

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – Y Senedd	Graeme Francis – Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Mawrth, 25 Chwefror 2020	Ross Davies – Dipwrwy Glerc 0300 200 6565
Amser: 09.00	SeneddDeisebau@cynulliad.cymru

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datganiadau o fuddiant (Tudalennau 1 – 42)

2 Deisebau newydd

2.1 P-05-938 Gwneud i brifysgolion Cymru ystyried Bagloriaeth Cymru fel Safon Uwch
(Tudalennau 43 – 51)

2.2 P-05-939 Gosod embargo ar unwaith ar drwyddedau bridio cŵn newydd, ar adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio nes bod y rheoliadau'n addas i'r diben a nes bod modd eu gorfodi
(Tudalennau 52 – 65)

2.3 P-05-941 Cylch gwaith bioamrywiaeth ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru
(Tudalennau 66 – 86)

3 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig

3.1 P-04-477 Cefnogi'r Bil Rheoli Cŵn (Cymru)
(Tudalennau 87 – 90)

3.2 P-05-839 Dylid troi canllawiau Sefydliad Iechyd y Byd a chyflwyno Deddf Aer Glân i Gymru
(Tudalennau 91 – 95)

3.3 P-05-895 Etifeddiaeth Rosa Dylid cyflwyno cynllun i helpu pobl i gael hawl i ofal milfeddygol ar gyfer eu hanifeiliaid anwes

(Tudalennau 96 – 103)

Tai a Llywodraeth Leol

Bydd y ddwy eitem a ganlyn yn cael eu trafod ar y cyd (3.4 a 3.5):

3.4 P-05-786 Arbedwch ein cefn gwlad – dylid adolygu TAN 1

(Tudalennau 104 – 107)

3.5 P-05-881 Trwsio ein system gynllunio

(Tudalennau 108 – 109)

3.6 P-05-903 Ffilmio a Recordio Cyfarfodydd Cyngor

(Tudalennau 110 – 111)

Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

3.7 P-05-736 Darparu Gwasanaethau Iechyd Meddwl Mwy Hygyrch

(Tudalennau 112 – 119)

3.8 P-05-764 Gwell Gwasanaethau Iechyd Meddwl ar gyfer Oedolion

(Tudalennau 120 – 121)

3.9 P-05-812 Dylid gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder Personoliaeth Ffiniol

(Tudalennau 122 – 125)

3.10 P-05-902 Iechyd Meddwl Tadau (Iechyd Meddwl Tadau Newydd)

(Tudalennau 126 – 128)

Addysg

3.11 P-05-860 Dylid gwneud Gwersi Sgiliau Bywyd yn Orfodol ar y cwricwlwm

(Tudalen 129)

- 3.12 P-05-861 Gwneud addysg wleidyddol yn elfen orfodol o'r cwricwlwm cenedlaethol newydd
(Tudalennau 130 – 132)
- 3.13 P-05-879 Dylid ychwanegu addysg iechyd meddwl at y cwricwlwm addysgu gorfodol ar gyfer pob ysgol yng Nghymru
(Tudalennau 133 – 134)
- 3.14 P-05-888 Gwneud TGAU Iaith Gymraeg yn orfodol ym mhob ysgol yng Nghymru
(Tudalennau 135 – 136)
- 3.15 P-05-925 Addysgu Llesiant Mislifol mewn Ysgolion Peidio â Gadael Cymru Tu Ôl
(Tudalennau 137 – 143)

Economi a Thrafnidiaeth

- 3.16 P-05-913 Creu Llwybr Amldeffnydd Lôn Las Môn
(Tudalennau 144 – 155)

Gwleidyddiaeth

- 3.17 P-05-887 Atal Aelodau Cynulliad rhanbarthol a etholwyd i gynrychioli pleidiau penodol rhag newid pleidiau
(Tudalennau 156 – 157)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-938 Gwneud i brifysgolion Cymru ystyried Bagloriaeth Cymru fel Safon Uwch

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Bronwen Rosie Clatworthy, ar ôl casglu cyfanswm o 71 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Gan ei bod yn orfodol i bobl ifanc sy'n astudio Safon Uwch ac Uwch Atodol gwblhau Bagloriaeth Cymru, siawns y dylai prifysgolion yng Nghymru dderbyn y cymhwyster, fel pob Safon Uwch arall, ar gyfer pob cwrs.

Gwybodaeth ychwanegol:

Un enghraifft o gwrs nad yw'n derbyn Bagloriaeth Cymru fel Safon Uwch yw Iaith a Lleferydd ym Mhrifysgol Metropolitan Caerdydd. Nid oes unrhyw gyrsiau iaith a Lleferydd eraill yng Nghymru.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Blaenau Gwent
- Dwyrain De Cymru

P-05-938: Gwneud i brifysgolion Cymru ystyried Bagloriaeth Cymru fel Safon Uwch

Y Pwyllgor Deisebau | 25 Chwefror 2020
Petitions Committee | 25 February 2020

Cyfeirnod: RS20/11539/1

Rhif y Ddeiseb: P-05-938

Teitl y Ddeiseb: Gwneud i brifysgolion Cymru ystyried Bagloriaeth Cymru fel Safon Uwch

Geiriad y ddeiseb: Gan ei bod yn orfodol i bobl ifanc sy'n astudio Safon Uwch ac Uwch Atodol gwblhau Bagloriaeth Cymru, siawns y dylai prifysgolion yng Nghymru dderbyn y cymhwyster, fel pob Safon Uwch arall, ar gyfer pob cwrs.

Un enghraifft o gwrs nad yw'n derbyn Bagloriaeth Cymru fel Safon Uwch yw Iaith a Lleferydd ym Mhrifysgol Metropolitan Caerdydd. Nid oes unrhyw gyrsiau iaith a Lleferydd eraill yng Nghymru.

1. Crynodeb

Yn dilyn Adolygiad o Gymwysterau ar gyfer pobl ifanc 14 i 19 oed yng Nghymru, ym mis Medi 2015 cyflwynwyd y Fagloriaeth Gymreig newydd (Bagloriaeth Cymru) ai gael ei haddysgu gan ddilyn polisi o fabwysiadu'r cymhwyster ar lefel gyffredinol. Golyga hyn fod y cymhwyster ar gael i bob ysgol a choleg Addysg Bellach i'w gynnig i ddysgwyr ond nad yw'n orfodol i ddisgyblion ei astudio. Er i

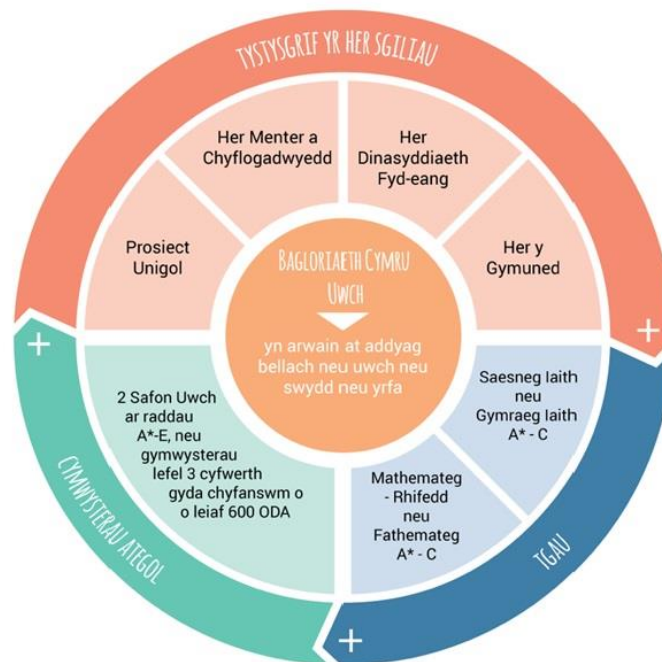
Lywodraeth Cymru ddweud yn gyhoeddus “nid yw’r Dystysgrif Her Sgiliau yn orfodol”, mae rhai ysgolion wedi ei gwneud yn orfodol i’w disgyblion.

Mae prifysgolion yn gyrff ymreolaethol sy'n dyfarnu eu graddau eu hunain gan ddefnyddio eu pwerau dyfarnu graddau (DAPs). Mae pob prifysgol yn gosod ei meini prawf derbyn ei hun, ar gyfer ei dyfarniadau ei hun. Gelwir hyn yn rhyddid academiaidd sefydliadol ac mae wedi'i nodi yn *Neddf Addysg Uwch (Cymru) 2015*. Ceir gwybodaeth ychwanegol am ryddid academiaidd mewn deddfwriaeth yma.

Mae Prifysgol Metropolitan Caerdydd yn ystyried Bagloriaeth Cymru ar gyfer y Cwrs Therapi Iaith a Lleferydd y cyfeirir ato yn y ddeiseb.

2. Bagloriaeth Cymru a chynigion gan Brifysgolion

Mae Bagloriaeth Cymru yn seiliedig ar gyfuniad o gymwysterau gan gynnwys y Dystysgrif Her Sgiliau, a gellir ei hastudio ar dair lefel. Mae lefel Uwch Bagloriaeth Cymru'n cynnwys y Dystysgrif Her Sgiliau Uwch, sydd yr un “maint” â Safon Uwch ac sydd hefyd â phwyntiau tariff UCAS. Mae'r Dystysgrif Her Sgiliau yn gymhwyster wrthi'i hun a gellir ei ddyfarnu heb y cymwysterau ategol sy'n ffurfio Bagloriaeth Cymru. Mae'r diagram isod, gan CBAC, yn dangos strwythur Bagloriaeth Cymru Uwch.

O ran sut y gall cynigion gynnwys Bagloriaeth Cymru, mae CBAC yn dweud y “bydd pob Prifysgol yng Nghymru yn cynnwys y Dystysgrif Her Sgiliau Uwch yn eu cynigion”. Gellir gwneud cynigion sy’n cynnwys Bagloriaeth Cymru mewn sawl ffordd. Mae hyn yn cynnwys:

- Ei derbyn fel rhan o’r cynnig tri gradd fel dewis amgen i gymhwyster Safon Uwch neu gymhwyster galwedigaethol;
- Ei derbyn fel pedwaredd radd ochr yn ochr â chynnig tair gradd is (fel gyda'r Cwrs Therapi Iaith a Lleferydd ym Mhrifysgol Metropolitan Caerdydd); neu
- Ei derbyn mewn cynnig pwyntiau tariff.

Er bod Bagloriaeth Cymru’n cael ei derbyn yng Nghymru, nid yw’r sefyllfa mor gyson ar draws gweddill y DU. Gall prifysgolion eraill, gan gynnwys Rhydychen a Chaergrawnt, fod ag agwedd wahanol i’r uchod ac efallai na fydd Bagloriaeth Cymru’n cael ei derbyn fel rhan o’u cynigion ar sail graddau Safon Uwch. Cymhlethir y sefyllfa hon gan y posibilrwydd y gall adrannau a chyfadranau o fewn prifysgolion mawr gael agweddau gwahanol tuag at dderbyn myfyrwyr, a chynnwys Bagloriaeth Cymru yn eu cynigion.

Fel y nodwyd eisoes, mae prifysgolion yn gyrrff ymreolaethol. Mae adran 48 o Ddeddf Addysg Uwch (Cymru) 2015, yn nodi bod yn rhaid i Gyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru ystyried pwysigrwydd diogelu rhyddid academiaidd wrth arfer ei swyddogaethau. Mae hyn yn cynnwys rhyddid Sefydliadau Addysg Uwch i bennu’r meini prawf ar gyfer derbyn myfyrwyr a chymhwyso’r meini prawf hynny mewn achosion penodol”.

3. Camau’r Cynulliad a Llywodraeth Cymru

Ym mis Medi 2018 cychwynnodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ymchwiliad i statws cymhwyster Bagloriaeth Cymru. Daeth y Pwyllgor i’r casgliad bod “diffyg eglurder ynghylch ystyr a gweithrediad polisi Llywodraeth Cymru o ran mabwysiadu’r cymhwyster yn gyffredinol.” Arweiniodd hyn at argymhelliad y Pwyllgor y dylai Llywodraeth Cymru, fel mater o flaenoriaeth, gyhoeddi canllawiau manylach ar y polisi o fabwysiadu’r cymhwyster yn gyffredinol.

Ym mis Tachwedd 2019, ysgrifennodd y Gweinidog at Gadeirydd y Pwyllgor i roi’r wybodaeth ddiweddaraf ar waith Llywodraeth Cymru mewn ymateb i argymhellion y Pwyllgor. Wrth fynd i’r afael â’r argymhelliad y dylid cyhoeddi canllawiau ar bolisi Llywodraeth Cymru o fabwysiadu’r cymhwyster yn gyffredinol,

soniodd y Gweinidog am ganllawiau newydd ar Fagloriaeth Cymru a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2019.

Yn ôl y canllawiau newydd hyn, “dylai [Bagloriaeth Cymru] gael ei chynnig i bob dysgwr mewn ysgolion a cholegau addysg bellach [...ond] nid yw'r Dystysgrif Her Sgiliau yn orfodol”. Mae'r canllawiau'n mynd ymlaen i ddweud “mae'n bosibl na fydd astudio'r Dystysgrif yn ddewis cywir i bob dysgwr, ac felly mae angen i ni arfer rhywfaint o hyblygrwydd.”

Wrth drafod i weld a yw prifysgolion yn derbyn Bagloriaeth Cymru, nododd Adroddiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg:

[Roedd ei] gallu i gadarnhau a oedd prifysgolion unigol yn derbyn y cymhwyster yn cael ei gymhlethu ymhellach gan y ffaith bod polisiau derbyn yn fater i ysgolion unigol o fewn sefydliadau yn gyffredinol ac mae'r polisiau'n amrywio rhyngddynt.

Argymhellodd y Pwyllgor “bod Llywodraeth Cymru yn gwneud gwaith i ddarparu rhestr gynhwysfawr o'r prifysgolion hynny sy'n derbyn Bagloriaeth Cymru yn eu cynigion”. Awgrymodd y Pwyllgor y dylai'r rhestr hon gynnwys manylion ar sut mae pob prifysgol yn trin Bagloriaeth Cymru. Derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn gan ddweud y bydd yn gweithio gyda CBAC, Cymwysterau Cymru, UCAS a rhanddeiliaid eraill i sicrhau y caiff y wybodaeth hon ei chasglu mewn modd systematig [...] a'i darparu”.

Yn ystod dadl y Cyfarfod Llawn ar adroddiad y Pwyllgor a gynhaliwyd ar 4 Chwefror 2019, dywedodd y Gweinidog Addysg, Kirsty Williams AC “cefais restr o gynigion dethol gan brifysgolion y mae CBAC wedi'u cael sy'n cynnwys y dystysgrif her sgiliau. Mae yna dros 650 o gyrsiau yma”. Ar adeg ysgrifennu'r briff hwn, nid yw'n ymddangos bod y rhestr hon na'r rhestr gynhwysfawr y galwodd y Pwyllgor amdani ar gael yn gyhoeddus.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-938
Ein cyf/Our ref KW/00012/20

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

14 Ionawr 2020

Annwyl Janet Finch-Saunders AC,

Diolch am eich llythyr ynghylch deiseb P-05-938, sy'n gofyn i brifysgolion Cymru dderbyn Bagloriaeth Cymru fel Safon uwch ar gyfer pob cwsr.

Polisi Llywodraeth Cymru yw ein bod am i bob dysgwr elwa ar Fagloriaeth Cymru, a chyflawni'r Dystysgrif Her Sgiliau, sy'n un o'r cymwysterau sy'n rhan o Fagloriaeth Cymru Uwch. Drwy ychwanegu sgiliau cyflogadwyedd a datblygiad personol hanfodol at astudiaethau academiaidd neu gymwysterau galwedigaethol, mae Bagloriaeth Cymru yn helpu i baratoi pobl ifanc ar gyfer addysg uwch neu addysg bellach, cyflogaeth a bywyd. Mae'n rhoi cyfle i'n dysgwyr feithrin y sgiliau ehangach a'r wybodaeth sy'n cyd-fynd â phedwar diben y cwricwlwm newydd, ac adeiladu arnynt.

Yn 2018 cyhoeddodd Cymwysterau Cymru adolygiad o'r Dystysgrif Her Sgiliau. Yn ychwanegol, yn 2019 cyhoeddodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg eu hymchwiliad i Fagloriaeth Cymru. Mae argymhellion y ddau adroddiad wrthi'n cael eu gweithredu.

Yn benodol, un o argymhellion y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg oedd:

Argymhelliad 3. Bod Llywodraeth Cymru yn gwneud gwaith i ddarparu rhestr gynhwysfawr o'r prifysgolion hynny sy'n derbyn Bagloriaeth Cymru yn eu cynigion. Dylai'r rhestr hon gynnwys manylion am sut yn union y mae pob prifysgol yn trin Bagloriaeth Cymru, a ph'un a yw'n:

- cael ei derbyn fel cymhwyster Safon Uwch cyfatebol;

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 48
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- cael ei defnyddio i alluogi cynnig amgen drwy ostwng y gofynion gradd mewn pynciau eraill;
- cael ei hystyried ddim ond fel rhan o ddatganiad personol ymgeisydd

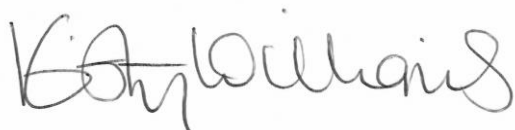
Mae Llywodraeth Cymru yn cydweithio â chonsortia, CBAC, Cymwysterau Cymru a Colegau Cymru i wella'r ffordd rydym yn sôn am Fagloriaeth Cymru wrth randdeiliaid a phrifysgolion. Yn ogystal, mae gan Gymwysterau Cymru aelod o staff wedi'i neilltuo i godi ymwybyddiaeth o gymwysterau Cymru ymhlith prifysgolion. Maent wedi paratoi dadansoddiad sy'n dangos bod pob math o brifysgolion yn cynnwys Bagloriaeth Cymru yn eu cynigion.

Mae llawer o brifysgolion bellach yn cynnwys y Dystysgrif Her Uwch mewn cynigion ac mae'r prosiect unigol yn aml yn darparu tystiolaeth dda a pherthnasol wrth gefnogi datganiadau a chyfweliadau, hyd yn oed os nad yw'n cael ei dderbyn fel rhan o'r cynnig gradd. Cydnabyddir bod modd cymharu'r Dystysgrif o ran safon yr her i Safon Uwch a rhoddir iddi'r un nifer o bwyntiau UCAS. Mae prifysgolion Cymru, a nifer o brifysgolion Grŵp Russell, yn glir eu bod yn gwerthfawrogi'r Dystysgrif ac yn cymryd ymagwedd gynyddol hyblyg at ei chydnabod yn eu cynigion. O ran yr enghraifft benodol a ddarparwyd yn y ddeiseb, mae Prifysgol Metropolitan Caerdydd yn derbyn Bagloriaeth Cymru ar gyfer mynediad i'r radd Therapi Lleferydd ac Iaith - mae'r wefan yn nodi:

Welsh Baccalaureate – Advanced Skills Challenge Certificate, minimum grade B accepted along with three A levels in three clearly separate subject areas, with grades BBB. It is desirable, but not essential, that one or more of these is a science (i.e. biology, chemistry, physics or maths) and that they are academic subjects.

Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda CBAC, Cymwysterau Cymru, UCAS a rhanddeiliaid eraill i sicrhau bod gwybodaeth am ba brifysgolion sy'n derbyn Bagloriaeth Cymru fel rhan o'u cynigion yn cael ei chasglu'n systematig a'i diweddarau'n barhaus a'i bod yn hygyrch i ddysgwyr, rhieni/gwarcheidwaid ac ysgolion.

Yn gywir,

Kirsty Williams AC
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

P-05-938 Make Welsh universities consider the Welsh BaccaLaureate as an A Level, Correspondence – Petitioner to Committee, 16.02.20

Dear Ms Williams,

Thank you for your reply about the Welsh BaccaLaureate.

Whilst I appreciate that the Welsh BaccaLaureate is being increasingly recognised by universities, including Russell group universities, there is a great deal of difference between how different universities take the Welsh Bacc into account. Using it in addition to a personal statement for example, is very different to it being regarded as an acceptable A-level equivalent.

I started this petition when I realised the disparity between how universities regard the Welsh Bacc. I would ask you to consider how this issue has affected my friend Skye Lewis (see her statement below). Although you quote Cardiff Met's reference to the Welsh Bacc for Speech and Language Therapy, they only consider it IN ADDITION TO 3 other A levels. In contrast, to do the same course at Reading, an English university, they will accept the Welsh Bacc AS AN EQUIVALENT TO a third A level. This seems to be extremely unfair, and effectively means that she is unable to study her chosen course in Wales, since she is only studying 2 A levels whilst also working part time for a charity.

I would like recommendation 3 to go further than just compiling a list of universities that accept the Welsh Bacc and raising awareness of the qualification. I would like Welsh Government to be actively encouraging, lobbying and supporting universities (especially Welsh universities) to recognise Welsh Bacc as an A level equivalent.

Thank you,

Bronwen Clatworthy

----- Forwarded message -----

From: **Skye Lewis** [REDACTED]
Date: Sun, 9 Feb 2020 at 20:30
Subject: Cardiff Metropolitan University & SLT
To: [REDACTED]

Hi Bronwen,

Here's an account of how the university situation affected me:

With Cardiff Metropolitan University being the only university in Wales to offer a Speech and Language Therapy degree, I was extremely disheartened to find out that they were ignorant to the fact that the Advanced Welsh BaccaLaureate is advertised as being equivalent to /counting as an A Level. Being a Welsh student and someone who very much enjoys the comfort of studying near their home, finding out that I wouldn't be accepted or even so much as considered to study there made things very scary and created a lot of worries for me and my family. Moving away was never something I had considered both for personal reasons but also for financial reasons, so not being able to study my for my dream career where I had set my hopes to study caused a series of

questions to arise: do I find an alternative career that I'm less passionate about and study in Wales, or do I look at alternative universities and broaden my horizons to a new place? Both of which were very daunting options.

I am very aware that A levels are a crucial part to being equipped to do such a degree and proving your academic capability is vital, however I feel as though everyone should be considered on an individual basis as there may be other factors that will help them just as much. For example, this university wouldn't even look at my application because I would only have obtained two A Levels instead of three. However, whilst working towards those two A levels, both being significantly beneficial to the degree I had chosen, I am also carrying out two years of the Welsh baccalaureate qualification in one and working in a Hospice. Having taken two years out of studying to work at the Hospice and gain vital work experience and knowledge that I most certainly would never have gained from college alone, I felt as though it would be more beneficial to me and to future employers to only work on two A Levels plus the Welsh Baccalaureate and therefore be able to keep my role in the Hospice. This role has given me vital insider information about people with life threatening illnesses and how to interact with patients and the bereaved effectively, and much more. These skills I wouldn't have been able to achieve studying three A levels, yet such skills are equally important for Speech and Language Therapists.

Having spoken to admissions tutors at Cardiff Metropolitan University and discovering that they believed not having three A Levels showed them I wasn't academically strong enough and couldn't balance the workload was deeply disheartening, given the workload I currently maintain. Throughout school I achieved all A*/A grades and my A Levels were predicted to be A*A*A (one being the Welsh baccalaureate), which I feel demonstrates my work ethic and personality better than an additional A Level would, yet none of that information mattered.

Additionally, I was confused to learn that the majority of other universities, including Cardiff University, accepted the Welsh Baccalaureate in lieu of an A Level for courses such as Medicine - this to me doesn't make sense. Shouldn't we be trying to encourage Welsh students to excel in Welsh universities, like Cardiff University do for courses arguably more intense? Other universities I looked into for the Speech and Language Therapy degree also were keen to accept the Welsh Baccalaureate in lieu, despite not being as involved in what the qualification entails. The other universities were extremely impressed with the work experience I have gained and the way in which I demonstrated how these skills could be transferred, and all were very generous to offer me a place and voluntarily give me personal feedback about the quality of my interview. Whilst this is not meant to be boastful of the other outcomes as these were not expected, especially after such a certain rejection from Cardiff Metropolitan, I hope this highlights everyone has different skills that are applicable and not all routes to obtaining those skills have to be the same. Just because someone doesn't have three A Levels as well as the Welsh baccalaureate, doesn't mean they are incapable of being an outstanding student. It was a real knock to my confidence, being someone who doesn't have much to begin with and nearly caused me to change career paths.

In conclusion, I believe the system should be revised if a qualification that is considered compulsory and advertised as the equivalent to an A Level is not enough to be considered in a WELSH University as an A level. If it is a good enough qualification for medical students in Cardiff University and majority of others in the UK, why are Welsh Speech and Language Therapy students being deprived of that same chance at Cardiff Metropolitan University?

Best wishes,

Skye Lewis

Eitem 2.2

P-05-939 Gosod embargo ar unwaith ar drwyddedau bridio cŵn newydd, ar adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio nes bod y rheoliadau'n addas i'r diben a nes bod modd eu gorfodi

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan C.A.R.I.A.D., ar ôl casglu cyfanswm o 1,738 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Yn dilyn rhaglen ddogfen a ddarllledwyd ar BBC One Cymru nos Lun 30 Medi 2019, yn tynnu sylw at gyflwr dychrynlyd y fasnach cŵn bach gyfreithlon, drwyddedig a reoleiddir yng Nghymru, ffaeleddau'r broses arolygu, yr anghysonderau a'r camgymeriadau yn adroddiadau arolygu trwyddedau'r Cyngor a'r canllawiau gofidus, yn aml, a roddir gan filfeddygon i arolygwyr trwyddedau (nad ydynt yn arbenigwyr ym maes lles anifeiliaid) ar ffitrwydd cŵn bridio, rydym yn galw ar y Gweinidog i ymyrryd ar unwaith a rhoi cyfarwyddyd i holl gynghorau Cymru i osod embargo ar unrhyw drwyddedau newydd, ar brosesau adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio'n ymwneud â bridio cŵn nes bydd ymchwiliad llawn wedi'i gynnal i'r ffaeleddau hyn: Ffaeleddau rydym wedi bod yn darparu tystiolaeth arnynt ers blynnyddoedd i Lywodraeth Cymru a chynghorau sydd, yn eu tro, wedi'u hanwybyddu neu eu diystyru. Nid oes unrhyw ddiben parhau i roi trwyddedau bridio cŵn o dan yr amgylchiadau dan sylw. Byddai gwneud hynny'n caniatáu i system drwyddedu ddiffygiol barhau, gan beryglu lles cŵn bridio a chŵn bach yn y sefydliadau hyn ac yn rhoi ymdeimlad ffug o sicrwydd i'r cyhoedd a fydd yn credu ei bod yn iawn iddynt brynu ci gan sefydliad sydd wedi'i drwyddedu o dan y drefn bresennol. Mae'n amlwg ei bod yn anodd i'r cyhoedd wahaniaethu rhwng fferm cŵn bach trwyddedig a didrwydded a chan fod y Gweinidog ei hun wedi ymrwymo i gael gwared ar ffermydd cŵn bach yng Nghymru, mae'n sefyll i reswm y bydd hi am gymryd y camau mwyaf priodol, a hynny ar unwaith, i sicrhau bod hyn yn digwydd nawr. Er ein bod yn croesawu'r addewid i gynnal adolygiad brys o'r system drwyddedu bresennol, nid yw hyn yn mynd yn ddigon pell. Hyd nes y bydd Llywodraeth Cymru yn gosod rheoliadau cadarn, newydd ac addas i'r diben, ni ddylid cymeradwyo unrhyw drwyddedau newydd, ni ddylid adnewyddu unrhyw drwyddedau ac ni ddylid cymeradwyo unrhyw geisiadau cynllunio i adeiladu sefydliadau bridio cŵn newydd neu i ymestyn sefydliadau bridio presennol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gogledd Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-939 Gosod embargo ar unwaith ar drwyddedau bridio cŵn newydd, ar adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio nes bod y rheoliadau'n addas i'r diben a nes bod modd eu gorfodi.

Y Pwyllgor Deisebau | 25 Chwefror 2019
Petitions Committee | 25 February 2019

Cyfeirnod: RS20/11539-2

Rhif y ddeiseb: [P-05-939](#)

Teitl y ddeiseb: Gosod embargo ar unwaith ar drwyddedau bridio cŵn newydd, ar adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio nes bod y rheoliadau'n addas i'r diben a nes bod modd eu gorfodi.

Geiriad y ddeiseb: Yn dilyn rhaglen ddogfen a ddarllledwyd ar BBC One Cymru nos Lun 30 Medi 2019, yn tynnu sylw at gyflwr dychrynlyd y fasnach cŵn bach gyfreithlon, drwyddedig a reoleiddir yng Nghymru, ffaeleddau'r broses arolygu, yr anghysonderau a'r camgymeriadau yn adroddiadau arolygu trwyddedau'r Cyngor a'r canllawiau gofidus, yn aml, a roddir gan filfeddygon i arolygwyr trwyddedau (nad ydynt yn arbenigwyr ym maes lles anifeiliaid) ar ffitrwydd cŵn bridio, rydym yn galw ar y Gweinidog i ymyrryd ar unwaith a rhoi cyfarwyddyd i holl gynghorau Cymru i osod embargo ar unrhyw drwyddedau newydd, ar brosesau adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio'n ymwneud â bridio cŵn nes bydd ymchwiliad llawn wedi'i gynnal i'r ffaeleddau hyn: Ffaeleddau rydym wedi bod yn darparu tystiolaeth arnynt ers blynnydoedd i Lywodraeth Cymru a chynghorau sydd, yn eu tro, wedi'u hanwybyddu neu eu diystyru. Nid oes unrhyw ddiben parhau i roi trwyddedau bridio cŵn o dan yr amgylchiadau dan sylw. Byddai gwneud hynny'n caniatáu i system drwyddedu ddiffygiol barhau, gan beryglu lles cŵn bridio a chŵn bach yn y sefydliadau hyn ac yn rhoi ymdeimlad ffug o sicrwydd i'r cyhoedd a fydd yn credu ei bod yn iawn iddynt brynu ci gan sefydliad sydd wedi'i drwyddedu o dan y drefn bresennol. Mae'n amlwg ei bod yn anodd i'r cyhoedd wahaniaethu rhwng fferm cŵn bach trwyddedig a didrwydded a chan fod y Gweinidog ei hun wedi ymrwymo i gael gwared ar ffermydd cŵn bach yng Nghymru, mae'n sefyll i reswm y bydd hi am gymryd y camau mwyaf priodol, a hynny ar unwaith, i sicrhau bod hyn

yn digwydd nawr. Er ein bod yn croesawu'r addewid i gynnal adolygiad brys o'r system drwyddedu bresennol, nid yw hyn yn mynd yn ddigon pell. Hyd nes y bydd Llywodraeth Cymru yn gosod rheoliadau cadarn, newydd ac addas i'r diben, ni ddylid cymeradwyo unrhyw drwyddedau newydd, ni ddylid adnewyddu unrhyw drwyddedau ac ni ddylid cymeradwyo unrhyw geisiadau cynllunio i adeiladu sefydliadau bridio cŵn newydd neu i ymestyn sefydliadau bridio presennol.

1. Cefndir

Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn) (Cymru) 2014

Cyflwynodd Llywodraeth Cymru *Reoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn) (Cymru) 2014* ('Rheoliadau 2014') gyda'r nod o wella safonau bridio cŵn. Daeth y Rheoliadau i rym ar 30 Ebrill 2015. Mae Rheoliadau 2014 yn disodli *Deddf Bridio Cŵn 1973* yng Nghymru ac yn cyflwyno meini prawf lles llymach ar gyfer bridio cŵn. Mae Rheoliadau 2014:

- yn ei gwneud yn ofynnol i drwyddedu bridwyr sy'n cadw o leiaf dair gast fridio ac sydd naill ai'n bridio, yn gwerthu, yn cyflenwi neu'n hysbysebu bridio neu gŵn bach i'w gwerthu o'u heiddo;
- yn cyflwyno safonau lles llymach ar gyfer sefydliadau bridio;
- yn ei gwneud yn ofynnol i fridwyr fabwysiadu rhaglenni cymdeithasoli, gwella a chyfoethogi ar gyfer eu hanifeiliaid; ac
- yn creu cymhareb sy'n isafswm staff i gŵn llawndwf.

Awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am orfodi'r Rheoliadau. Ym mis Ebrill 2018, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [Sefydliadau bridio cŵn: arweiniad i awdurdodau lleol](#). Cafwyd enghreifftiau o [erlyniadau](#) lle mae bridwyr wedi parhau i fridio a gwerthu cŵn bach heb drwydded.

Mae amryw o elusennau lles anifeiliaid yn poeni nad yw'r rheoliadau presennol yn mynd yn ddigon pell i amddiffyn iechyd a lles cŵn. Er enghraifft, mae adroddiad RSPCA Cymru, [Cyflawni ers degawd: 10 mlynedd o'r Ddeddf Lles Anifeiliaid yng Nghymru: 2007-2017 \(PDF 1.37MB\)](#) (tudalen 16), yn amlinellu pryderon parhaus yr RSPCA ynghylch bridio cŵn, yn enwedig o ran cymarebau staff i gŵn. Mae'n nodi'r argymhelliad a ganlyn:

Er ei fod yn gam cadarnhaol ymlaen, mae'r isafswm o un aelod o staff i 20 gast fridio yn gymhareb sy'n bygwth tanseilio diben y rheoliadau. Yn anffodus, nid yw'r gymhareb hon yn cynnwys cŵn bach. O gofio y gallai un ast fridio gael torllwyth o hyd at 10 o gŵn bach, mae RSPCA Cymru

P-05-939 Gosod embargo ar unwaith ar drwyddedau bridio cŵn newydd, ar adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio nes bod y rheoliadau'n addas i'r diben a nes bod modd eu gorfodi.

yn ofni y bydd y gymhareb hon yn cynnig mesur diogelwch cyfreithiol i sefyllfa lle bydd un person yn wynebu'r posibilrwydd o ofalu am fwy na 200 o gŵn a chŵn bach ar yr un pryd – gan roi ychydig dros 120 eiliad ar gyfer pob anifail mewn diwrnod gwaith. Mae RSPCA Cymru wedi dadlau ers tro y dylai unrhyw gymhareb staffio gofynnol ystyried cŵn bach, geist a chŵn magu.

Cyfeiriodd ymatebwyr i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ynghylch [Gwerthiant trydydd parti cŵn a chathod bach](#) (Chwefror 2019) at anallu awdurdodau lleol i archwilio sefydliadau bridio trwyddedig yn iawn oherwydd diffyg adnoddau a phrinder hyfforddiant.

Cafwyd galwadau o'r newydd am reoleiddio ffermydd cŵn bach yn dilyn [rhaglen ddogfen y BBC](#) a dynnodd sylw at faterion lles mewn rhai sefydliadau bridio.

Mae'r ddeiseb hon yn galw am wahardd bridio cŵn nes bod y Rheoliadau'n addas at y diben ac yn orfodadwy. Mae'n bwysig nodi bod hyn yn wahanol i ymgyrch proffil uchel [Cyfraith Lucy](#) sy'n ymwneud â gwaharddiad ar werthiant trydydd parti, a fyddai'n golygu na fyddai siopau anifeiliaid anwes, gwerthwyr anifeiliaid anwes a siopau eraill a gwerthwyr trwyddedig cŵn bach a chathod bach yn gallu gwerthu'r anifeiliaid anwes hyn oni bai eu bod wedi'u bridio eu hunain.

2. Camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i adolygu Rheoliadau 2014. Yn dilyn [rhaglen ddogfen y BBC](#) uchod, fe wnaeth [Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig ddatganiad ysgrifenedig](#) ar 9 Hydref 2019 yn nodi camau brys pellach i reoleiddio'r diwydiant:

Rwyf wedi ysgrifennu at y Grŵp Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid i dderbyn eu cynnig i helpu ac wedi gwneud cais am adolygiad ar fyrder o'n rheoliadau bridio cŵn. Bydd yr adolygiad hwn yn cynnwys ystyriaeth lawn o unrhyw rwystrau cyfredol i orfodi, a sut y darperir cyngor milfeddygol di-duedd yn ystod y broses drwyddedu ac archwilio.

Rwyf wedi ysgrifennu at bob Prif Swyddog Milfeddygol o fewn Awdurdodau Lleol i godi pryderon a gwahodd cynrychiolwyr perthnasol i gyfarfod gyda Phrif Swyddog Milfeddygol Cymru i drafod y broses drwyddedu, gorfodi a rhwystrau iddi.

Tynnodd Brif Swyddog Milfeddygol Cymru sylw Coleg Brenhinol y Milfeddygon at raglen y BBC ar unwaith.

Mae swyddogion yn datblygu ymgyrch wedi'i hanelu at aelodau'r cyhoedd sydd o bosibl yn ystyried prynu cŵn bach, gan dynnu sylw at bwysigrwydd dod o hyd i un mewn ffordd gyfrifol.

Mewn gohebiaeth â'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig (eitem 4.2) (17 Ionawr 2020), nododd y Gweinidog amserlenni ar gyfer yr adolygiad:

Roedd yr adroddiad ar yr adolygiad o Reoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn) (Cymru) 2014 i fod cael ei gyhoeddi ar 31 Rhagfyr 2019. Ar ôl ychydig o oedi, fe'i cyflwynwyd ar 7 Ionawr. Bydd fy swyddogion yn cyflwyno argymhellion ar y camau nesaf i mi ar ôl dadansoddi'r adroddiad yn llawn. Ar hyn o bryd, gallaf gadarnhau bod yr adroddiad wedi argymhell diwygio Rheoliadau 2014. Mae hyn yn cynnwys llawer o'r materion rydych chi wedi'u codi, megis adolygu'r system archwilio bresennol, y gymhareb staff i gŵn llawn dwf, mynd i'r afael â bridwyr anghyfreithlon a mynd i'r afael â rhwystrau i orfodi.

Yn llythyr y Gweinidog at y Pwyllgor Deisebau (15 Ionawr 2020), mae hi'n dweud (ychwanegwyd pwyslais):

Rhaid i unrhyw newidiadau i'r ddeddfwriaeth neu i fesurau gorfodi fod yn gymesur a bod yn seiliedig ar dystiolaeth. Mae bridio cŵn yn fusnes cyfreithlon ac mae'r rhan fwyaf o fridwyr yn bodloni'r safonau lles gofynnol. **Mae tua 260 o fridwyr trwyddedig yng Nghymru ac ni fyddai'n briodol gweithredu moratoriwm a allai gosbi bridwyr cyfreithlon oherwydd gweithgarwch eraill.**

3. Camau gweithredu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Yn ddiweddar, mae'r Pwyllgor Deisebau wedi trafod dwy ddeiseb gysylltiedig:

- [P-05-915: Galwad am well gorfodaeth o ffermydd cŵn bach yng Nghymru;](#)
a
- [P-05-856: Rhaid gwahardd gwerthu cŵn bach gan siopau anifeiliaid anwes a phob gwerthwr trydydd parti masnachol yng Nghymru.](#)

Mae bridio cŵn yn fater sydd wedi cael ei drafod [droeon](#) yn y Cyfarfod Llawn yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae hyn yn cynnwys galw ar Lywodraeth Cymru i [adolygu Rheoliadau 2014](#).

Trafodwyd y mater yn fwyaf diweddar yn y Cyfarfod Llawn [ar 29 Ionawr 2020](#), pan ymrwymodd y Gweinidog i gyhoeddi adroddiad ac argymhellion y Grŵp Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid yn dilyn toriad mis Chwefror. Meddai:

P-05-939 Gosod embargo ar unwaith ar drwyddedau bridio cŵn newydd, ar adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio nes bod y rheoliadau'n addas i'r diben a nes bod modd eu gorfodi.

The recommendations are comprehensive and include enforcement, training of local authority officials and vets, amendments to licence conditions, as well as consideration of other legislation linked to the breeding and selling of dogs.

Mae'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig wedi codi'r mater o les anifeiliaid a bridio cŵn droeon. Fe wnaeth y Pwyllgor holi'r Gweinidog am y maes polisi hwn yn fwyaf diweddar yn ystod gwaith craffu ar y gyllideb ar 16 Ionawr 2020. Cydnabu'r Gweinidog y gallai fod goblygiadau ariannol ychwanegol i awdurdodau lleol wrth orfodi gwaith rheoleiddio pellach. Fodd bynnag, byddai'r rhain yn amrywio yn dibynnu ar nifer y ffermydd cŵn bach sydd yn y rhanbarth. Awgrymodd y gallai cydweithredu gan awdurdodau lleol er mwyn gwneud y mwyaf o adnoddau ac arbenigedd ddatrys unrhyw broblemau yn hyn o beth. Cydnabu'r Gweinidog y gallai fod angen cyllid ychwanegol ar gyfer awdurdodau lleol yn y pen draw ar ôl i'r holl gyfryw gyfleoedd gael eu disbyddu.

Yn ei adroddiad ar y gyllideb, fe wnaeth y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig argymhell:

Dylai'r Gweinidog adrodd yn ôl i'r Pwyllgor ynghylch unrhyw drafodaethau a gafodd gyda'r Gweinidog Llywodraeth Leol a Thai ac awdurdodau lleol ynghylch sut y bydd y costau sy'n codi o'r ymyriadau lles anifeiliaid arfaethedig yn cael eu cyllido.

Mae'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig yn aros am ymateb i'w adroddiad.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref: LG/00062/20

Janet Finch – Saunders AM
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@gov.wales

15 Ionawr 2020

Anny! Janet

Deiseb P-05-939 Gosod embargo ar unwaith ar drwyddedau bridio cŵn newydd, ar adnewyddu trwyddedau ac ar geisiadau cynllunio nes bod y rheoliadau'n addas i'r diben a nes bod modd eu gorfodi.

Diolch am eich e-bost dyddiedig 8 Ionawr ynghylch deiseb P-05-939.

Mae lles anifeiliaid a sicrhau bod anifeiliaid dan berchnogaeth gyfrifol yn flaenoriaethau i Lywodraeth Cymru a Grŵp Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid Cymru. Rydym yn ymrwymedig i gynnal safonau lles uchel ar gyfer holl anifeiliaid Cymru ar hyd eu hoes.

Roeddwn i eisoes wedi ymrwmo i adolygu Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn) (Cymru) 2014 ac wedi egluro fy safbwynt i o ran gwerth gwahardd gwerthu cŵn bach a chathod bach drwy drydydd parti. Yn dilyn darllediad diweddar gan un o raglenni ymchwilio BBC Wales, rwy'n gwerthfawrogi bod angen gweithredu ar unwaith yn y maes hwn. Gan gadw hynny mewn cof,

- Derbyniais y cynnig o help gan Grŵp Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid Cymru a gofynnais am adolygiad i'w gynnal ar unwaith o'r rheoliadau bridio cŵn. Dechreuodd y gwaith ym mis Tachwedd ac mae newydd ddod i ben. Cafodd y swyddogion yr adroddiad ddydd Mawrth a bydd penderfyniad yn cael ei wneud o ran sut orau i fynd i'r afael â'r materion ar ôl ymgynghori'n llawn ar yr argymhellion.
- Mae'r Prif Swyddog Milfeddygol wedi cwrdd â Phrif Swyddogion Gweithredol Awdurdodau Lleol i drafod y rhwystrau o ran gorfodi. Cynrychiolwyd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru hefyd. Cefais fy nghyngori y cafwyd cyfarfod cynhyrchiol iawn ac mae'r swyddogion yn ystyried y camau nesaf.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

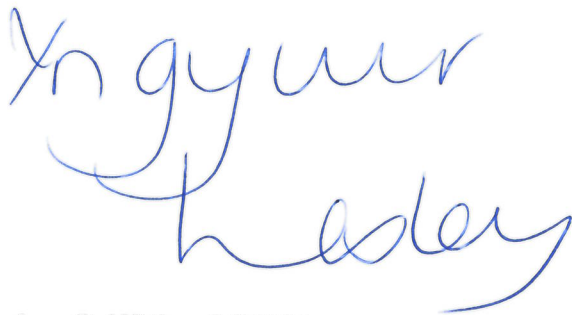
Tudalen y pecyn 59

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- Gwnaeth y Prif Swyddog Milfeddygol gyfeirio'r rhaglen BBC ar unwaith at Goleg Brenhinol y Milfeddygon.
- Lansiodd swyddogion ymgyrch ar y cyfryngau cymdeithasol cyn y Nadolig i dargedu'r rheini a oedd yn bwriadu prynu cŵn bach gan dynnu sylw at y pwysigrwydd o'u prynu'n gyfrifol.

Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys Awdurdodau Lleol a Gweinyddiaethau eraill i sicrhau ein bod yn cyflwyno newidiadau a fydd yn cael effaith hirdymor ar safonau lles cŵn a chathod sy'n cael eu bridio yng Nghymru.

Rhaid i unrhyw newidiadau i'r ddeddfwriaeth neu i fesurau gorfodi fod yn gymesur a bod yn seiliedig ar dystiolaeth. Mae bridio cŵn yn fusnes cyfreithlon ac mae'r rhan fwyaf o fridwyr yn bodloni'r safonau lles gofynnol. Mae tua 260 o fridwyr trwyddedig yng Nghymru ac ni fyddai'n briodol gweithredu moratoriwm a allai gosbi bridwyr cyfreithlon oherwydd gweithgarwch eraill.

Lesley Griffiths AC/AM

Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

P-05-939 Immediate embargo on new dog breeding licences, licence renewals and planning applications until regulations are fit for purpose and enforceable, Correspondence – Petitioner to Committee, 12.02.20

C.A.R.I.A.D. RESPONSE TO COMMUNICATION RECEIVED BY THE CHAIR OF THE PETITIONS COMMITTEE FROM LESLEY GRIFFITHS, MINISTER FOR ENVIRONMENT, ENERGY AND RURAL AFFAIRS

P-05-939

Dear Petitions Committee,

We thank you for considering our petition requesting an immediate embargo on new dog breeding licences, licence renewals and planning applications until regulations are fit for purpose and enforceable.

We launched this petition in response to the BBC One Wales documentary aired on Monday 30th September 2019 highlighting the appalling state of the licensed, legal, regulated puppy farming trade in Wales. We worked extensively with the BBC producer over 18 months providing evidence of the failures of the inspection process, the inconsistencies and inaccuracies of Council licensing inspection reports and the often disturbing guidance provided to the licensing inspectors (who are not animal welfare experts) by vets on the fitness of dogs to be bred from.

In addition, we have been providing such evidence to the Minister's own department supporting these failings for many years which have not been acted upon. In particular, we have cited areas where Councils are unable to enforce the current regulations by their own admissions and which have frustrated the process of prosecution. These areas include the staff:dog ratio and the socialisation and enrichment programmes.

I will now respond directly to the Minister's correspondence, paragraph by paragraph so that it is clear why this generic response that many people have now received from her office is so deeply disappointing and in many areas, extremely worrying. We believe it is imperative that members of the Petitions Committee are fully apprised of underlying issues in regards to the present crisis in puppy farming and puppy dealing in Wales.

"Animal welfare and the responsible ownership of animals are priorities for the Welsh Government and the Wales Animal Health and Welfare Framework Group. We are committed to maintaining high standards of welfare for all animals kept in Wales at all stages of their lives."

With all due respect, we wouldn't expect the Minister of any government to state anything to the contrary. It is however a statement that only has credence if there is concrete evidence

of these 'high standards' which at present there is not in the case of puppy farming, puppy dealing and dog breeding in Wales.

I had already committed to reviewing the Animal Welfare (Breeding of Dogs) (Wales) Regulations 2014 and also made clear on the value I see in banning third party sales of puppies and kittens.

Yes, the Minister has said this on a number of occasions over the last 2 years and was in fact a speaker at our Lucy's Law For Wales event at the Senedd on 11th July 2018. Since then she has also stated in television interviews that it is her desire to 'run puppy farming out of Wales'. In the meantime, England will be proceeding with this 3rd party ban from 6th April this year. Wales is already falling far behind its neighbours with Scotland, Northern Ireland and now Ireland having greater traction in this area than Wales.

Following the recent broadcast of a BBC Wales Investigation programme, I appreciate urgent action is needed in this area. With this in mind:

I accepted the offer of help from the Wales Animal Health and Welfare Framework Group and requested an urgent and immediate review of the dog breeding regulations. The work commenced in November and has recently concluded. Officials received the report on Tuesday and a decision how best to address the issues will be made following full consideration of the recommendations.

The Chief Veterinary Officer has met with Local Authority Chief Executive Officers to discuss barriers to enforcement. The Welsh Local Government Association was also represented. I have been advised the meeting was very productive and officials are considering the next steps.

The Chief Veterinary Officer immediately referred the BBC programme to the Royal College of Veterinary Surgeons.

Officials launched a social media campaign on the run up to Christmas, aimed at prospective puppy purchasers, highlighting the importance of sourcing responsibly.

It is alarming and distressing that it took a BBC One Wales Investigation – in effect a public shaming of the Minister's department - to prompt urgent action, when the very same issues have been shared with this Government time and again over many years.

We are extremely concerned that advice being given to the Minister on how to proceed may be coming from inappropriate sources. For example, The Wales Animal Health and Welfare Framework Group consists largely of representatives from the farming industry. And it is worth noting that the credentials of the key members of this group are as follows (taken from the group's website):

Abi Reader: Abi is a 3rd generation dairy farmer in South Wales and has been farming for more than 10 years. Abi manages a 750 acre farm which comprises of a mixed dairy herd of Holstein Friesians and Dairy Shorthorns. Abi was elected as NFU Cymru County chairman in 2014. Off the farm, Abi is involved in hosting farm open days and charity events.

Les Eckford: Les has spent most of his professional life in government veterinary service (1979- 2016), including within the Welsh Government as a veterinary adviser. Now retired, Les represents Wales as regional officer of the British Veterinary Association since 2017. He has extensive experience of engaging with a wide range of people, from farmers to senior policy makers and representatives of organisations, with diverse interests in animal health

and welfare. Les interacts with veterinary students to raise awareness of animal welfare needs in food production animals.

Chair: Stephen James was appointed as the chair of the WAHWFG in July 2018. His term of appointment is 3 years. He has a wealth of experience in the farming sector, held the position of NFU Cymru President for 2 terms, and was director and chairman of the successful farmers' cooperative.

David Davies, who runs a farming enterprise and property letting business. David is also chairman of the Welsh Advisory Board of NFU Mutual Insurance and former president of the Welsh Dairy Show and former Chair of Hybu Cig Cymru.

Moss Jones, director of the Welsh Agricultural Organisation Society and managing director of Quality Welsh Food Certification Ltd. Moss is also company secretary of Welsh Lamb & Beef Producers Ltd, Livestock Marketing and president of South Caernarfon Creameries.

Sara Carr: Current BVA Welsh branch president, Sarah graduated from Liverpool Veterinary School in 2004. Sarah went on to spend some time as a locum vet in her native Somerset before volunteering for a donkey and mule charity in Morocco. Once back in the UK, Sarah joined a rural mixed veterinary practice in Monmouthshire, where she gained experience in farm animal practice, before moving to Abbey Equine Clinic in 2009 to further develop her skills as an equine vet. Sarah also has a particular interest in modern equine dentistry and in 2014 passed her BEVA/BVDA exams. Outside of work, Sarah runs her own flock of crossbred commercial ewes, which keeps her in touch with the agricultural sector in Wales.

Ifan Lloyd, veterinary surgeon in clinical practice and a senior partner of a veterinary group with surgeries in Swansea and Neath. Ifan is the Welsh regional representative on the British Veterinary Association (BVA) Council.

Paula Boyden: Paula graduated from the Royal Veterinary College in 1992, spending 11 years in general practice before joining Intervet/Schering-Plough Animal Health as a veterinary adviser in 2003. She joined Dogs Trust as deputy veterinary director in June 2010 and became veterinary director in August 2011.

With all due respect, in what possible capacity is this group the most suitable or impartial to be considering what is best for domestic companion animals when it comprises those with experience and interests in livestock farming, food production, the NFU and even a dog charity that lobbied against the introduction of Lucy's Law in England?

It is worth noting that in previous years representatives from the NFU have spoken in favour of large-scale puppy farmers being granted licences despite our evidence showing that the welfare of the dogs involved would be compromised. Again, and with all due respect, why has the Minister not reached out to those who have the best interest of companion animals - dogs (and cats) at heart - and who are experts in the area of puppy farming and puppy dealing; Those who have worked tirelessly for over a decade at the coalface of the problem and know intimately how and where the system can be improved to ensure not only dogs (and cats) are at the heart of any 'welfare' strategy, but that Councils are able to fulfil their duties in terms of licensing and enforcement, and the public are protected? Surely collaboration is key to any such success?

Our concerns about the suitability of advice from this group have not been allayed having read the Wales Animal Health and Welfare Framework Implementation Plan 2019-20 where effectively just one page was devoted to a top line summary on 'Dog Breeding/Third Party Sales in a document that is 34 pages long and is predominantly focussed on issues

pertaining to livestock – e.g. cows, sheep, pigs and chickens, disease prevention and biosecurity.

The Committee will of course be aware that dogs are not livestock, but are domestic companion animals and as such that dog breeding is a complex and specialised area where an understanding of genetics and health testing is now playing a significant role in determining the health of breeding dogs and their progeny, as is the psychological health of breeding dogs in passing on a temperament that is suited to living in a family environment. It is just one of many reasons why dogs are not suitable to be 'farmed'. Equally it is disappointing that the focus on this small excerpt of the 2019-20 plan remains on the puppies and not on the welfare of the breeding dogs themselves. Even when these adult dogs are acknowledged with "appropriate retirement of breeding bitches" there is a failure to mention stud dogs.

What has become clear over the years is that there is now a very real need for the creation of a separate unit devoted to companion animal welfare issues rather than this being given cursory consideration through a department where the primary objectives are those of farming and agriculture.

In terms of the social media campaign launched by officials in the run up to Christmas, we appreciate the effort that was made to create such a campaign. However, in our opinion the contents fell short of having any significant value to the public and we cannot help feeling that perhaps in a rush to put something out there due to the urgency of the current situation, whoever provided the guidance to the Welsh Government for the content of this online campaign is not well-versed in the area of puppy farming/puppy dealing or how puppy buyers can truly protect themselves from those who are dedicated to profiting from animal suffering. The importance of seeking the best knowledge base for any future campaigns on this subject cannot be stressed enough and we remain at the service of the Welsh Government in that capacity should they wish to create a dialogue with us at any time.

The Welsh Government will continue to work with key stakeholders, including Local Authorities and the other Administrations to ensure we introduce changes which will have a lasting impact on the welfare standards of dogs and cats bred in Wales.

To date, C.A.R.I.A.D. – considered to be a key stakeholder in this area in other nations within the United Kingdom has not been consulted or contacted with a view to working with the Welsh Government. Our evidence, however, has been presented to the Task and Finish Group via our Associate Membership of the Companion Animal Welfare Group for Wales.

Any changes to the legislation or to enforcement must be proportionate and evidence based. Dog breeding is a legitimate business and the majority of breeders meet the required welfare standards.

It is true that any changes to legislation or enforcement must be evidence based. And that evidence has been provided over many years now. It is indisputable. It is also worth reminding the Minister that at the time of implementation of the 2014 (Breeding of Dog) (Wales) Regulations, a 12-month review of these regulations was promised. This was then pushed back to 2 years. Then 3 years. And now here we are in 2020 and we are expected to remain patient for action to finally be taken. During those wasted years the number of dogs and puppies that have suffered horrendous neglect and exploitation in Wales will never be known, but we do know that they have been and continue to be substantial in number.

There are approximately 260 licensed breeders in Wales and it would not be appropriate to implement a moratorium which would penalise lawful breeders for the actions of others.

In conclusion, only in the last sentence of the Minister's final paragraph is the subject of our e-petition acknowledged. Whilst there may be 260 licensed dog breeders in Wales, the overwhelming number of dogs being bred are coming from licensed puppy farms due to their high-volume nature. The Minister states that to implement a moratorium would penalise lawful breeders for the actions of others. We strongly disagree. It is in fact doing the smaller number of high welfare home breeders a huge disservice to continue licensing new puppy farms, renewing their licences or accepting planning applications from them when to do so under the current broken system only insures the suffering of breeding dogs and puppies to continue on such a large scale. There is a huge difference between a high welfare dog breeder and a high-volume puppy farmer. Continuing to accept puppy farming as in any way comparable to that of high welfare dog breeders is exactly what is penalising those individuals and ensuring that they cannot operate on a level playing field.

Our calls for an embargo are genuine and to put this into context, if a product is found to be faulty and to potentially be harmful, a company issues a recall of that product until it is 'fit for purpose'. Whilst we in no way compare sentient beings to 'products' – despite the fact that in law they continue to be considered commodities – we do believe the similarity of allowing the continuation of a failed licensing system that is proven to cause harm, is a relevant comparison and should not be dismissed.

If statements made by the Minister that the Welsh Government intends to act with urgency in this regard, an immediate embargo should be completely within the scope of acceptable action as it would cause little inconvenience to those breeders who are committed to high welfare standards. Our fear, however, is that despite all statements to the contrary, revised 'fit for purpose' regulations including the 3rd party ban on puppy and kitten selling (Lucy's Law) will not be laid in Wales until just prior to the Welsh Assembly elections in 2021. We and the Welsh public seek assurances to the contrary and urge the Petitions Committee to continue to press the Minister for confirmation of a firm date for the implementation of such legislation as a matter of urgency.

Kind regards,

Linda Goodman

Linda Goodman
Founder
C.A.R.I.A.D.

Care And Respect Includes All Dogs

Daily Mirror Animal Hero Award Winner -
People's Postcode Lottery Local Hero 2019
LUXlife Dog Protection Charity of the Year UK 2019

Visit us www.cariadcampaign.co.uk
PO Box 386, Bridgend, CF31 9QD

Not for Profit CIC Registered No: 11402691

Eitem 2.3

P-05-941 Cylch gwaith bioamrywiaeth ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru
Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Initiative for Nature Conservation Cymru (INCC), ar ôl casglu 873 o lofnodion ar-lein a 322 ar bapur, sef cyfanswm o 1,195 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae Menter ar Gyfer Cadwraeth Natur Cymru (INCC) yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i gynnwys 'Bioamrywiaeth' yn benodol wrth osod eu cylch gwaith strategol i Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2020/2021 ac yn y dyfodol. Yn benodol dylai'r cylch gwaith gynnwys:

- Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn sicrhau bod bioamrywiaeth yn ganolog i'w bwrpas craidd wrth geisio rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy drwy:

1. Gweithio tuag at welliant cyffredinol yn statws bywyd gwylt Cymru ac atal neu o leiaf leihau'r risg o unrhyw ddifodiant pellach o ganlyniad i weithgareddau dynol.

2. Sefydlu ardaloedd cynaliadwy, mwy a llai tameidiog ar gyfer bywyd gwylt, a ddylai ganolbwyntio i ddechrau ar gydgrynhoi ac ymestyn Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol presennol ac ardaloedd gwarchodedig eraill, ac yna sefydlu ardaloedd newydd.

3. Blaenoriaethu'r angen i gael statws ffafriol neu adferol ar gyfer nodweddion cadwraeth ar bob safle cadwraeth natur statudol (AGA, ACA, SoDdGA a GNG).

4. Datblygu a gwella rhwydwaith effeithiol o Ardaloedd Morol Gwarchodedig sy'n ddigonol i sicrhau bod bywyd morol a physgodfeydd cynaliadwy yn cael eu diogelu'n ddigonol o amgylch Cymru.

5. Sicrhau bod mwy o bobl yn mynd ati i gymryd rhan mewn materion bioamrywiaeth, a'u bod yn ymwybodol o arwyddocâd bioamrywiaeth i'w hiechyd a'u lles.

Gwybodaeth ychwanegol:

Ers cychwyn Cyfoeth Naturiol Cymru chwe blynedd yn ôl, mae dirywiad cyson ac amlwg wedi bod yn ymrwymiad Cymru tuag at fioamrywiaeth a chadwraeth natur. Mae Cymru wedi'i disgrifio fel un o'r ardaloedd mwyaf disbyddedig o ran natur yn y byd sydd eisoes wedi achosi difodiant llawer o'i rhywogaethau planhigion ac anifeiliaid brodorol. Mae nifer fawr o'r rhywogaethau sydd yn dal i fodoli bellach yn brin neu o dan fygythiad, gan oroesi mewn rhannau o'u cynefinoedd sydd yn aml yn ynysig.

Mae INCC yn credu bod pobl Cymru a'r bywyd gwylt y maen nhw'n rhannu eu cymuned ag ef yn haeddu gwell. Mae angen mwy o ymrwymiad gan Lywodraeth Cymru a Cyfoeth Naturiol Cymru os yw Cymru am fod ag unrhyw obaith o wyrddroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth ac atal difodiant bywyd gwylt pellach rhag digwydd.

Ffordd effeithiol o ddangos yr ymrwymiad hwn tuag at wyrddroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth fyddai sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn cynnwys 'Bioamrywiaeth' yn benodol fel rhan o gylch gwaith strategol Cyfoeth Naturiol Cymru.

O ystyried y colledion parhaus i fywyd gwylt a'r hyn a welir fel diffyg blaenoriaethu tuag at gadwraeth natur yn Cyfoeth Naturiol Cymru, mae'n amlwg na all 'Bioamrywiaeth' aros fel rhan ymhlyg o swyddogaethau Cyfoeth Naturiol Cymru. Rhaid ei wneud yn benodol a rhoi blaenoriaeth briodol iddo.

Os na fydd unrhyw newid, mae difodiant bywyd gwylt yng Nghymru yn y dyfodol yn anochel.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

P-05-941: Cylch gwaith bioamrywiaeth ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru

Y Pwyllgor Deisebau | 25 Chwefror 2020
Petitions Committee | 25 February 2020

Cyfeirnod: RS20/11539-4

Rhif y ddeiseb: [P-05-941](#)

Teitl y ddeiseb: Cylch gwaith bioamrywiaeth ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru

Geiriad y ddeiseb: Mae Menter ar Gyfer Cadwraeth Natur Cymru (INCC) yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i gynnwys 'Bioamrywiaeth' yn benodol wrth osod eu cylch gwaith strategol i Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2020/2021 ac yn y dyfodol.

Yn benodol dylai'r cylch gwaith gynnwys:

Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn sicrhau bod bioamrywiaeth yn ganolog i'w bwrpas craidd wrth geisio rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy drwy:

1. Gweithio tuag at welliant cyffredinol yn statws bywyd gwylt Cymru ac atal neu o leiaf leihau'r risg o unrhyw ddfodiant pellach o ganlyniad i weithgareddau dynol.
2. Sefydlu ardaloedd cynaliadwy, mwy a llai tameidiog ar gyfer bywyd gwylt, a ddylai ganolbwyntio i ddechrau ar gydgrynhoi ac ymestyn Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol presennol ac ardaloedd gwarchodedig eraill, ac yna sefydlu ardaloedd newydd.
3. Blaenoriaethu'r angen i gael statws ffafriol neu adferol ar gyfer nodweddion cadwraeth ar bob safle cadwraeth natur statudol (AGA, ACA, SoDdGA a GNG).
4. Datblygu a gwella rhwydwaith effeithiol o Ardaloedd Morol Gwarchodedig sy'n ddigonol i sicrhau bod bywyd morol a physgodfeydd cynaliadwy yn cael eu diogelu'n ddigonol o amgylch Cymru.
5. Sicrhau bod mwy o bobl yn mynd ati i gymryd rhan mewn materion bioamrywiaeth, a'u bod yn ymwybodol o arwyddocâd bioamrywiaeth i'w hiechyd a'u lles.

Ers cychwyn Cyfoeth Naturiol Cymru chwe blynedd yn ôl, mae dirywiad cyson ac amlwg wedi bod yn ymrwymiad Cymru tuag at fioamrywiaeth a chadwraeth natur.

Mae Cymru wedi'i disgrifio fel un o'r ardaloedd mwyaf disbyddedig o ran natur yn y byd sydd eisoes wedi achosi difodiant llawer o'i rhywogaethau planhigion ac anifeiliaid brodorol. Mae nifer fawr o'r rhywogaethau sydd yn dal i fodoli bellach yn brin neu o dan fygythiad, gan oroesi mewn rhannau o'u cynefinoedd sydd yn aml yn ynysig.

Mae INCC yn credu bod pobl Cymru a'r bywyd gwylt y maen nhw'n rhannu eu cymuned ag ef yn haeddu gwell. Mae angen mwy o ymrwymiad gan Lywodraeth Cymru a Cyfoeth Naturiol Cymru os yw Cymru am fod ag unrhyw obaith o wyrddroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth ac atal difodiant bywyd gwylt pellach rhag digwydd.

Ffordd effeithiol o ddangos yr ymrwymiad hwn tuag at wyrddroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth fyddai sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn cynnwys 'Bioamrywiaeth' yn benodol fel rhan o gylch gwaith strategol Cyfoeth Naturiol Cymru.

O ystyried y colledion parhaus i fywyd gwylt a'r hyn a welir fel diffyg blaenoriaethu tuag at gadwraeth natur yn Cyfoeth Naturiol Cymru, mae'n amlwg na all 'Bioamrywiaeth' aros fel rhan ymhlyg o swyddogaethau Cyfoeth Naturiol Cymru. Rhaid ei wneud yn benodol a rhoi blaenoriaeth briodol iddo.

Os na fydd unrhyw newid, mae difodiant bywyd gwylt yng Nghymru yn y dyfodol yn anochel

1. Cefndir

1.1. Tueddiadau ym maes bioamrywiaeth

Rhoddir diffiniad o fioamrywiaeth yn *Neddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016* ('Deddf yr Amgylchedd'), sef "amrywiaeth organeddau byw, boed ar lefel geneteg, rhywogaeth neu ecosystem".

Methodd y DU *darged y Confensiwn ar Fioamrywiaeth Biolegol* i atal colli bioamrywiaeth erbyn 2010. Ym mis Hydref 2010, yn 10fed Cynhadledd y Partïon i'r Confensiwn ar Fioamrywiaeth Biolegol, mabwysiadodd y Partïon ddogfen newydd y '*Cynllun Strategol ar gyfer Bioamrywiaeth 2011-2020*', ynghyd ag 20 o '*dargedau Aichi*'. Yn 2019, dangosodd *adolygiad* o weithredoedd y DU ar y targedau Aichi nad oedd cynnydd ar rai targedau yn digwydd ar raddfa ddigonol. Felly mae'r DU hefyd yn debygol o fethu rhai o'r targedau Aichi.

Mae *Cyfoeth Naturiol Cymru* (CNC), yn *Adroddiad interim ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2019*, yn dyfynnu *Adroddiad Cyflwr Natur y DU 2019*; "since rigorous

scientific monitoring began in the 1970s, of the 3,902 species assessed in Wales, 73 have been lost". Mae hefyd yn darparu'r ffeithlun a ganlyn:

Ffynhonnell: [Adroddiad Cyflwr Natur 2019](#) a ddyfynnir yn yr [Adroddiad Interim ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2019](#)

Mae [papur bwrdd Cyfoeth Naturiol Cymru](#) (PDF 3.2MB), dyddiedig 21 Tachwedd 2019, yn rhoi'r cyd-destun a ganlyn:

...currently no ecosystem in Wales has been assessed as having good resilience and many will not be adaptable enough to be [sic] deal with pressures including climate change and the impact of invasive non-native species (INNS). Biodiversity continues to decline. The extent of some habitats has declined significantly and connectivity between habitats has reduced. Ecosystem condition, based on designated site features, is mixed, but 55% of species and 75% habitat features on [Natura 2000 sites](#) have been found to be in unfavourable condition.

1.2. Cefndir CNC

Sefydlwyd CNC ar 1 Ebrill 2013, pan gyfunwyd cyfrifoldebau, asedau a staff Cyngor Cefn Gwlad Cymru, Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru a'r Comisiwn Coedwigaeth yng Nghymru.

Ynghyd â'i amrywiol gyfrifoldebau gweithredol a rheoleiddiol, CNC yw prif gynghorydd Llywodraeth Cymru ar faterion ynghylch adnoddau naturiol. Mae CNC, fel Corff a Noddir gan Lywodraeth Cymru, yn atebol i Weinidogion Cymru drwy'r Gweinidog Nawdd (Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig ar hyn o bryd, sef Lesley Griffiths) ac yn destun gwaith craffu gan bwyllgorau perthnasol y Cynulliad.

1.2.a. Diben cyffredinol CNC

Mae [adran 5](#) o Ddeddf yr Amgylchedd yn ail-ffurfio diben cyffredinol CNC i fynd ar drywydd gwaith rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy (SMNR) yng Nghymru a chymhwyso egwyddorion SMNR.

Caiff egwyddorion SMNR eu cyflwyno yn [adran 4](#) o Ddeddf yr Amgylchedd ac maent yn helpu i arwain ac ategu'r ffordd y dylid dehongli SMNR. Maent yn cynnwys (ychwanegwyd pwyslais):

ystyried cydnerthedd ecosystemau ac yn benodol, yr agweddau a ganlyn—

- (i) amrywiaeth rhwng ecosystemau ac oddi fewn iddynt;
- (ii) y cysylltiadau rhwng ecosystemau ac oddi fewn iddynt;
- (iii) graddfa ecosystemau;
- (iv) cyflwr ecosystemau (gan gynnwys eu strwythur a'u gweithrediad);
- (v) gallu ecosystemau i addasu.

Fodd bynnag, nid yw diffiniad ac amcan SMNR yn Neddf yr Amgylchedd yn cyfeirio'n benodol at "fioamrywiaeth".

Mae Llywodraeth Cymru wedi llunio [dogfen ganllaw ynghylch diben CNC](#) o dan Ddeddf yr Amgylchedd, sy'n nodi:

Mae gweithredu ar fioamrywiaeth wedi'i ymgorffori mewn fframwaith cyflawni ar gyfer rheoli cynaliadwy ar adnoddau naturiol. Mae hyn yn sicrhau bod bioamrywiaeth yn cael ei ystyried fel elfen hollbwysig sy'n cyfrannu at gydnerthedd ecosystemau.

Mae'r ddogfen ganllaw yn nodi, yn benodol, bod gweithredu ym maes bioamrywiaeth wedi'i ymgorffori yn:

... egwyddorion SMNR (lle mae rhinweddau cydnerthedd ecosystem yn cynnwys bioamrywiaeth) a'r Polisi ar Adnoddau Naturiol sy'n nodi'r gofyniad am rwydweithiau ecolegol gwydn fel blaenoriaeth ar gyfer gweithredu.

Mae gwybodaeth am y Polisi Adnoddau Naturiol wedi'i chynnwys yn adran 2 o'r briff hwn.

1.2.b. Dyletswydd bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau

Mae dogfen ganllaw Llywodraeth Cymru ynghylch diben CNC hefyd yn cyfeirio at [adran 6](#) o Ddeddf yr Amgylchedd, sydd (ychwanegwyd pwyslais):

yn cyflwyno **dyletswydd gryfach** ar awdurdodau cyhoeddus yng Nghymru, yn cynnwys Cyfoeth Naturiol Cymru, o safbwynt **bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau**.

Mae adran 6 o'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys CNC, i:

... geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth arfer swyddogaethau mewn perthynas â Chymru, ac wrth wneud hynny hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau, i'r graddau y bo hynny'n gyson ag arfer y swyddogaethau hynny'n briodol.

O dan Ddeddf yr Amgylchedd, rhaid i awdurdod cyhoeddus ac eithrio unrhyw un o Weinidogion y Goron neu unrhyw un o adrannau'r Llywodraeth baratoi a chyhoeddi cynllun sy'n nodi'r hyn y mae'n bwriadu ei wneud er mwyn cydymffurfio â'r ddyletswydd hon. Mae [canllawiau adrodd](#) Llywodraeth Cymru (PDF 444 KB) ar gyfer adran 6 yn nodi:

... ar gyfer CNC, mae gweithredu o blaid bioamrywiaeth yn rhan annatod o'i ofynion statudol ar gyfer rheoli adnoddau naturiol mewn ffordd gynaliadwy, felly bydd adrodd ar hynny yn ei adroddiad blynyddol yn bodloni'r gofyniad ar gyfer adroddiad adran 6.

1.3. Llythyr cylch gwaith CNC

Cafodd CNC ei [lythyr cylch gwaith ar gyfer 2019-20](#) gan Lywodraeth Cymru ym mis Mawrth 2019. Yn y llythyr, nodir cylch gwaith strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru yn ystod 2019-20.

Mae'r llythyr yn ailadrodd mai diben craidd CNC yw 'mynd ati i reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy'. **Nid yw'n cyfeirio'n benodol at 'bioamrywiaeth'.**

Mae'r llythyr yn tynnu sylw at ddatblygiad [Datganiadau Ardal](#) fel blaenoriaeth, a bod angen eu llunio erbyn mis Mawrth 2020. Mae Datganiadau Ardal yn ofynnol o

dan Ddeddf yr Amgylchedd a rhaid iddynt nodi blaenoriaethau, risgiau a chyflleoedd ar gyfer SMNR. Rhaid i CNC gymryd pob cam rhesymol i weithredu Datganiad Ardal, ac annog eraill i gymryd camau o'r fath.

Mae llythyr cylch gwaith CNC hefyd yn tynnu sylw at ddatblygu'r ail Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol, sydd hefyd yn un o ofynion Deddf yr Amgylchedd. Mae'r adroddiad hwn yn asesiad o sefyllfa adnoddau naturiol Cymru a'r hyn sy'n digwydd i'r adnoddau hynny. Mae'n trafod i ba raddau y mae adnoddau naturiol yn cael eu rheoli'n gynaliadwy. Cafodd adroddiad interim ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2020.

Yn ogystal â hyn, mae'r blaenoriaethau pellach a nodir yn y llythyr cylch gwaith yn cynnwys:

- Paratoi ar gyfer ymadael â'r UE;
- Ynni adnewyddadwy – cynhyrchu a buddsoddi mewn technoleg;
- Atal llifogydd, addasu arfordirol a'r newid yn yr hinsawdd;
- Rheoli, rheoleiddio a chreu coetir;
- Gwastraff;
- Brexit a'n Tir;
- Llygredd amaethyddol a gorfodi;
- Bil Aer Glân newydd; a
- Mynediad i fannau gwyrdd.

Fel y trafodwyd, nid yw 'bioamrywiaeth' wedi'i restru'n benodol.

1.4. Gweithredu gan CNC ym maes bioamrywiaeth

1.4.a. Adroddiad Natur Hanfodol

Natur hanfodol: Gwneud y cysylltiadau rhwng bioamrywiaeth, y bobl a'r lleoedd yng Nghymru yw cyfeiriad strategol CNC ar gyfer bioamrywiaeth hyd at 2022; mae'n ddatganiad o'i flaenoriaethau, cyfeiriad ei waith a ffyrdd o weithio. Dywed yr adroddiad y bydd angen i'r meysydd gweithredu y mae'n eu cynnig "gael eu hymgorffori i'n prosesau cynllunio busnes blynyddol. Byddant yn cael eu trosi'n rhaglenni gwaith blynyddol manylach a flaenoriaethwyd, gydag adnoddau wedi'u clustnodi a chanlyniadau, cyfrifoldebau a cherrig milltir a ddiffiniwyd yn glir."

1.4.b. Cynllun Busnes CNC

Mae Cynllun Busnes CNC ar gyfer 2019-2020 yn rhestru “gwrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth” fel blaenoriaeth ar gyfer cyfnod y cynllun. Mae'n nodi erbyn diwedd 2019/20 y bydd wedi:

- Cwblhau archwiliad o'r graddau rydym yn sicrhau bod bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau yn cael eu hystyried yn ystod cyfnodau cynnar ein prosesau cynllunio a gwneud penderfyniadau, ac yn ein rhaglenni, cyngor, ein gwaith trwyddedu a rheoleiddio, ein gwaith i reoli tir ac asedau, a'n comisiynu a chaffael.
- Buddsoddi £0.8 miliwn ychwanegol er mwyn rhoi Natur Hanfodol ar waith
- Datblygu ein dull monitro safleoedd gwarchoddedig ar gyfer y dyfodol, gydag asesiad cychwynnol o'r risg na fydd safleoedd yn eu cyflwr dymunol.
- Cwblhau rhestr adran saith o rywogaethau a chynefinoedd o bwysigrwydd pennaf.
- Trawsnewid ein systemau TGCh ar gyfer caniatadau/cydsyniadau Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig a safleoedd arbennig, gan gynnwys lansio offeryn cydweithredol i rannu gwybodaeth ar fesurau rheoli safleoedd dynodedig.
- Rhoi cynlluniau gweithredu gwella bioddiogelwch ar waith.
- Adrodd ynghylch ein gwaith i gyflawni dyletswydd adran chwech Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016

Mae dangoswrdd Cynllun Busnes Cyfoeth Naturiol Cymru yn olrhain cynnydd nifer o fesurau. Mae'n defnyddio system goleuadau traffig i ddangos cynnydd y mesurau. Mae dangoswrdd 2019-2020, fel y nodir ym mhapur bwrdd CNC (PDF 3.2MB) (21 Tachwedd 2019), yn rhoi diweddariad ar berfformiad hyd at Chwarter 2. Mae'r dangoswrdd yn cynnwys mesur “gweithredu 'Natur Hanfodol' - adfer, creu a gwella chynefinoedd a gwella bioamrywiaeth”.

At ei gilydd, mae'r papur yn nodi, ar gyfer y mesur hwn, bod CNC (ychwanegwyd pwyslais):

...**reporting at amber**. While we are on target with the protected sites annual programme and National Nature Reserves project delivery work and we are working across our Operations, Enabling Services and Environment Policy and Planning teams on developing an integrated delivery programme for our Vital Nature commitments, **we are reporting Amber overall because of delays associated with the biodiversity / ecosystems resilience and biosecurity measures**.

2. Camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Fel yr amlygwyd, Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am lunio llythyr cylch gwaith CNC. Gan fod CNC yn Gorff a Noddir gan Lywodraeth Cymru, mae Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid iddo (gweler yr adran ynghylch craffu ar y gyllideb). Yn ogystal, mae Llywodraeth Cymru wedi llunio:

- [Dogfen ganllaw ar ddiben CNC](#) o dan Ddeddf yr Amgylchedd; a
- [Chanllawiau adrodd](#) (PDF 444 KB) ar gyfer cyrff cyhoeddus o dan y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau (adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd).

Y Polisi Adnoddau Naturiol

Mae'n [ofynnol i Lywodraeth Cymru gyhoeddi](#) Polisi [Cenedlaethol] Adnoddau Naturiol (NRP) o dan Ddeddf yr Amgylchedd. Cafodd yr NRP cyntaf [ei gyhoeddi ym mis Awst 2017](#). Lluniwyd yr NRP i arwain sut mae CNC yn creu Datganiadau Ardal.

Cynhaliodd y [Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig](#) ymchwiliad byr i'r NRP ar ôl ei gyhoeddi ac [ysgrifennodd](#) at Lywodraeth Cymru ynglŷn â'i ganfyddiadau ar 16 Hydref 2017. Mae'r llythyr yn nodi:

Yn gyffredinol, roedd rhanddeiliaid yn pryderu bod y Polisi Adnoddau Naturiol yn uchelgeisiol, gydag absenoldeb canlyniadau clir i sicrhau rheolaeth gynaliadwy o adnoddau naturiol. Mae diffyg eglurder ynghylch sut y bydd yr uchelgeisiau hynny yn cael eu trosi'n gamau gweithredu.

Y Cynllun Adfer Natur

Nod [Cynllun Adfer Natur](#) Llywodraeth Cymru yw mynd i'r afael â'r rhesymau sylfaenol dros ddirywiad bioamrywiaeth. Mae'n nodi sut y bydd Cymru yn mynd i'r

afael ag ymrwymïadau Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol.

Fe wnaeth tystiolaeth a gyflwynwyd i ymchwiliad y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig ynghylch Bioamrywiaeth – cynllun nwyddau cyhoeddus (11 Rhagfyr 2018 i 18 Ionawr 2019) amlygu rhai pryderon am y Cynllun Adfer Natur. Er enghraifft, dywedodd Cyswllt Amgylchedd Cymru: “as it stands currently, the NRAP is neither ambitious nor focused enough on implementation to have a real impact and ensure the recovery of Wales’ marine and terrestrial environments”.

Rhestrau Adran 7

O dan Adran 7 o Ddeddf yr Amgylchedd, mae'n ofynnol i Lywodraeth Cymru baratoi a chyhoeddi rhestr o'r organebau byw a'r mathau o gynefinoedd sydd o'r pwysigrwydd pennaf at ddibenion cynnal a gwella bioamrywiaeth yng Nghymru. Cyn cyhoeddi'r rhestr hon, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â CNC ynghylch yr organebau byw neu'r mathau o gynefinoedd sydd i'w cynnwys ar y rhestr. Rhaid iddo hefyd gymryd pob cam rhesymol i gynnal a gwella'r organebau byw a'r mathau o gynefinoedd sydd wedi'u cynnwys ar y rhestr, ac annog eraill i gymryd camau o'r fath.

Lluniodd Llywodraeth Cymru restrau interim rhywogaethau a chynefinoedd o dan Adran 7. Mae'r rhain nodi: “mae'r rhestr dros dro, sydd yn union yr un fath a'r rhestr flaenorol o dan Adran 42 o Ddeddf NERC, yn cael ei hadolygu mewn ymgynghoriad â CNC”. Dechreuodd y gwaith yn 2016 ar adolygu'r rhestr, ond nid oes rhestr wedi'i diweddararu wedi cael ei chyhoeddi.

3. Camau gweithredu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

3.1. Craffu blynyddol ar CNC

Mae'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig (CCERA) yn gwneud gwaith craffu blynyddol ar CNC. Yn dilyn ei sesiwn graffu flynyddol ddiwethaf ar 13 Chwefror 2019, ysgrifennodd (722 MB) CNC at y Cadeirydd gyda gwybodaeth bellach. O bwys arbennig i'r ddeiseb hon, nododd y llythyr (ychwanegwyd pwyslais):

the reduction in Grant in Aid has meant we have had to reduce work across a range of services including... **reduction of monitoring of terrestrial and marine biodiversity...**

Where possible we have changed our delivery or used evidence to help our decisions, so that we are mitigating the impact of reducing these services but we are aware that even so there will be **a lower level impact that will become more visible in the longer term.**

In paragraph 54 of our written evidence we indicate that additional money has been released to support the new ways of working in our operational teams. In particular additional resource is targeting the work of teams leading engagement with PSBs, implementing the Sustainable Management of Natural Resources and biodiversity enhancement. In addition, our **Board has committed an additional £800,000 over the next financial year to support biodiversity outcomes plus £2 million through our grants programme.**

3.2. Craffu ar gyllidebau drafft Llywodraeth Cymru

Fe wnaeth Clare Pillman, Prif Weithredwr CNC, ysgrifennu at y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig ar 12 Hydref 2018 fel rhan o waith craffu'r Pwyllgor ar gyllideb ddrafft 2019-2020. Fe wnaeth y llythyr (PDF 829MB) nodi (ychwanegwyd pwyslais):

Mae'r toriadau hyn i gyllid wedi dod ar adeg pan fyddwn yn ymdrechu i lawn weithredu egwyddorion a gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a Deddf yr Amgylchedd. **Bydd ein huchelgais yn cael ei gyfyngu**, ac rydym yn cynllunio i **gyflwyno achos busnes** yn gynnar yn y flwyddyn galendr nesaf er mwyn **ariannu effaith y ddeddfwriaeth hon yn iawn o 2020-21** o fewn ein llinell sylfaen.

Roedd casgliadau adroddiad y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig ar gyllideb ddrafft 2019-202 yn cynnwys:

Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn cyflwyno achos busnes ar ddechrau 2019 i "ariannu...yn iawn" ei weithrediad o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a Deddf yr Amgylchedd yn 2020-21. Mae hyn yn awgrymu bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn credu na fydd ei gyllid yn ddigonol i gyflawni ei gyfrifoldebau statudol yn y dyfodol agos.

Rydym yn falch bod swyddogion Cyfoeth Naturiol Cymru a Llywodraeth Cymru yn ystyried cyfleoedd i gynyddu incwm Cyfoeth Naturiol Cymru ac i ddarparu sicrwydd tymor hwy ynghylch cyllid. Rydym yn croesawu ymrwymiad Ysgrifennydd y Cabinet y bydd unrhyw ofynion pellach ar Cyfoeth Naturiol Cymru yn gofyn am gynydd i gyllid.

Ymatebodd Llywodraeth Cymru i'r adroddiad ar 15 Ionawr 2019. Fodd bynnag, ni wnaeth Llywodraeth Cymru sylw ar y pwyntiau penodol hyn yn ei hymateb.

Cyhoeddwyd adroddiad y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Materion Gwledig ar gyllideb ddrafft 2020-2021 ar 31 Ionawr 2020. O ran cyllid CNC, mae'n nodi:

Eleni, bydd gan Cyfoeth Naturiol Cymru gyllideb "llinell wastad", sy'n ostyngiad mewn termau real.

Dylai'r setliad cyllid hwn gael ei weld yng nghyd-destun gostyngiadau o flwyddyn i flwyddyn mewn cyllid a chynnydd yn ei gyfrifoldebau a'i ddyletswyddau.

3.3. Y Cyfarfod Llawn

Ar 27 Mawrth 2019, gofynnwyd i'r Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig am sylw yn dilyn cyhoeddi llythyr gan naw aelod o staff sydd wedi ymddeol ac ymddiswyddo o CNC yn mynegi eu pryderon am ddyfodol Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol Cymru.

Dywedodd y Gweinidog:

I was copied in to the correspondence, and I think yesterday I wrote back to the man who did the original letter. I did note the concerns; I wouldn't say I share them. However, when anybody writes to me with concerns of that nature, I always ask my officials to look into them on my behalf initially, so they will be discussing the points that he raised with NRW. And certainly, if there are any concerns that I think I need to address, I will raise it with the chair and chief executive of NRW at my regular monthly meetings. Obviously, NRW do manage our NNRs. I think, again, they're very transparent in how they approach the management of them. I also think they set out very clearly in their strategies how they can improve the management of them. So, I will be keeping a very close eye, and if I feel I need to take steps, I will do so.

Cafodd ymateb gan CNC i'r erthygl ei ddyfynnu mewn **erthygl newyddion**:

Looking after them [NNRs] remains a vital part of what we do...what is changing is the way we manage our NNRs with the resources available in the context of our purpose as an organisation - this is unavoidable...We cannot prioritise NNRs over flood risk management or industrial regulation or timber production - or the other way around. They are all important and we must manage them all as best we can.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-941
Ein cyf/Our ref LG/00072/20

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@gov.wales

15 Ionawr 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 8 Ionawr ynghylch Deiseb P-05-941 Cylch Gwaith Bioamrywiaeth Cyfoeth Naturiol Cymru.

Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn rhoi mewn deddfwriaeth yr arfer gorau rhyngwladol ar gyfer gwrthdroi'r dirywiad yn ein bioamrywiaeth drwy 'reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy'.

Mae hyn yn golygu cymryd camau o ran bioamrywiaeth ar draws y dirwedd gyfan, gan adeiladu ar y rhwydwaith o safleoedd gwarchoddedig, drwy'r dull gweithredu ecosystem.

Mae'r diffiniad o adnoddau naturiol yn cynnwys (ond nid yn gyfyngedig i) anifeiliaid, planhigion, ac organeddau eraill; aer, dŵr a phridd; mwynau; nodweddion a phrosesau daearegol; nodweddion a phrosesau ffisiolegol a nodweddion a phrosesau'r hinsawdd.

Mae'r Ddeddf yn rhoi'r gofynion cyflawni a ganlyn ar waith ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC):

- Rhaid i CNC reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy wrth arfer ei swyddogaethau. Amcan ei swyddogaethau yw cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau.
- Mae Polisi Adnoddau Naturiol Gweinidogion Cymru yn nodi'r blaenoriaethau o ran rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy bob 5 mlynedd er mwyn i bawb allu gweithredu. Rhaid i CNC gyflawni'r polisi drwy Ddatganiadau Ardal, a gyhoeddir ym mis Mawrth 2020.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 80
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Cyflwynodd Deddf yr Amgylchedd ddyletswydd gryfach mewn cysylltiad â bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau, sef y ddyletswydd adran 6, ar awdurdodau cyhoeddus sy'n cyflawni'u swyddogaethau o ran Cymru.

Gan fod bioamrywiaeth yn sylfaenol o ran cydnerthedd ecosystemau, mae bioamrywiaeth yn ganolog i bwrpas craidd CNC sef rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy, ac mae hyn wedi ei ymgorffori fel rhan o'i ofynion statudol.

Gweler fy ymateb cychwynol i'r pwyntiau yn y ddeiseb:

Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn sicrhau bod bioamrywiaeth yn ganolog i'w bwrpas craidd wrth geisio rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy drwy:

1. *Gweithio tuag at welliant cyffredinol yn statws bywyd gwyllt Cymru ac atal neu o leiaf leihau'r risg o unrhyw ddifodiant pellach o ganlyniad i weithgareddau dynol.*
 - Mae dull gweithredu a fframwaith cyflawni Deddf yr Amgylchedd yn ymwneud â gwrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth drwy fabwysiadu arfer gorau rhyngwladol i gyflawni'r nod hwn.
2. *Sefydlu ardaloedd cynaliadwy, mwy a llai tameidiog ar gyfer bywyd gwyllt, a ddylai ganolbwyntio i ddechrau ar gydgrynhoi ac ymestyn Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol presennol ac ardaloedd gwarchodedig eraill, ac yna sefydlu ardaloedd newydd.*
3. *Blaenoriaethu'r angen i gael statws ffafriol neu adferol ar gyfer nodweddion cadwraeth ar bob safle cadwraeth natur statudol (AGA, ACA, SoDdGA a GNG).*
 - Mae pwynt 2 a 3 yn cael eu gweithredu drwy'r fframwaith cyflawni rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy. Mae'r Polisi Adnoddau Naturiol yn nodi bod 'rhwydweithiau ecolegol cydnerth' yn flaenoriaeth o ran gwrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth. Mae hyn yn cael ei weithredu drwy Ddatganiadau Ardal a'r Cynllun Gweithredu Adfer Natur.
4. *Datblygu a gwella rhwydwaith effeithiol o Ardaloedd Morol Gwarchodedig sy'n ddigonol i sicrhau bod bywyd morol a physgodfeydd cynaliadwy yn cael eu diogelu'n ddigonol o amgylch Cymru.*
 - Bydd y Polisi Adnoddau Naturiol, cynllunio defnydd tir a chynllunio morol yn ategu ei gilydd o ran cynorthwyo rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy ar hyd yr arfordiroedd (gan gymhwyso egwyddorion Rheoli Parth Arfordirol Integredig).
 - Mae rheoli rhwydwaith Ardaloedd Morol Gwarchodedig Cymru wedi ei gefnogi'n uniongyrchol gan Fframwaith Rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig 2018-2023 a'r Cynlluniau Gweithredu blynyddol ategol. Gyda'i gilydd maent yn pennu cyfeiriad pendant i Awdurdodau Rheoli i lywio'r weledigaeth hirdymor ar gyfer rheoli rhwydwaith Ardaloedd Morol Gwarchodedig Cymru. Maent yn canolbwyntio ymdrechion ar y camau gweithredu hynny a fydd yn gwella neu'n cynnal cyflwr Ardaloedd Morol Gwarchodedig, gan felly gwella'r cyfraniad y mae'r rhwydwaith yn ei wneud i iechyd, cadernid a gweithrediad moroedd Cymru. At hynny, mae ystod o brosesau rheoleiddio, penderfyniadau cydsyniad a phrosesau asesu, er enghraifft, trwyddedu morol ac Asesiadau Rheoleiddio Cynefinoedd yn ystyried Ardaloedd Morol Gwarchodedig yn rhagweithiol, ac yn eu diogelu.

5. Sicrhau bod mwy o bobl yn mynd ati i gymryd rhan mewn materion bioamrywiaeth, a'u bod yn ymwybodol o arwyddocâd bioamrywiaeth i'w hiechyd a'u lles.

- Mae Datganiadau Ardal Cyfoeth Naturiol Cymru yn roi'r Polisi Adnoddau Naturiol ar waith yn lleol, drwy ddarparu gwasanaeth cyhoeddus a dull gweithredu sy'n seiliedig ar le. Cyhoeddir y rhain ym mis Mawrth 2020. Mae sicrhau bod pobl yn ymwneud yn fwy gweithredol â bioamrywiaeth ac yn fwy ymwybodol o arwyddocâd hynny i'w hiechyd a'u lles yn rhan ganolog o'r dull gweithredu.

Gweler hefyd [Natur Hanfodol](#), sef cyfeiriad strategol CNC ar gyfer bioamrywiaeth hyd at 2022. Mae'n sefydlu fframwaith lefel uchel ar gyfer camau gweithredu o ran bioamrywiaeth yn unol â'r Cynllun Gweithredu Adfer Natur. Drwy gyfres o nodau ac ymrwymadau lefel uchel mae'n dangos sut y bydd CNC, drwy gydweithio ag eraill, yn cyflawni'r dyletswyddau o ran bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau, ac yn gwneud mwy i gysylltu pobl â byd natur.

Yn gywir

Lesley Griffiths AC/AM
Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Petitions Committee
National Assembly for Wales

16th February 2020

Dear Petitions Committee

**INCC's Comments following the Minister's response (LG/00072/20) to the petition (P-05-941) -
Biodiversity Remit for Natural Resources Wales (NRW)**

In less than 15 years time, the iconic Curlew will in all likelihood be extinct in Wales as a breeding bird. Its extinction from our countryside will already have been preceded by the Turtle Dove, Corn Bunting and Nightingale. Wildlife in Wales is disappearing. Entire species are being lost from our land and sea and many of the species that do remain are often at such low numbers that their long-term survival cannot be guaranteed. We now live in the worst time there has ever been for wildlife in Wales.

In April 2019, the Welsh Government declared a 'Climate Emergency' but despite the overwhelming weight of evidence, we have not seen a similar emergency declared for Biodiversity. Given the right commitment, dedication and leadership, Wales can still have a chance of halting and reversing the tragic declines in wildlife that we are witnessing today, but only if action is taken now.

In her response to the petition, the Minister makes reference to the 'tools' (policies and documents) intended to deliver action for biodiversity. However, the deeper problem isn't the strength (or otherwise) of the tools at hand but the lack of their application. The Minister's response does not address this. In fact, celebrating the 'tools' alone without acknowledging the lack of action creates a misleading delusion of success regarding biodiversity delivery.

Terminology of key delivery approaches by NRW such as Integrated Coastal Zone Management (ICZM) and Sustainable Management of Natural Resources (SMNR) further obscures the reality of biodiversity delivery. Delivering an SMNR approach may not actually be delivering for biodiversity, and in some instances could actually be damaging to biodiversity.

For NRW to be more accountable to the people of Wales on biodiversity issues there needs to be specific detail from the organisation regarding its activities and far more transparency over its on-the-ground actions to deliver for biodiversity. Without greater detail, transparency and accountability over biodiversity actions, there is the very real risk that the situation for wildlife in Wales will continue to worsen.

One area of concern is NRW's approach to designated areas such as Sites of Special Scientific Interest (SSSIs). These sites play an important role in the conservation of the most important species and habitats in Wales and should therefore be at the forefront of protecting biodiversity. Despite their importance, the conservation status of the SSSI suite in Wales is not fully known by NRW. This lack of essential information has been caused by a reduction in monitoring of sites and species by NRW over recent years and is a further example of the lack of commitment and regard for biodiversity action.

A striking difference between NRW and its counterpart Natural England (NE) is how difficult it is to get a clear picture of how designated sites are faring in Wales. NE's SSSI database enables the searcher to locate any SSSI, their management objectives and importantly the condition the site is in. There is also clear information about the monitoring and reporting programme, which although exposes how poorly many sites are performing it is nonetheless transparent and accessible.

The paucity of detail from NRW regarding protected sites, monitoring and its general approach to biodiversity duty makes it incredibly difficult for the people of Wales to track whether progress toward reversing the declines in biodiversity are being achieved.

Since NRW's inception in 2013, there has been a dramatic reduction in the resources dedicated to frontline Conservation work within the organisation. Currently, NRW employs fewer than 25 fulltime equivalent staff undertaking on-the-ground nature conservation work across the whole of Wales. This is from a staff base of approximately 1,900 employees. In addition, the job title of 'Conservation Officer' has also been abandoned by NRW and some of the U.K.s leading nature conservation experts have been moved away from positions where they can influence biodiversity delivery. These changes suggest a worrying lack of regard and commitment for biodiversity delivery and makes it all the more implausible that the aspirations set out in various plans and policies will be achieved.

One of the greatest threats to biodiversity is from inappropriate development. The planning process represents both a means to protect habitats and species from damage as well as an opportunity to secure biodiversity gains. Therefore NRW should be central to this process. However, since 2015 (amended in 2018) NRW base their consultation responses on a reductionist list of specific areas for comment. The strict reliance on the list and the inability to deviate from it means that NRW, as the statutory environmental body, not only fails in their duty regarding biodiversity, but frequently fails to support officers from Local Planning Authorities (LPA) in their comments and responses. NRW's lack of engagement in the process undermines the ability of LPAs to defend local biodiversity and seek suitable opportunities for biodiversity gains. NRW's very restrictive list of criteria for planning

responses creates situations in which their lack of response is interpreted as no grounds for objection, in cases where the loss of biodiversity is a very real risk.

Making biodiversity an explicit element of NRW's remit will have the following advantages regarding reversing the declines in wildlife.

- 1) It will ensure that budgets (capital and revenue) specifically for biodiversity delivery can be developed, made public and scrutinised by the people of Wales.
- 2) It will ensure that greater detail regarding on-the-ground delivery for biodiversity will be developed, made public and scrutinised by the people of Wales.
- 3) It will ensure that NRW will take greater action and responsibility for biodiversity delivery.
- 4) It will ensure a greater commitment to protecting, managing and monitoring our protected sites in Wales (**Case Study 1**).
- 5) It will enable expert staff within NRW to be able to use their skills and experience to deliver for biodiversity.
- 6) It will enable NRW to become more active in the planning process, and therefore secure better protection for wildlife and more biodiversity gains.
- 7) It will enable the establishment of nature recovery targets so that progress (or otherwise) made toward particular 'at risk' species can be chartered and made public.
- 8) It will provide greater confidence for the people of Wales that the Welsh Government and NRW are demonstrating a greater commitment to biodiversity and reversing the declines.
- 9) It will inspire greater ambition within NRW and the wider nature conservation sector in Wales to do more to reverse the declines in biodiversity (**Case Study 2**).

The above points, as outcomes of an explicit biodiversity remit would provide greater confidence that NRW is using its statutory powers and resources effectively to deliver for biodiversity. Unless the remit is made this explicit, our fear is that NRW will facilitate the disguise, de-prioritisation and failure to deliver for biodiversity through the continued use of obfuscatory language.

I would like to thank the Committee for debating this petition and if you require any further information regarding this response please feel free to contact me.

Yours Faithfully

Robert
Robert Jones Parry
Chief Executive Officer
Initiative for Nature Conservation Cymru (INCC)

Case Study 1: Protected Sites

Black Brook Pastures Site of Special Scientific Interest (SSSI) in Mid Wales was recently subject to a planning application to develop on part of the special site. The planning application (subsequently withdrawn by the applicant) was refused by Powys Local Planning Authority (LPA) on account of it being a protected site and due to the unacceptable loss of habitat that would have resulted if the development had proceeded. However, despite these objections, NRW's response was to condition the planning application and effectively facilitate the direct loss of part of the SSSI and the special habitat features for which the site was designated for.

Regardless of whether NRW acted unlawfully in its decision making over the development, the case highlights a general lack of commitment toward biodiversity and protected sites which are essential havens for biodiversity in Wales and the cornerstones of our ecological networks.

Case Study 2: Lack of Ambition for Biodiversity Recovery

The marsh fritillary is one of the most endangered butterfly species in the U.K. Although Wales still remains a relative stronghold, even here the species continues to suffer. Population declines have meant that the species is now only found in a handful of areas in Wales.

In 2015, NRW permitted a licence application (**68500:OTH:SCA:2015**) to take from the wild and destroy up to 80 marsh fritillary caterpillars from South Wales. Although granted, the licence application wasn't acted upon. The project would have partially repeat a previous (four years prior) genetic study undertaken by its predecessor (Countryside Council for Wales (CCW)) which granted the destruction of up to 360 marsh fritillary caterpillars from across Wales.

In contrast, a licence application submitted to NRW in 2016 aimed to take the same number (80 maximum) of marsh fritillary caterpillars from the same locations as per the 2015 granted licence application. This time however, the license wasn't to kill, but to breed in captivity so that eventually thousands of marsh fritillary butterflies could be returned to suitable habitat in the landscape. As well as the breeding programme, the project would undertake research, practical habitat management for the species, as well as work with local communities, landowners and businesses to showcase the butterfly and its habitat. The licence application was rejected by NRW and the project did not proceed.

It cannot be right for Wales' Statutory Environmental Body to licence the killing of endangered wildlife for academic purposes alone and to not licence an application designed to safeguard a population from local extinction. The case highlights that there needs to be far more ambition for reversing the declines in biodiversity than shown by NRW at present.

P-04-477 Cefnogi'r Bil Rheoli Cŵn (Cymru)

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cllr. Dilwar Ali ac ystyriwyd gan y Pwyllgor am y tro cyntaf yn ystod Ebrill 2013, ar ôl casglu 1,119 o lofnodion ar-lein.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i fwrw ymlaen â'r Bil Rheoli Cŵn Cymru.

Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, ac sy'n byw yng Nghymru, yn galw ar Lywodraeth Cymru i fwrw ymlaen â'r Bil Rheoli Cŵn (Cymru) i fynd i'r afael â phroblemau'n ymwneud â chŵn peryglus a bygythiol, ac i beidio â dibynnu ar gynigion tameidiog Llywodraeth y DU sydd wedi'u gosod allan yn ei Bil Ymddygiad Gwrthgymdeithasol drafft. Cafwyd esboniad cychwynol o'r Bil hwn yn y Papur Gwyn "Putting Victims First, More Effective Responses to Anti-social Behaviour".

Cytunwn â Llywodraeth Cymru sy'n dweud yn ei datganiad fod Hysbysiad Rheoli Cŵn yn amlwg yn well na'r holl ddeddfwriaeth bresennol gan nad oes angen mynd ag achosion gerbron y llys ac, felly, mae llai o bwysau ar y pwrs cyhoeddus. Credwn hefyd fod cynigion Llywodraeth y DU, sy'n cynnwys pedwar dull gorfodi gwahanol, sef-

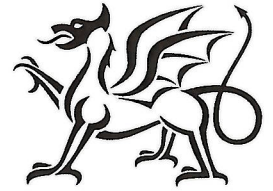
- gwaharddebau i atal niwsans annoyance;
- gorchmynion ymddygiad troseddol
- pwerau gwasgaru
- hysbysiadau amddiffyn cymunedol

yn llawer rhy gymhleth, trwsogl a biwrocraataidd ac y byddant yn arwain at oedi. Rhaid gwneud cais i'r llys cyn rhoi dau ohonynt ar waith – gwaharddebau a gorchmynion ymddygiad troseddol.

Credwn fod yr un Hysbysiad Rheoli Cŵn cynhwysfawr a gynigir i Gymru yn ddull llawer iawn gwell ac rydym yn annog Llywodraeth Cymru i lunio deddf sy'n seiliedig ar y cysyniad hwn yn unol â'r bwriad gwreiddiol. Rydym yn tynnu sylw Llywodraeth Cymru at y canlynol: (i) casgliadau hynod feirniadol

Pwyllgor Dethol Tŷ'r Cyffredin ynghylch adroddiad Pwyllgor yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig, sef 'Rheoli Cŵn a Lles' sy'n dweud bod cynigion Llywodraeth y DU yn 'rhy syml' ac yn 'resynus o annigonol'. Mae'r Pwyllgor hefyd yn argymhell bod DEFRA a'r Swyddfa Gartref yn cyflwyno Hysbysiadau Rheoli Cŵn a (ii) y ffaith bod y cyrff sydd wedi uno yn yr ymgyrch, sef undebau, elusennau anifeiliaid, yr heddlu a milfeddygon hefyd yn anfodlon ar y cynigion.

Lesley Griffiths AC/AM
Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-04-477
Ein cyf/Our ref LG/07475/19

Janet Finch-Saunders AM
Chair of the Petitions Committee

Government.Committee.Business@gov.wales

19 December 2019

Dear Janet

Thank you for your letter of 19 November, regarding Petition P-04-477 Support for the Control of Dogs (Wales) Bill.

I mentioned in my previous correspondence in October the research by Middlesex University, commissioned by Defra, using the joint England, Scotland and Wales research budget. The findings were originally due at the end of the year, at which stage there would be detailed discussions on aspects relevant for Wales.

In line with Defra requirements for the pre-election period, the fieldwork for the project is currently on hold. The decision was made to extend the project end date to February 2020 to enable sufficient time to complete the delayed fieldwork.

Part of the research will look in to measures to reduce dog attacks and promote responsible ownership amongst dog owners with dog control issues in the UK.

The project's core objectives are to investigate:

1. The factors and situations that may cause dog attacks.
2. The effectiveness of current policy and enforcement practice in dealing with dangerous dog issues.
3. How best to promote responsible dog ownership.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 89

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

It would not be appropriate to confirm or dismiss future planned work in this area without full consideration of the research. I will update you on developments in due course.

Regards
Lesley

Lesley Griffiths AC/AM

Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

P-05-839 Dylid troi canllawiau Sefydliad Iechyd y Byd ynghylch llygredd aer yn gyfraith yng Nghymru a chyflwyno Deddf Aer Glân newydd i Gymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan British Heart Foundation Cymru, ar ôl casglu 688 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar i Gynulliad Cenedlaethol Cymru annog Llywodraeth Cymru i droi canllawiau Sefydliad Iechyd y Byd (WHO) ynghylch llygredd aer yn gyfraith yng Nghymru, a chyflwyno Deddf Aer Glân newydd i Gymru.

Nid yw'r terfynau cyfreithiol presennol ar gyfer ansawdd aer yng Nghymru yn diogelu iechyd. Mae terfynau'r UE, a ddefnyddir gan Lywodraeth y DU a chan Lywodraeth Cymru, yr un fath â'r terfynau canllaw uchaf a argymhellir gan y WHO ar gyfer nitrogen deuocsid (NO₂), ond maent yn llai llym na throthwy'r WHO ar gyfer llygryddion eraill sy'n niweidiol i iechyd megis deunydd gronynnol mân (PM_{2.5}).

Mae Sefydliad Prydeinig y Galon Cymru yn galw ar i Lywodraeth Cymru droi canllawiau'r WHO yn gyfraith yng Nghymru, a hynny drwy gyflwyno Deddf Aer Glân newydd i Gymru a fyddai'n mynd i'r afael â phrif ffynonellau llygredd aer a sicrhau bod pawb, o'r Llywodraeth a llywodraeth leol i fusnesau a'r cyhoedd, yn cydweithio i fynd i'r afael â'r argyfwng iechyd brys hwn.

Gwybodaeth Ychwanegol

Ymchwil a ariannwyd gan Sefydliad Prydeinig y Galon oedd yr ymchwil gyntaf i brofi bod dod i gysylltiad ag aer o ansawdd gwael yn y tymor byr a'r tymor hir yn gallu achosi problemau cardiofasgwlaidd difrifol a'u gwneud yn waeth. Cadarnhaodd ein hymchwil fod cysylltiad clir rhwng clefyd cardiofasgwlaidd a dod i gysylltiad â gronynnau tra mân PM_{2.5}, a bod anadlu gronynnau mân yn gallu cynyddu'r risg i grwpiau bregus o gael trawiad ar y galon neu strôc o fewn 24 awr.

Amcangyfrifodd Iechyd Cyhoeddus Cymru fod llygredd aer ym 2017 yn cyfrannu at 2,000 o farwolaethau cynnar yng Nghymru. Gorchmynnwyd i Lywodraeth Cymru fynd i'r afael â lefelau anghyfreithlon o nitrogen deuocsid, ond nid oes eto gynllun i fynd i'r afael â deunydd gronynnol, ac ychydig iawn

o fanylion sydd ynghylch sut y bydd y Llywodraeth yn gwella'r gwaith monitro llygryddion ledled Cymru.

Byddai Deddf Aer Glân newydd i Gymru yn:

- Sicrhau bod cyfraith Cymru yn defnyddio canllawiau'r WHO ar gyfer llygredd aer;
- Cyflwyno *ffioedd* Barthau Aer Glân mewn ardaloedd sy'n torri neu sy'n agos at y terfynau ar gyfer nitrogen deuocsid a deunydd gronynnol, a neilltuo'r arian ar gyfer gwella ansawdd yr aer ymhellach;
- Sicrhau bod seilwaith a thechnoleg ar waith fel y gallai mwy o bobl ddefnyddio Cerbydau Allyriadau Tra Isel a thrafnidiaeth gyhoeddus;
- Buddsoddi mewn gwell monitro llygredd ledled Cymru, a sicrhau bod gwybodaeth am y risgiau i iechyd ar gael i grwpiau bregus;
- Codi ymwybyddiaeth y cyhoedd o effaith llosgi coed yn y cartref ac o'r camau y gellir eu cymryd i'w lleihau.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Canol Caerdydd
- Canol De Cymru

Lesley Griffiths AC/AM
Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-05-839
Ein cyf/Our ref LG/00239/20

Janet Finch-Saunders AM
Chair of the Petitions Committee

Government.Committee.Business@gov.wales

February 2020

Dear Janet

Thank you for your letter of 24 January regarding Petition P-05-839, which asks for further information regarding World Health Organisation (WHO) guidelines and the potential for accelerating the timetable in order to legislate to tackle air quality this Assembly term.

We comply with current legislative limits for particulate matter in Wales. However it is important to reduce average public exposure to particulate matter further due to the positive health benefits this can bring. Given the strength of evidence in relation to the impacts of particulate matter on public health, my ambition is to see concentrations across Wales below the WHO guideline for PM2.5 where it is possible, and lower still where there is sufficient potential and there is high public exposure or risk to sensitive groups. This is why I have committed in the draft Clean Air Plan for Wales to develop and consult on new targets for particulate matter in Wales as part of the development of a Clean Air Act for Wales.

The WHO guidelines represent recommended maximum levels for pollution in ambient air which countries should aim to achieve. They are set on an understanding of the human health impacts. As recognised by WHO, the standard-setting process needs to aim at achieving the lowest concentrations possible in the context of local constraints, capabilities and public health priorities. To do this, WHO encourages the adoption of increasingly more stringent standards and tracking their effectiveness over time. Therefore, future targets for ambient levels of fine particulate matter need to be underpinned by the right evidence and metrics to achieve the most effective improvement.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 93

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Understanding the processes behind future particulate matter emissions, its formation, and movement in the atmosphere is complex. The analysis we have undertaken so far has helped us to understand where further action is likely to be needed. However, without further analysis, we do not yet know whether it is technically feasible to achieve the WHO guideline absolutely everywhere across Wales, and how and by when it could be achieved if it is possible.

My officials are convening an independent panel of experts to advise on the right approach to take in developing new targets, taking the WHO guidelines into account and factoring in the technical, social and economic feasibility in meeting the targets. This will be important work to inform the development of new targets.

I have also committed in the draft Clean Air Plan for Wales to consult on and publish a White Paper before the end of this Assembly Term on legislative proposals to improve air quality through a Clean Air Act for Wales.

Developing legislation takes time to ensure it is fit for purpose. The draft Clean Air Plan consultation closes on 10 March after which my officials must have sufficient time to give the responses due consideration, potentially resulting in amendments to the proposals. Any Bill has to complete its passage through the Assembly before the next elections or else it would fall. The Assembly Committees need sufficient time to scrutinise a Bill properly and, combined with Standing Order requirements about timing of scrutiny stages, this means a Bill would need to be introduced before this summer's recess. There isn't time to complete the consultation, develop a Bill and pass it through the Assembly before the next elections. I am, therefore, proposing an already ambitious undertaking to consult on a White Paper within this timescale.

Lesley Griffiths AC/AM

Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

British Heart Foundation Cymru Petition

P-05-839 Adopt WHO Guidelines and Introduce a Clean Air Act for Wales
Response to Minister's Letter to the Petitions Committee 4 February 2020

14 February 2020

Dear Committee,

Thank you once again for your attention to our petition and the thorough investigation you have taken into the need for our petition. We are pleased to hear from the Minister on the robustness of the preparation she and her team are undertaking to look into A Clean Air Act for Wales, and we are pleased to be able to work alongside her officials to look into what will go into the White Paper.

However, we do feel that whilst robust legislation is the best way forward, there is a huge risk in not bringing forth a Clean Air Act before the end of the Assembly Term. It cannot be assumed that a new government would continue with the White Paper, and even at the earliest point in the Sixth Assembly, no Act would be on the statute books before the beginning of 2022.

Adoption of WHO guidelines is a stepping-stone to achieving far better air quality. In England, through the Environment Bill, the Healthy Air Campaign is asking for WHO limits to be met by 2030; it is recognised that it is not as simple as passing legislation to comply with limits, but what legislation will bring is a method for all stakeholders to work towards compliance. However, in order to do this, the legislative framework must be in place to encourage change.

We also recognise that there are concerns about the adoption of WHO limits which are focused on health outcomes. The Government has stated clearly in the Senedd and in their Clean Air Plan that the limits do not consider the technical feasibility or the economic, political and social aspects of the achievement of these levels, however, we do not feel that these are reasons to reject WHO guidelines; in fact, it is perhaps an argument for enshrining the guidelines in Welsh Law. Laws are used to encourage as well as enforce; without limits, industry has little reason to make changes, and surely the population living in and around areas of industry deserve the chance to breathe clean air as much as anyone else in Wales.

We urge the committee to bring this petition to the attention of the whole Assembly; the most recent opposition debate of this important subject unfortunately took place one day before the receipt of this letter, and I am sure that Members would wish to participate in this debate.

I would be happy to answer any questions the Committee has.

A handwritten signature in black ink that reads 'Emma Henwood'.

Emma Henwood
Policy and Public Affairs Manager
BHF Cymru

Eitem 3.3

P-05-895 Etifeddiaeth Rosa: Dylid cyflwyno cynllun i helpu pobl i gael hawl i ofal milfeddygol ar gyfer eu hanifeiliaid anwes

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Linda Joyce Jones, ar ôl casglu cyfanswm o 95 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i ofyn i Lywodraeth Cymru gyflwyno cynllun i helpu perchnogion cyfrifol anifeiliaid anwes i gael hawl i ymgynghoriadau milfeddygol wyneb yn wyneb a gofal ar gyfer eu hanifeiliaid.

O eleni ymlaen bydd gan Lywodraeth Cymru bwerau trethu cyfyngedig eu hunain am y tro cyntaf. Ers blynyddoedd lawer mae pobl gyffredin wedi cael trafferthion i dalu costau byw sylfaenol, ac mae hyn yn parhau. Nid oes dim amheuaeth ynglŷn â'r manteision i iechyd meddwl a llesiant pobl o gael anifail anwes. Mae llawer o'r anifeiliaid yn dod yn rhan o'r teulu. I bobl sy'n byw ar eu pennau'u hunain neu'n anghysbell, gall yr anifail fod yr unig gwmni sydd ganddynt.

Mae gwyddoniaeth filfeddygol, fel y rhan fwyaf o broffesiynau, wedi esblygu'n gyflym dros y blynyddoedd diwethaf. Mae Llawfeddygon Milfeddygol, nyrsys milfeddygol a'u staff cymorth sy'n gweithio ar y "rheng flaen" yng Nghymru yn gwneud hynny o dan amgylchiadau heriol iawn yn aml. Mae'n dda gweld bod eu corff llywodraethol, sef Coleg Brenhinol y Milfeddygon (RCVS) wedi cydnabod hyn yn y blynyddoedd diwethaf ac wedi cymryd camau i geisio cefnogi llesiant iechyd meddwl o fewn y proffesiwn. Ond yn wahanol i iechyd dynol yng Nghymru, nid oes gwasanaeth am ddim ar gael gan y Gwasanaeth Iechyd Gwladol ar gyfer anifeiliaid pan fyddant ei angen, bedair awr ar hugain y dydd, saith diwrnod yr wythnos.

O dan adran 3.16 o Ddeddf Lles Anifeiliaid (Cymru a Lloegr) 2006, cyfrifoldeb y perchnogion yw darparu ar gyfer pum angen llesiant sylfaenol anifeiliaid, a'r pumed o'r rhain yw ei "amddiffyn rhag dioddef poen, anaf a chlefyd".

Gwybodaeth ychwanegol:

Mae'r maes yswiriant ar gyfer anifeiliaid anwes wedi ffynnu yn y blynyddoedd diwethaf. Ond gall llawer o berchnogion cyfrifol barhau i gael trafferth i gael gwarchodaeth yswiriant ar gyfer eu hanifeiliaid anwes. Mae hyn yn sgîl cyflyrau sydd eisoes yn bodoli, cŵn sydd wedi'u heithrio oherwydd deddfwriaeth benodol ar fridio, neu lawer o anifeiliaid anwes sydd, yn syml, angen rhagor o driniaeth na'r hyn y mae polisi yswiriant eu perchnogion yn ei ganiatáu.

Mae rhai sefydliadau'r trydydd sector, fel yr elusen filfeddygol PDSA, wedi ceisio llenwi'r bwlch ers sawl blwyddyn. Maent wedi gwneud gwaith clodwiw, ond yn y blynyddoedd diwethaf maen nhw, hyd yn oed, wedi gorfod gwneud y penderfyniad torcalonnus i gwtogi ar eu darpariaeth. Nid oes gan rai ardaloedd yng Nghymru ddim ysbytai anifeiliaid na chlinigau milfeddygol o fath yn y byd a ddarperir gan elusennau.

Mae tuedd bryderus hefyd i berchnogion droi at fforymau ar y cyfryngau cymdeithasol i gael cyngor ar faterion clinigol, yn hytrach na mynd â'u hanifeiliaid i bractis milfeddygol. Rwy'n adnabod pobl sy'n ateb llinellau ffôn cymorth ar ran elusennau anifeiliaid. Dywedant wrthyf fod y duedd hon yn cael ei ailadrodd.

Gyda'm cefndir i ym maes achub anifeiliaid, rwyf wedi bod yn argyhoeddedig ers blynyddoedd lawer fod nifer cynyddol o anifeiliaid anwes yn cael eu gadael neu eu rhoi mewn canolfannau achub, yn rhannol, oherwydd nad yw pobl yn gallu ariannu gofal milfeddygol ar eu cyfer. Mae'r canolfannau achub yng Nghymru yn orlawn, ac mae'r holl ystadegau sydd ar gael yn dangos bod achosion o'r fath, ac unrhyw erlyniadau sy'n deillio ohonynt, yn codi.

Yn gyntaf, byddai cynllun o'r fath yn helpu anifeiliaid anwes a'u perchnogion. Byddai hefyd yn helpu'r rheini sy'n gweithio ar y rheng flaen yn y canolfannau achub anifeiliaid, ac yn sicr yn helpu'r proffesiwn milfeddygol yng Nghymru, sydd hefyd ar adegau yn gweithio mewn amgylchiadau heriol tu hwnt.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Arfon
- Gogledd Cymru

16th December 2019

Dear Petitions Committee,

Thank you for your letter regarding Petition P-05-895 Rosa's Legacy: Introduce a scheme to help people access veterinary care for their companion animals.

The Companion Animal Welfare Group Wales (CAWGW) is pleased to have the opportunity to share the views of our members with the committee on the issue of accessibility of veterinary services for vulnerable pet owners.

CAWGW is a newly established sector group that brings together specific expertise, with the aim of improving the welfare of companion animals in Wales. As well as providing knowledge~ our member organisations provide practical support for pet owners across Wales, which puts us in a strong position to inform both the Petitions Committee and the Welsh Government on this issue.

PDSA and Blue Cross provide clinical support for the pets of low income owners across Wales by providing both free and low cost veterinary treatment through their veterinary networks. Just last year, PDSA treated over 21,600 sick and injured pets across Wales through its Pet Hospitals and clinics in Swansea, Cardiff and Llanelli, and through an expanding network of private practices delivering discounted vet care to the pets of vulnerable people in 75 of the 198 geographic postcode districts in Wales.

As well as a pet care clinic in Cwmbran which has 628 registered clients, Blue Cross also run an emergency care fund which enables -participating private vet practices to secure funding for their clients who in an emergency can't cover the cost of treatment. Last year, Blue Cross partnered with nine practices across Wales and hope to expand on this in 2020.

Across Wales, these veterinary charities as well as Dogs Trust and Cats Protection provide low cost neutering and microchipping schemes enabling dog and cat owners to get their animals neutered and microchipped without significant expense. Since 2017 in Wales 19,380 cats have been neutered and 15,809 cats microchipped through Cats Protection's Wales neutering campaign. Since 2016, Dogs Trust has neutered around 20,000 and microchipped around 25,000 dogs in Wales through their Welsh campaign. These schemes help owners overcome the barrier of the cost of neutering, and in the long term, help to prevent unwanted litters which can increase the financial burden on owners or force them into having to make the decision to give up their pets.

The Dogs Trust Hope Project works with homeless dog owners in Wales to help with their veterinary costs and to encourage pet friendly housing in hostels. In regard to an additional, but often related issue, several of our other members including Battersea and Cats Protection have recently produced reports looking specifically at the issue of pet friendly housing policies. It is a significant problem in the rental sector for both private and social housing, with many landlords having blanket bans or stringent conditions on pets. This can put low income owners in the incredibly difficult position of having to choose between a home and their animal. As a group we are advocating for more pet friendly policies and would be keen to work with the Assembly and the Welsh Government to promote these to landlords across Wales.

Figures from Joseph Rowntree Foundation's 2018 briefing on poverty suggest that 525,000 adults are living in poverty in Wales, and with the PDSA Animal Wellbeing (PAW) Report indicating that half of all households own a pet, there is clear need for affordable veterinary care within Wales.^{1,2} Whilst charitable services are focused on areas of greatest need in Wales, there are still many vulnerable pet owners outside the reach of the services of these charity models. We were pleased to see the recent statement from the Minister Lesley Griffiths make mention of the Welsh Government's intention to look at the issue around the provision of veterinary care for owners who are struggling financially. This is something we would like to work in partnership with the Welsh Government on, Blue Cross as part of their recent 'Link in the Chain' campaign have mapped low cost and free vet care across the UK and would be keen to work together on a Welsh map. CAWGW would also like to see more research done to assess the level of need across Wales, only by having a clear picture of areas of vulnerability and levels of pet ownership will charities be able to effectively plan support and intervention which will have a real impact. The petitioner suggests that the Welsh Government could fund a 'NHS' style service for animals through taxation, and we feel it is not the role of CAWGW to comment on the practicality or feasibility of this suggestion at this time. Instead, we would like to outline some clear recommendations which would help to ensure Welsh Government and third sector organisation can work together to better protect and provide for vulnerable owners and their pets across Wales.

We believe that the Welsh Government could work together with CAWGW and other interested bodies to:

- Assess the range of support available to low income pet owners or those in crisis.
- Support charities to co-ordinate the current provision of low cost and free vet care to try and ensure it is focussed in the areas of highest need.
- Promote charity services to the most vulnerable in Wales
- Support with further insight to enable more in-depth identification of the areas of highest need across Wales.
- Support charitable educational work in communities which helps prospective owners understand the lifetime cost of pet ownership

We hope the above information is useful in terms of setting out our views on how the animal welfare sector and the Welsh Government could work together to provide improved support for vulnerable pet owners. We believe these suggestions could go some way to providing the type of scheme and support the petitioner references in her original petition.

We would be happy to provide more detail to the committee if required and will be sending a copy of this letter to the Welsh Government to seek a meeting to discuss how we can take this work forward.

Best wishes,

Dr Christine Chapman
CAWGW Chair
info@cawgw.co.uk
02920 099 066

¹Joseph Rowntree Foundation, Poverty in Wales 2018 www.jrf.org.uk/report/poverty-wales-2018

² PDSA Animal Wellbeing (PAW) Report 2019 www.pdsa.org.uk/paw

P-05-895 Rosa's Legacy: Introduce a scheme to help people access veterinary care for their companion animals, Correspondence – British Veterinary Association to Committee, 16.01.20

BVA does not have a position on the provision of free animal healthcare. We are aware that charitable services exist to provide free care to those on low wages, such as the PDSA and Blue Cross, as well as voucher schemes at individual practices.

We support education initiatives, such as the recent #PawPreventProtect campaign from Welsh Government, which help potential owners to consider which pet is most suited to their lifestyle, needs and budget, thus preventing many of the issues mentioned in the petition.

I hope this is useful. Please let me know if you have any further questions

Kind regards,

P-05-895 Rosa's Legacy: Introduce a scheme to help people access veterinary care for their companion animals, Correspondence – Petitioner to Committee, 17.02.20

To the Chair and Members of the Petitions Committee of the Welsh Assembly.

P-05-895 Rosa's Legacy: Introduce a scheme to help people access veterinary care for their companion animals.

Thank you for asking for my response on the recent correspondence you have received and once again making my petition an agenda item.

Response from the BVA.

While I welcome their response, I must admit to being very puzzled by it. I am aware that membership to their organisation is not mandatory (unlike the Royal College of Veterinary Surgeons (RCVS) in regards to registering to enable VS and RVN to practice). But still many of their members must have first hand experience of the issues my petition raises.

We support education initiatives, such as the recent #PawPreventProtect campaign from Welsh Government, which help potential owners to consider which pet is most suited to their lifestyle, needs and budget, thus preventing many of the issues mentioned in the petition.

I like many other responsible owners didn't adopt My late Rosa lightly or without considerable thought. As some of you may know I have been involved in the rescue world for many years. Raising much needed funds and awareness and helping to educate others. I have fostered cats and kittens in my own home to alleviate the pressure for many rescues. Rosa was part of my family for eight years, I did everything in my power to ensure her needs were met. But nobody has a crystal ball and the organisation I adopted Rosa from did not test her for FIV. Which I am relieved because if she had been FIV+ they would have euthanised her that is their policy. Instead Rosa went on to have a wonderful life as a cherished member of my family - in stark contrast to her earlier life.

Surely the BVA and their Members must be aware that these issues are seldom black and white and what matters most in these cases are the animals. Who are protected by the Animal Welfare Act (England and Wales) of 2006. Under which owners have a legal obligation to consult a veterinary surgeon.

I also think it's worth remembering here that our Cabinet Secretary Lesley Griffiths AM has acknowledged to your Committee that "I do understand people's circumstances can change" when she confirmed the Welsh Government were looking at such a scheme.

In regards to insurance at present Dog owners whose Dogs have been exempted from breed specific legislation cannot get insurance for veterinary care.

Response from CAWWG.

I greatly welcome this response and the details contained within it are very helpful. I wish to place on record my thanks to their Chair Dr Christine Chapman and their members.

I am aware of the many scheme third sector organisations generously fund. While these provide important treatment, many such schemes center around neutering, spaying and chipping companion animals. Although these schemes are of vital importance sadly they would not assist with the issues I have raised.

Regional differences.

As CAWGW's response states the third sector does sterling work in helping many owners to access veterinary treatment. But it's clear to see there is a large part of Cymru where no such provision is available. The four small animal hospitals (SAH) operated by the PDSA are all in South Wales. In Cardiff (they have two) Swansea and Llanelli. I am aware PDSA's discounted veterinary treatment scheme operates Cymru wide. But is reliant on veterinary practices taking part in the scheme, as I noted in the text of my petition PDSA have changed their criteria for this scheme.

When I attended the launch of CAWGW at the Senedd last year I asked a representative of PDSA about their criteria for the provision of small animal hospitals. I was informed that population figures played a big part in the thought process of providing SAH. So it seems the more rural less populated parts of Cymru (like North West Wales) are almost penalised twice. Coupled with other issues many of you are well aware such as transport provision in very rural areas.

The Blue Cross's provision is also very much South Wales oriented, with their only SAH in Cumbran. I became aware of their Emergency Fund only last year, which I greatly welcome. This shows that Blue Cross themselves see a gap in the provision and are trying hard to address it . Yet I cannot find a veterinary practice in North Wales that promotes this scheme. I certainly wasn't offered this by Independent Vetcare (IVC) with My late Rosa - but euthanisea was repeatedly offered as I have previously stated. Rosa's Clinical Notes from IVC confirm this.

I have read Blue Cross's " Link on the Chain " report and I welcome many of the points they make . Particularly where they acknowledge the benefits that owning a companion animal can bring to a persons wellbeing.

The corporate takeover of the veterinary industry in Cymru.

I did touch on this subject in my last submission but even since then this wagon rolls ever more forward. With the largest corporate company in the UK IVC now owing just short of 1,000 veterinary practices (this includes four out of hours SAH hospitals under their Vets Now branding) . In my part of Cymru (including Ynys Mon/Anglesey) we now only have one **totally** Independent veterinary practice. **1**

As I have stated previously the practice of " upselling " is standard procedure in many if not all of these corporate companies. I certainly witnessed that at my former veterinary practice in Caernarfon (now owned by IVC) when they treated My late Rosa.

I have had veterinary surgeons contact me who are just as concerned as me about the way their profession is going. One VS telling me " the Royal College of Veterinary Surgeons (RCVS) have allowed the corporates to sell our profession down the river, many of us don't like it anymore than you do ". I also know that veterinary practices who are Independently run struggle to recruit staff because of the resources these huge corporate companies have.

I have been mindful of the extreme pressure many within the veterinary profession work under. I think this is linked to the corporate takeover. The charity Vetlife set up by those within the veterinary community has recorded an increase in demand for the support they offer.²

In Conclusion - next steps.

Animal welfare is a matter devolved to our Welsh Assembly and Government . I know you feel just as passionately as I do about this issue.

I know My late Rosa was " only a cat " , but I can honestly say her loss had a profound effect on me . Particularly the circumstances surrounding her demise, which to me flagged up many issues. My mental health suffered greatly and when I became fully aware of the way her veterinary practice acted I did contemplate taking my own life. The responsibility you feel for those who have loved in life, doesn't fade away when they have physically left you.

- I welcome CAWGWs points in regard to trying to establish a more comprehensive picture of the help on offer to owners - Cymru wide.
- I am grateful they have also written to the Welsh Government offering their support following on from our Cabinet Secretary's statement . I would like to be part of this initiative.
- The rise of the corporate takeover is a matter for the CMA . Could the Committee raise this matter with them as my MP Hywel William's has done?
- I have met with both Llyr Huws Grufford AM and Andrew RT Davies AM to discuss this issue. Both are concerned and have been very helpful. I now want to try and get this matter onto the agenda for our CCEC. I feel cross party support is vital here .

As ever if I can assist your Committee and Members further, I would be more than willing to do so .

Cofion Linda Joyce-Jones
Arfon Constituency
17/2/2020.

1. <http://www.independentvets.co.uk/>

2. <https://www.vetlife.org.uk/>

Eitem 3.4

P-05-786 Arbedwch ein cefn gwlad – dylid adolygu TAN 1

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cllr Mike Priestley ac ystyriwyd am y tro cyntaf gan y Pwyllgor yn ystod Tachwedd 2017, ar ôl casglu 706 o lofnodion ar-lein.

Geiriad y ddeiseb

Mae newidiadau i Nodyn Cyngor Technegol 1 (TAN1) yn 2015 wedi arwain at dargedau tai blynyddol na ellir eu cyrraedd. Mae hyn wedi arwain at wahanu penderfyniadau cynllunio oddi wrth y broses gynllunio ddemocrataidd leol, ac wedi tanseilio Cynlluniau Datblygu Lleol mabwysiedig (CDLlau) ledled Cymru.

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i adfer y defnydd o "fethodoleg cyfraddau adeiladu yn y gorffennol" o fewn Nodyn Cyngor Technegol 1, ochr yn ochr â'r "fethodoleg weddilliol". Byddai hyn yn sicrhau bod Cynghorau yn gallu cynnal asesiadau anghenion cyflenwi tir deallus a chredadwy. Mae perfformiad o ran cyflenwi tai yn y gorffennol wedi adlewyrchu amodau economaidd a gallu a gwydnwch y diwydiant adeiladu lleol.

Er mwyn sicrhau cyflenwad o dir hygyrch a chyflawnadwy, ac i gydbwysu'r angen am dai gyda'r angen i ddiogelu ein hamgylchedd a'n treftadaeth, mae'n hanfodol bod amodau economaidd a chynhwysedd y diwydiant adeiladu lleol yn cael eu hystyried mewn cyfrifiadau blynyddol o ran y Cyflenwad Tir Pum mlynedd ar gyfer Tai.

Mae newidiadau i TAN1 wedi gorfodi Cynghorau Lleol i ganiatáu datblygiadau tai sy'n fwy na'r hyn a ystyrir yn alw lleol. Mae'r datblygiadau hyn yn aml ar raddfa fawr ac yn cael effaith andwyol ar y llain werdd a threftadaeth ein Sir, wrth i ardaloedd trefol a gwledig or-ehangu. Mae hyn, yn ei dro, yn rhoi galwadau ychwanegol ar wasanaethau sydd eisoes wedi'u hymestyn, fel Meddygon Teulu, Ysbytai, Gwasanaethau Cymdeithasol ac Ysgolion.

Mae tynnu methodoleg y cyfraddau adeiladu yn y gorffennol yn 2015 yn achosi i nifer cynyddol o Awdurdodau Lleol ddatgan diffyg Cyflenwad Tir am

bum mlynedd. Mae hyn, yn ei dro, yn gorfodi Cyngorau Lleol, yn erbyn eu hewyllys a'u tueddiad naturiol, i gymeradwyo ceisiadau datblygu hapfasnachol ar dir maes glas sy'n sensitif yn lleol, tir heb ei ddyrannu yn eu CDLlau a, phan na roddir cymeradwyaeth leol i'r ceisiadau hapfasnachol hyn, mae penderfyniadau democrataidd lleol yn cael eu gwrthdroi ar apêl, yn benodol oherwydd diffyg Cyflenwad Tir 5 mlynedd ar gyfer Tai.

Gwybodaeth ychwanegol:

Yn 2014, roedd gan Gyngor Sir Conwy gyflenwad tir am fwy na saith mlynedd pan archwiliwyd ei Gynllun Datblygu Lleol gan yr Arolygydd Cynllunio, ac y cymeradwywyd ef. Lai na 12 mis yn ddiweddarach roedd y newidiadau i TAN 1 wedi lleihau cyflenwad tir Sir Conwy i lai na phum mlynedd. Mae hyn wedi lleihau ymhellach gyda chyfrifiadau blynyddol o'r cyflenwad tir a fu ers hynny. Yn 2017, mae cyflenwad tir Conwy yn 3.1 blynedd erbyn hyn, o ganlyniad uniongyrchol i'r newidiadau i TAN1, ac mae'r Gyngor yn cael ceisiadau datblygu hapfasnachol ar gyfer tir nad yw wedi'i ddyrannu yn y CDLI, er bod tir a ddyrannwyd ar gael. Pe bai methodoleg y cyfraddau adeiladu yn y gorffennol yn cael ei ganiatáu o hyd, byddai gan Sir Conwy gyflenwad am 8.5 mlynedd heddiw.

Mae canllawiau Llywodraeth Cymru ar TAN1 yn dweud wrth Gyngorau Lleol sut i gyfrifo eu cyflenwad o dir tai. Dylai pob Gyngor feddu ar ddigon o dir i ddiwallu anghenion ar gyfer pum mlynedd o adeiladu tai. Yn y TAN1 blaenorol, roedd dau ddull o gyfrifo faint o dir yr oedd ei angen:

1. Y dull gweddilliol, sy'n seiliedig ar gyfanswm yr angen am dai o Gynllun mabwysiedig.
2. Y dull cyfraddau adeiladu yn y gorffennol, gan ddefnyddio'r cyfraddau adeiladu tai ar sail y 5 mlynedd ddiwethaf i ragweld y drefn am y 5 mlynedd nesaf.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei gwneud yn ofynnol i ni gydbwysu ein penderfyniadau a'n gweithredoedd o ran effaith heddiw ac effaith yn y dyfodol. Yn sicr, oni ddylem ddefnyddio'r meddylfryd hwn i gynllunio tir a'r defnydd o dir? Mae polisi presennol Llywodraeth Cymru yn gorfodi i dir glas allweddol gael ei goncritio ac i ddod yn dir llwyd yn barhaol. Gwrthodwyd yn chwyrn y cam o osod a chyfyngu ar y defnydd o'r

"fethodoleg weddilliol" yn ystod y cyfnod ymgynghori a thu hwnt, ond anwybyddwyd lleisiau'r Cynghorau Lleol. Mae angen i Gynghorau Lleol allu:

- amddiffyn treftadaeth a'r amgylchedd, a'r defnydd o dir glas sensitif, ac ymarfer disgresiwn, dyfarnu a rheolaeth leol o ran ble y mae angen datblygu a ble y'i caniateir.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberconwy
- Gogledd Cymru

P-05-786 Save our Countryside, Revise TAN 1, Correspondence – Petitioner to Committee, 06.02.20

Thanks for giving me the opportunity to add to this.

I firmly believe that we need to be realistic regarding the amount of new builds that can be delivered locally, if past builds are not recognised when delivering Local Development Plans, we could be in grave danger of developers cherry picking our best land and arguing that we are not delivering on our land supply.

These arguments by developers have certainly been used in Conwy.

Let us not set ourselves up for failure as speculative planning applications are destroying our Countryside and communities.

Thank you

Mike Priestley

Cyng./ Cllr. Michael Priestley

Eitem 3.5

P-05-881 Trwsio ein system gynllunio

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Ruth Parker, ar ôl casglu cyfanswm o 250 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i drwsio ein system gynllunio; mae angen i ddatblygiadau newydd fod yn gynaliadwy.

Mae paragraff 4.2.15 o ddogfen Polisi Cynllunio Cymru yn datgan bod yn rhaid i awdurdodau cynllunio sicrhau bod digon o dir ar gael, neu y bydd digon o dir ar gael, ar gyfer cyflenwad pum mlynedd o dir ar gyfer tai. I allu ystyried bod tir ar gael yng ngwir ystyr y term, mae'n rhaid i'r safle dan sylw fod yn safle sydd wedi'i gynnwys mewn Cyd-astudiaeth Argaeledd Tir ar gyfer Tai.

Mae'r cyflenwad pum mlynedd o dai yn rhoi gormod o bwysau ar awdurdodau lleol, sy'n golygu bod datblygiadau anaddas yn cael eu hadeiladu. Mae'r Cyd-astudiaeth Argaeledd Tir ar gyfer Tai yn ddiffygiol: nid yw'n ystyried tai gwag na nifer yr ail gartrefi yn yr ardal. O ganlyniad i'r prinder tir, mae cynghorau'n teimlo bod angen rhoi caniatâd cynllunio hyd yn oed os ydynt yn ymwybodol o broblemau yn ymwneud â'r isadeiledd. Os yw cynghorau'n gwrthod rhoi caniatâd cynllunio, mae Arolygiaeth Gynllunio Cymru yn gwyrddroi eu penderfyniadau yn ystod y broses apêl.

Mae datblygwyr yn ymwybodol o'r bylchau yn y system, ac maent yn gallu manteisio ar fregusrwydd cymunedau drwy ymgymryd â datblygiadau hapfasnachol mawr y tu allan i'r Cynllun Datblygu Lleol. Gan fod y datblygiadau hyn y tu allan i'r Cynllun Datblygu Lleol, nid yw cynaliadwyedd yr ardal o ran llesiant yr economi, iechyd, trafndiaeth a'r amgylchedd yn destun gwaith craffu manwl. Hyd yn oed os yw trigolion yn tynnu sylw at astudiaethau/ystadegau lleol a chenedlaethol yn ymwneud â'r ardal dan sylw, nid yw eu lleisiau'n cael eu clywed mewn apeliadau. Mae angen i Lywodraeth Cymru ddiffinio'r hyn a olygir gan dystiolaeth 'gadarn'.

Cyflwynwyd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 er mwyn atal datblygiadau anghynaliadwy ac er mwyn sicrhau bod cenedlaethau'r

dyfodol yn cael cyfle i fwynhau dyfodol rhesymol. Mae cymunedau'n teimlo nad yw polisi nac arfer yn adlewyrchu hyn.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberconwy
- Gogledd Cymru

Eitem 3.6

P-05-903 Ffilmio a Recordio Cyfarfodydd Cyngor

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cllr Russell Spencer-Downe, ar ôl casglu cyfanswm o 58 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i ddilyn y gyfraith yn Lloegr sy'n ymgorffori yn y gyfraith hawl preswylwyr, blogwyr a newyddiadurwyr i adrodd, blogio, trydar a ffilmio cyfarfodydd cyngor i sicrhau natur agored a thryloywder. Nid yw hyn wedi digwydd yng Nghymru, a dylid ei gyflwyno er mwyn caniatáu yr un fath yng Nghymru.

Dylai'r gofyniad hwn ganiatáu i'r cyhoedd, fel arsylwyr cyfrifol, recordio neu ffilmio cyfarfodydd o'r fath heb fod angen caniatâd ymlaen llaw ac i aildefnyddio'r deunydd yn rhydd er mwyn cyfathrebu'n uniongyrchol ac yn ehangach ag etholwyr.

Gwnaeth Lloegr gyflwyno'r gyfraith hon a rhoi'r hawliau i ni yn 2014, a dylai Cymru gael yr un hawliau.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Bro Morgannwg
- Canol De Cymru

Ein cyf/Our ref JJ/07068/19

Janet Finch-Saunders AC
Aelod Cynulliad
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA
Government.Committee.Business@llyw.cymru

28 Ionawr 2020

Annwyl Janet,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 16 Rhagfyr ynglŷn â chanllawiau i gynghorau cymuned a thref o ran mynychwyr allanol yn recordio cyfarfodydd.

Ar hyn o bryd nid oes unrhyw ganllawiau i gynghorau cymuned a thref ynglŷn â hyn. Mae Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn cynnig y byddai'n ofynnol i'r cadeirydd roi cyfle rhesymol i aelodau'r cyhoedd sy'n bresennol gyflwyno sylwadau ar eitemau busnes mewn cyfarfodydd cynghorau cymuned a gynhelir yn gyhoeddus – oni bai y byddai hynny'n golygu nad oedd yn bosibl cynnal y cyfarfod mewn modd effeithiol.

Ar ôl i'r Bil gael Cydsyniad Brenhinol, byddwn yn adolygu fersiwn bresennol [Canllaw'r Cynghorydd Da](#), gan annog cynghorau cymuned a thref i ystyried a chyhoeddi eu fformat ar gyfer galluogi cyfranogiad gan y cyhoedd yng ngoleuni newidiadau deddfwriaethol.

Hefyd, rydym wedi cynnal arolwg yn ddiweddar er mwyn deall yn well sut mae'r sector yn defnyddio cyfryngau digidol i ymgysylltu â'i etholwyr. Ar ôl inni ddadansoddi'r canlyniadau, y bwriad yw cyhoeddi canllawiau cyn diwedd mis Mawrth 2020, gan ddefnyddio astudiaethau achos o arferion da i annog mwy o ddefnydd o adnoddau digidol er mwyn sicrhau mwy o gyfranogiad gan y cyhoedd yng ngwaith y cynghorau cymuned a thref.

Yn gywir,

Julie James AC/AM
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Eitem 3.7

P-05-736- Darparu Gwasanaethau Iechyd Meddwl Mwy Hygyrch.

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Laura Williams ar ôl casglu 73 llofnod.

Geiriad y ddeiseb

Er mwyn darparu gwasanaethau iechyd meddwl mwy hygyrch, dylai Llywodraeth Cymru wneud yn siŵr nad oes neb sy'n gofyn am gymorth gan wasanaeth iechyd meddwl gael ei droi ymaith heb help. Os oes unrhyw un yn mynd at eu meddyg teulu neu unrhyw weithiwr gofal iechyd proffesiynol i ofyn am gymorth ar gyfer problem iechyd meddwl, dylid eu cyfeirio'n awtomatig at y Tîm Argyfwng a dylai'r tîm hwn gymryd camau ar unwaith i'w helpu. Nid yr unigolyn ddylai fod yn gyfrifol am gysylltu â'r Tîm Argyfwng ei hun. Dylid cynnig therapi un i un, yn hytrach a therapi grŵp, bawb.

Fel y gŵyr nifer, nid yw fy mywyd i wedi bod yn hawdd ac rwyf wedi cael problemau iechyd meddwl; rwy'n cael pyliau o iselder, gorbryder, anhwylder straen wedi trawma (PTSD) ac OCD. Cyrhaeddais y gwaelod un yn ddiweddar, a sgrechian am help ond, er i mi gredu y byddai'r gwasanaethau iechyd meddwl yn fy helpu, cefais fy siomi'n arw ganddynt.

Rwyf am i'm profiad i helpu eraill yng Nghymru i gael y cymorth sydd ei angen arnynt.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

DATGANIAD YSGRIFENEDIG GAN LYWODRAETH CYMRU

TEITL	Cyhoeddiad Cyflawniad Cynllun Law yn Llaw at Iechyd Meddwl 2019-2021
DYDDIAD	24 Ionawr 2020
GAN	Vaughan Gething AC, Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Mae gwella iechyd meddwl a llesiant yn o'n prif flaenoriaethau trawslywodraethol yn Ffyniant i Bawb ac mae'n parhau i fod yn flaenoriaeth i mi, fel Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, ac i'm holl gydweithwyr yn y Cabinet. Mae hyn yn herio Llywodraeth Cymru yn ei chyfanrwydd i ystyried ei heffaith ar iechyd meddwl ar draws ei holl weithgareddau. Mae proffil iechyd meddwl yn parhau i dyfu a bydd iechyd meddwl gwael wedi cyffwrdd â phob un ohonom ar ryw adeg, naill ai drwy ein teulu, ein ffrindiau, ein cydweithwyr neu'n cymunedau. Mae'r cynllun cyflawni newydd yr ydym wedi'i gyhoeddi heddiw ar gyfer [Law yn Llaw at Iechyd Meddwl](#) yn adlewyrchu lefel y flaenoriaeth a'r gwaith trawslywodraethol sy'n ofynnol i wella iechyd meddwl a llesiant ein poblogaeth yng Nghymru.

Y cynllun cyflawni newydd yw'r trydydd cynllun, a'r un terfynol, sy'n gysylltiedig â'r Strategaeth 10 mlynedd Law yn Llaw at Iechyd Meddwl, a gyhoeddwyd yn 2012. Rydym wedi dod yn bell ers cyhoeddi Law yn Llaw at Iechyd Meddwl. Er enghraifft, rydym wedi lleihau'n sylweddol nifer y plant sy'n aros mwy na phedair wythnos i gael mynediad at driniaeth ac wedi lleihau derbyniadau iechyd meddwl i'r ysbyty, drwy roi pwyslais ar fwy o gymorth yn y gymuned. Mae newidiadau eisoes i'w gweld yn amlwg mewn rhai ardaloedd, gan gynnwys ailfodelu darpariaeth i ddiwallu anghenion llesiant emosiynol plant, pobl ifanc a'u teuluoedd. Mae rhaglen drawsnewid Gwent yn enghraifft o hyn. Rydym hefyd wedi cynyddu'r ystod o gefnogaeth sydd ar gael trwy sefydlu gwasanaethau newydd gan gynnwys CAMHS a thimau ymyrraeth i oedolion mewn argyfwng, cyswllt seiciatryddol mewn ysbytai a thimau iechyd meddwl cymunedol - ond mae mwy o waith i'w wneud ac mae'r cynllun cyflawni newydd yn rhoi mwy o bwyslais ar y ffactorau amddiffynnol ar gyfer iechyd meddwl da drwy waith trawslywodraethol ac amlasiantaethol. Yn ganolog i hyn, o ganlyniad i'r galw cynyddol am gymorth iechyd meddwl, mae'r cynllun cyflawni newydd yn cydnabod bod angen inni wneud mwy i atal salwch meddwl ac amddiffyn rhagddo, yn ogystal â pharhau i fuddsoddi mewn gwasanaethau arbenigol.

Yn fy natganiad blaenorol fe wnes i adlewyrchu ar yr ymateb da i'n hymgyngoriad gyda dros 240 o ymatebion ysgrifenedig a mwy na 150 o bobl yn bresennol mewn tri digwyddiad ymgynghori ffurfiol ar draws Cymru. Daeth yr ymatebion gan ystod eang o randdeiliaid gan gynnwys defnyddwyr gwasanaethau a chynrychiolwyr gofalwyr, awdurdodau lleol, y GIG a chyrrff proffesiynol. Rwy'n ddiolchgar i bawb wnaeth roi o'u hamser i ddod i'r digwyddiadau neu i gyflwyno sylwadau ar y cynllun cyflawni drafft. Er bod yr ymatebwyr yn gyffredinol gefnogol i'r meysydd blaenoriaeth, y ffocws ar ffactorau amddiffynnol a'r pwyslais ar blant a phobl ifanc, yn enwedig drwy ein dull ysgol gyfan, roedd yr ymgynghoriad yn tynnu ein sylw at nifer o feysydd y mae angen eu cryfhau yn y cynllun terfynol. Mewn ymateb i'r adborth hwn, rydym wedi gwneud nifer o newidiadau. Er enghraifft, rydym wedi ehangu'r camau gweithredu o fod â phwyslais ar gysgu allan a digartrefedd i set ehangach o gamau gweithredu i wella iechyd meddwl drwy gymorth tai. Rydym hefyd wedi cynnwys camau gweithredu i adlewyrchu sut y gall gwella mynediad i fannau gwyrdd, gweithgareddau diwylliannol a hamdden awyr agored gefnogi ein hiechyd meddwl a'n llesiant. Clywsom hefyd drwy'r ymgynghoriad bod angen camau gweithredu wedi'u targedu'n well i gefnogi'r gweithlu iechyd meddwl. Mewn ymateb i hyn rydym wedi cynnwys ymrwymiad newydd i Addysg a Gwella Iechyd Cymru a Gofal Cymdeithasol Cymru ddatblygu cynllun gweithlu traws-sector ar gyfer iechyd meddwl. Mae'r cynllun newydd hefyd yn rhoi mwy o bwyslais ar ddysgu o ymchwil a chryfhau data a chanlyniadau, ac rydym wedi ymrwymo i werthusiad trylwyr ac annibynnol o'r Strategaeth Law yn Llaw at Iechyd Meddwl fel y gallwn asesu ein heffaith hyd yma ond - yn hanfodol - gan sicrhau ein bod yn cymryd y camau gweithredu cywir mewn agenda gymhleth a heriol.

Dyma gynllun uchelgeisiol, sy'n mynd â ni at ddiwedd ein Strategaeth 10 mlynedd. Yn ystod y cyfnod hwn rydym wedi cynyddu ein buddsoddiad i gefnogi'r gwelliannau angenrheidiol ac ers 2016-17 rydym wedi cynyddu'r cyllid a glustnodwyd ar gyfer iechyd meddwl ym mhrif ddyraniad y GIG cymaint â £75m neu 12.5% – yn 2020-21 bydd yn cynyddu i dros £700 miliwn. Mae hwn yn fuddsoddiad arwyddocaol ac ystyrlon i wella gwasanaethau, ond wrth gwrs nid yw'n cynnwys ein buddsoddiad ehangach i ddiogelu iechyd meddwl drwy ein gwaith traws-lywodraethol, er enghraifft ar atal, cyflogaeth, addysg a thai.

Mae ein Strategaeth Law yn Llaw at Iechyd Meddwl wedi'i seilio ar egwyddor gweithio mewn partneriaeth ar draws y Llywodraeth, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector gan gydnabod na all yr un corff na sector drawsnewid gwasanaethau a gwella iechyd meddwl a llesiant ein poblogaeth ar ei ben ei hun. Gobeithiaf y gallwn barhau i adeiladu ar y gwaith partneriaeth a'r cydweithio amlasiantaethol sydd eisoes wedi'i wneud yn y cynlluniau cyflawni blaenorol er mwyn gwireddu'r ymrwymiad yn y cynllun cyflawni newydd ac uchelgais Law yn Llaw at Iechyd Meddwl.

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 3.8

P-05-764 Gwell Gwasanaethau Iechyd Meddwl ar gyfer Oedolion

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Megan Tudor, ar ôl casglu 84 o lofnodion ar-lein.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i wella'r driniaeth a roddir i oedolion mewn gwasanaethau iechyd meddwl gan ganolbwyntio'n benodol ar wella gwasanaethau yn y gymuned, fel y Timau Iechyd Meddwl Cymunedol, adrannau damweiniau ac achosion brys, gwasanaethau i gleifion mewnol a gwasanaethau ambiwlans.

Yn rhy aml, mae'r gwasanaethau iechyd meddwl wedi siomi oedolion. Mae'n warthus meddwl bod miloedd o oedolion bob dydd yn cael eu troi o'r neilltu pan fyddant yn crefu am gymorth. Cael eich derbyn i'r ysbyty a'ch asesu'n gyflym gan seiciatrydd sy'n dweud y dylech 'wneud rhywbeth i dynnu'ch sylw oddi wrth eich problemau, a byddwch yn iawn' a chael eich anfon adref.

Rwy'n deall y bu toriadau mawr i'r gwasanaethau hyn dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, ond a dweud yn gwir mae'n annerbyniol. Ni ddylid rhoi pris ar iechyd meddwl rhywun. Dylid rhoi gofal o'r un lefel i iechyd meddwl ag i iechyd corfforol.

Pam mae mwy o gefnogaeth ar gyfer plant sy'n dioddef o iechyd meddwl? Mae cymorth ar gael i blant ar ôl iddynt gael eu derbyn i'r ysbyty, ond nid oes dim ar gyfer oedolion. Efallai y gwneir addewidion y byddant yn derbyn cymorth gan wasanaethau penodol, ond mae'r addewidion yn mynd i'r gwellt yn gyflym. Rwy'n ffieiddio at y straeon erchyll rwyf wedi'u clywed gan bobl yn y system. Rwyf wedi gweld dros fy hun y diffyg gofal ar gyfer oedolion sy'n dioddef o iechyd meddwl gwael. Mae angen i hyn newid ac mae angen iddo newid yn gyflym. Nid wyf yn fodlon sefyll o'r neilltu mwyach a gwyllo hyn yn digwydd.

Rwyf am weld newidiadau enfawr yn y ffordd y mae cleifion sy'n oedolion yn cael triniaeth a chymorth. Dylai pob gwasanaeth gydlyn â'i gilydd i ddarparu'r gofal gorau posibl. Ar hyn o bryd mae'r trefniadau cyfathrebu rhwng gwasanaethau yn ddiffygiol, gan adael y claf heb gefnogaeth. Os oes angen gwasanaethau brys ar gleifion, mae angen i rywfaint o gymorth dilynol fod ar gael pan fyddant yn dychwelyd adref. Mae'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau ar agor rhwng 9am a 5pm, ond nid yw iechyd meddwl yn diflannu am 5pm ac mae angen mwy o gymorth hygyrch ar ôl yr oriau arferol. Rwyf am weld mwy o ofal gan staff hefyd. Efallai eu bod wedi cael yr

hyfforddiant sy'n ofynnol ar gyfer eu swydd ond nid oes empathi a pharch i'w gweld yn unman. Mae'n bryd i bethau newid.

Gwybodaeth ychwanegol:

lawn, beth am sgwrsio.

Gall iechyd meddwl fod yn dipyn o bwnc tabŵ o hyd, ond arhoswch gyda mi am funud. Rwyf am i chi ddychmygu teimlo'n hollol ar goll, yn wag ac heb reswm i fyw. Rydych am i'r boen ddod i ben felly rydych chi'n cymryd cam anoddaf eich bywyd; rydych yn gofyn am help. Yr unig beth rydych chi ei eisiau yw i rywun gydnabod pa mor ddrwg yw eich poen a gwneud iddo ddiflannu.

Mae'r meddygon / parafeddygon / heddlu / seiciatrydd yn dweud wrthy ch nad yw'n 'ddim byd i boeni amdano, rhaid eich bod chi'n cael diwrnod gwael ac mae hynny'n beth arferol'. Y gwir yw ei fod yn fwy na dim ond diwrnod gwael, rydych chi wedi methu â dianc o'r lle tywyll hwn ers llawer mwy na hynny. Nid ydynt yn gwrando, rydych chi'n mynd adref ac er nad oeddech yn meddwl ei bod yn bosibl, rydych chi'n teimlo'n waeth nag oeddech cyn gofyn am help.

NID DYMA SUT DYLAI PETHAU FOD! Dylai'r cymorth a'r gefnogaeth fod ar gael yn rhwydd i'r rhai sydd eu hangen, ond nid felly y mae hi a dyna beth y mae angen ei newid. Os bydd y ddeiseb hon yn gweithio, gallai achub miloedd o fywydau bob dydd. Dangoswch eich cefnogaeth trwy lofnodi'r ddeiseb hon a'i rhannu. Mae'n rhaid i bethau newid.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Sir Drefaldwyn
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Eitem 3.9

P-05-812 Dylid gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder Personoliaeth Ffiniol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Keir Harding ac ystyriwyd gan y Pwyllgor am y tro cyntaf yn ystod Mai 2018, ar ôl casglu 812 o lofnodion ar-lein.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau bod ymddiriedolaethau GIG yng Nghymru yn gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder Personoliaeth Ffiniol neu gyfiawnhau pam nad ydynt yn gwneud hynny.

Cyhoeddwyd dogfen o'r enw No Longer a Diagnosis of Exclusion, a oedd yn amlygu bod y rhai a gafodd ddiagnosis o anhwylder personoliaeth yn cael eu cam-drin, yn 2003.

Cyhoeddwyd canllawiau NICE ar gyfer Anhwylder Personoliaeth Ffiniol yn 2009. Naw mlynedd yn ddiweddarach, ac mae llai na hanner ymddiriedolaethau Cymru yn darparu gwasanaethau sy'n cydymffurfio â'r canllawiau. Mae hyn yn cymharu ag 84 y cant yn Lloegr.

Mae pobl sydd â'r diagnosis hwn yn aml yn dod o gefndiroedd o gamdriniaeth ac esgeulustod.

Bydd 1 o bob 10 o bobl gyda'r diagnosis hwn yn marw drwy hunanladdiad. Darganfu'r Ymchwiliad Cyfrinachol Cenedlaethol i Ddynladdiad a Hunanladdiad, o'r 1 o bob 10 o bobl a derfynodd eu bywydau dros gyfnod eu hastudiaeth, nid oedd yr un ohonynt yn derbyn gofal a argymhellir gan NICE.

Mae arbenigwyr yn y maes yn rhybuddio y bydd ymddiriedolaethau iechyd nad oes ganddynt wasanaethau arbenigol yn or-ddibynnol ar driniaeth breifat y tu allan i'r ardal. Cefnogwyd y farn hon gan gynrychiolwyr o ymddiriedolaethau nad oes ganddynt wasanaethau arbenigol yn y gynhadledd Anhwylder Personoliaeth Cymru yng Nghaerdydd yn 2016.

Rhaid inni wneud rhagor i gefnogi'r rhai sydd wedi goroesi camdriniaeth, ac wedi cael digon o gam eisoes.

Rhaid inni hefyd wneud rhagor i amddiffyn trethdalwyr Cymru, drwy ddarparu gwasanaethau cymunedol effeithiol yn hytrach na lleoliadau trin drud y tu allan i'r ardal.

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau bod ymddiriedolaethau GIG yng Nghymru yn gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder Personoliaeth Ffiniol neu gyfiawnhau pam nad ydynt yn gwneud hynny.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Wrecsam
- Gogledd Cymru

P-05-812 Implement the NICE guidelines for Borderline Personality Disorder, Correspondence – Petitioner to Committee, 16.02.20

To the petitions committee,

I thank you for sending me the Together for Mental Health document. It is a substantive piece of work and I hope you didn't put it together just for me.

I welcome the focus on tackling stigma, reducing suicide and self harm, early intervention, trauma services and perinatal services. I think all of this will be of benefit to the client group that I am concerned about. I think it is deliberate that the document makes no specific mention of particular diagnoses other than eating disorders, but I wonder if this is wise when thinking about the stigma attached to a population within an already stigmatised group.

When my petition first began I mentioned the "privatisation of PD" the idea articulated by services within Wales that personality disorder was not their business and should instead be transferred to hospitals in the private sector. I wrote to the first minister and the petitions committee of the poor standards in these private hospitals which claim to have a specialism in this area. Recently we have learned that Wales will no longer send patients to St Andrews due to the poor care that was part of the inspiration of this petition. At present, we do not monitor the diagnoses of those sent to private hospitals and it would be interesting to learn how much we are spending on contraindicated "care" for people with this diagnosis.

No longer a diagnosis of Exclusion was published on 2003 and the NICE guidelines for Borderline Personality Disorder in 2009. Wales has still not implemented these guidelines. In January the Royal College of Psychiatrists published their position statement on personality disorder quoting papers on the subject from England, Northern Ireland and Scotland. Wales took the wooden spoon with no publications or policy in this area which leads me to wonder if the stigma is particularly ingrained in our nation. Without specific direction to address the needs of those who are repeatedly overlooked by services, I worry that health boards will continue to do what they have done in the past and prioritise those they find less challenging. We have the evidence of the past 20 years and our absence from the position statement to give us a hint. Also the British and Irish Group for the Study of Personality Disorder Conference takes place in March, and no one from Wales (other than me) is speaking. It seems that without acknowledging what has been missed in the past we are in danger of repeating it. This is an appalling cost on the lives of people who lived through abuse, but also an appalling cost on the taxpayers of Wales who are funding poor care in England.

I would ask the committee:

Can we discover the extent to which we export people with a diagnosis of personality disorder to the private sector?

Do we have plans to follow the recommendations of the RCP Position Statement?

Currently Wales seems to take no position on Personality Disorder other than to say it is up to individual trusts. As the only home nation without paper describing a national vision is it time to produce one?

Given the multiple publications describing the intense stigma suffered by this client group, can we describe specific efforts in Wales to challenge this? The RCP make reference to post qualification training as well as ongoing professional development. Can Wales commit to something similar?

As a member of the executive committee of the British and Irish group for the study of personality disorder and someone who researched how a trust was able to cease the use of private sector placements for this client group I'd be happy to share my experiences with anyone interested in improving services towards this patient group while reducing costs associated with private sector care.

Many Thanks,

Keir

Eitem 3.10

P-05-902 Iechyd Meddwl Tadau (Iechyd Meddwl Tadau Newydd)

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Mark Williams, ar ôl casglu cyfanswm o 116 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae GIG Lloegr wedi cymryd y "cam pwysig" i sgrinio iechyd meddwl tadau a'u cefnogi yn hynny o beth lle mae ar eu partneriaid salwch meddwl amenedigol.

Hunanladdiad yw'r achos marwolaethau mwyaf ymhlith dynion o dan 50 oed, a chyda dadl newydd yn Senedd y DU, teimlwn y dylai Llywodraeth Cymru fod yn dilyn yr un trywydd ac ariannu iechyd meddwl tadau newydd oherwydd, heb y gefnogaeth hon, gallai effeithio ar famau ac ar ddatblygiad y plant.

Yn 2015, canfu adroddiad Ymddiriedolaeth Genedlaethol Geni Plant, "Dads in Distress", fod 38 y cant o dadau yn poeni am eu hiechyd meddwl eu hunain a bod 73 y cant yn poeni am iechyd meddwl eu partneriaid.

Mae 1 o bob 10 tad yn dioddef iselder ôl-enedigol, sy'n ymddangos yn wahanol, mwy o ddicter, yfed, camddefnyddio sylweddau ac, wrth gwrs, mae tadau'n ei chael hi'n anodd bondio â'u plant hefyd.

Mae'r pwysau ar dadau yn wahanol i'r hyn welwyd flynyddoedd yn ôl, mae cyplau o'r un rhyw, ac mae angen cefnogaeth ar dadau sy'n aros gartref.

Oherwydd y diffyg cefnogaeth a'r diffyg sgrinio, mae tadau yn aml yn troi at wasanaethau eraill pan fydd hi'n argyfwng ar ôl i'r berthynas ddod i ben, gwaetha'r modd.

Mae arbrawf Wyneb Llonydd gyda thadau yn dangos pwysigrwydd cefnogi tadau er lles eu hiechyd meddwl oherwydd pwysigrwydd y 1001 diwrnod cyntaf, sef y cyfnod cyn geni ac ôl-enedigol.

O gefnogi pob rhiant, bydd canlyniadau llawer gwell i'r teulu cyfan.

Hoffem weld Cymru yn dilyn cynllun hirdymor newydd GIG Lloegr trwy gynnwys tadau

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ogwr
- Gorllewin De Cymru

**P-05-902 Paternal Mental Health (New Fathers Mental Health), Correspondence
– Petitioner to Committee, 07.02.20**

Thanks again for emailing me back about the petition.

The news is great that father's are going to be mentioned in policy and now I'm part of the ALL Wales Perinatal Mental Health Group aim to push to see Father's screening in place.

We need to collect data of how many father's are struggling with their mental health during the antenatal and postnatal period.

We know by research that men are 47 times more at risk of suicide around the perinatal mental health period as often go into other services at crisis point after the perinatal period.

If it can be on record that my aim is to see all parents screened during the antenatal or postnatal period which must include new fathers and must come under the new policies set out in the new plan.

Thanks again Mark Williams

P-05-860 Dylid gwneud Gwersi Sgiliau Bywyd yn Orfodol ar y cwricwlwm

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Emily Jones, wedi iddi gasglu 121 o lofnodion ar-lein a 165 ar bapur, sef cyfanswm o 286 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i sicrhau bod gwersi sgiliau bywyd yn orfodol ar y cwricwlwm mewn ysgolion uwchradd drwy Gymru ac y caiff y cynnwys ei adolygu bob blwyddyn gan fwrdd o bobl ifanc etholedig.

Gwybodaeth ychwanegol

Byddai cwricwlwm sgiliau bywyd yn cynnwys pynciau fel: cyllid, rhyw a pherthnasoedd, gwleidyddiaeth a sgiliau byw sylfaenol. Mae Erthygl 28 o Gonfensiwn y Cenedloedd Unedig ar Hawliau Plant yn dweud bod gan blant yr hawl i addysg. Mae'r cwricwlwm cenedlaethol, fodd bynnag, yn methu â darparu'r sgiliau bywyd y mae eu hangen arnom.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pontypridd
- Canol De Cymru

Eitem 3.12

P-05-861 Gwneud addysg wleidyddol yn elfen orfodol o'r cwricwlwm cenedlaethol newydd

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Kaiesha Ceryn Page, ar ôl casglu 117 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Dylai addysg roi'r sgiliau a'r offer i bobl ifanc a fydd yn sicrhau eu bod yn dod yn ddinasyddion gwerthfawr sy'n ymgysylltu â'r wlad.

Er gwaethaf y datblygiadau mawr sydd wedi digwydd yn sgil y cyfryngau cymdeithasol a chylchoedd newyddion cyflym, mae pobl ifanc yn aml yn ystyried gwleidyddiaeth yn bwnc tabŵ, gan ei weld fel mater nad ydyw i'w tebyg hwy.

Rydym yn credu y dylai pobl ifanc adael addysg gyda dealltwriaeth gynhwysfawr o sefydliadau gwleidyddol yn y Deyrnas Unedig. Argymhellodd adroddiad y Gymdeithas Diwygio Etholiadol y dylid addysgu pedair agwedd allweddol mewn ysgolion – y pleidiau, democratiaeth, rôl sefydliadau ac ymgyrchu.

Ar hyn o bryd, mae gan Lywodraeth Cymru gyfle unigryw i arwain y ffordd ar y mater hwn gan ei bod wrthi'n datblygu ei chwricwlwm cenedlaethol cyntaf. Fel un o'i bedwar cysyniad allweddol, nod y cwricwlwm newydd yw creu dinasyddion "moesegol a gwybodus". Felly mae rheswm yn dweud y dylai addysg wleidyddol fod yn rhan hanfodol o hyn.

Mae datblygiad y cwricwlwm hwn yn gyfle unigryw i Lywodraeth Cymru chwyldroi'r ffordd y mae'n addysgu ei phobl ifanc, gan greu'r dinasyddion a fydd yn arweinwyr y dyfodol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Rhondda
- Canol De Cymru

P-05-861 Make political education a compulsory element of the new national curriculum, Correspondence – Petitioner to Committee, 17.02.20

I welcome and commend the work that the Welsh Youth Parliament has done and thoroughly agree with the report it has produced.

In my view, the report echoes much of what my own research has found.

Yet so far, in my view, none of the resolutions seem to go far enough, as nothing provides a concrete provision for a political education to be provided. The government could and should do more to ensure that it is now offered in schools. Perhaps this could come in the form of a compulsory school visit to the Assembly for those in year 11 or even the creation of a specific organisation who would provide this education to schools. Until such a provision is created, I believe that it will remind a neglected aspect of skill-based learning.

Too often we chose to prioritise examine results over skill-based learning and with this pressure often placed on teachers, they will adhere to a curriculum. Ensuring that political education is part of this curriculum is the only way to ensure that we are teaching children and young people who to participate in the world around them.

As I have outlined in past documents, there are numerous reasons why now is the crucial moment for such a change to be made.

I believe that providing a political education will impact on the following:

- Help to provide young people with analytical skills and allowing them to be critical of extremist ideologies and fake news.
- Help to engage and politicise young people from all political stances.
- Ensure that we are producing young people who are capable of becoming politicians themselves, hence ensuring that politics looks increasingly like the public it is trying to serve.

As the Senedd and Elections (Wales) Act 2020 formally introduced votes for 16, this is now a pressing issue and it's no longer acceptable to offer a vague promise about the provision for political education. The choice to introduce votes at 16 offers Wales with a unique chance to lead the way and to engage a generation of young people before they become jaded with life and disenfranchised.

Many young people will come from families that have already lost faith in the political system and if we don't catch their attention before they leave school, we risk losing their interest forever. A democracy is reliant upon the public participating and if people don't vote, the entire system is faulty.

The Welsh Assembly has taken a huge leap forward in choosing to legalise votes for 16 but to do this without sufficient education is an opportunity that we won't get a second chance

at. In a world that suggests to young people that their voices don't matter, we have to show them that they do.

P-05-879 Dylid ychwanegu addysg iechyd meddwl at y cwricwlwm addysgu gorfodol ar gyfer pob ysgol yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Annie Harris, ar ôl casglu cyfanswm o 1,947 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Pan fyddaf yn gweithio i Mental – Y Podcast i Ddat-stigmatiddio Iechyd Meddwl, rwy'n pryderu'n barhaus am ddiffyg addysg sy'n ymwneud ag iechyd meddwl mewn ysgolion. Gydag un o bob pedwar ohonom yn dioddef salwch meddwl bob blwyddyn yn ôl yr elusen Mind, ymddengys bod hwn yn fwch gwirioneddol a sylweddol yn ein system addysg.

YSTADEGAU ALLWEDDOL:

Mae dros hanner o bob salwch meddwl yn dechrau cyn bod unigolyn yn 14 mlwydd oed, ac mae 75% o bob salwch meddwl wedi datblygu erbyn y bydd unigolyn yn 18 mlwydd oed;

Canfu arolwg yn 2015 fod 13% o oedolion (16 oed a hŷn) sy'n byw yng Nghymru wedi cael triniaeth am broblem iechyd meddwl, sef cynnydd o 12% o'i gymharu â'r ffigur yn 2014;

Mae cost cyffredinol problemau iechyd meddwl yng Nghymru oddeutu £7.2 biliwn y flwyddyn.

Mae'r ystadegau'n syfrdanol, ond er bod pwnc cyfan yng nghwricwlwm Cymru yn canolbwyntio ar ein hiechyd corfforol ar ffurf y pwnc Addysg Gorfforol, nid yw ein pobl ifanc yn dysgu dim am yr afiechydon meddwl mwyaf cyffredin hyd yn oed.

Mae hyn, nid yn unig yn golygu eu bod yn amharod ac yn agored pan ddaw'n fater o ofalu am eu hiechyd meddwl eu hunain, ond hefyd mae'n gosod cysail nad yw Iechyd Meddwl yn cael ei drafod. Mae hyn yn plannu hadyn o stigma sy'n aros gyda llawer drwy gydol eu hoes.

Rydym am glywed barn y rhai sydd mewn grym ynghylch cynllun ehangach i wella bywydau pobl ifanc Cymru.

YN YMGYRCHU DROS:

Fod addysg iechyd meddwl yn dod yn addysgu gorfodol ar gyfer pob ysgol yng Nghymru, heb ychwanegu dim arholiadau / gwaith cartref ar y pwnc hwn.

Y gall pob plentyn yng Nghymru gael mynediad at gwnselydd cymwys drwy ei ysgol.

Fod pob ysgol yng Nghymru yn cynnig hyfforddiant Iechyd Meddwl i'w staff.

Llofnodwch ein deiseb i'n helpu i ddod gam yn nes at wneud y ceisiadau hyn yn realiti i blant Cymru, a chan felly ddiogelu iechyd cenedlaethau'r dyfodol.

Diolch am ddarllen hwn, Annie Harris

Dysgwch ragor am y ddeiseb hon a'r tîm a'i cyflwynodd yn mentalpodcast.co.uk/petition

Gwybodaeth ychwanegol:

1. Ffynhonnell: Murphy M a Fonagy P (2012). Problemau iechyd meddwl ymhlith plant a phobl ifanc. Yn: Adroddiad Blynyddol y Prif Swyddog Meddygol 2012. Llundain: Yr Adran Iechyd.

2. a 3. Ffynhonnell: Y Sefydliad Iechyd Meddwl. Iechyd Meddwl yng Nghymru, Ffeithiau Sylfaenol 2016

(<https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/FF16%20Wales%20WELSH.pdf>)

Gweler <https://www.change.org/p/get-mental-health-education-on-the-school-curriculum-mentalpetition-join-me-and-over-100-000-others> i glywed am y diddordeb cenedlaethol yn y ddeiseb hon. Cyflwynwyd y ddeiseb i 10 Stryd Downing ar 3 Hydref 2018

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Mynwy
- Dwyrain De Cymru

P-05-888 Gwneud TGAU Iaith Gymraeg yn orfodol ym mhob ysgol yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Gwion Rhisiart, ar ôl casglu cyfanswm o 175 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ar hyn o bryd, mae'r iaith Gymraeg yn orfodol naill ai fel iaith gyntaf neu ail iaith ym mhob un o ysgolion y wladwriaeth yng Nghymru. Fodd bynnag, nid yw hyn yn gymwys i ysgolion preifat, nad ydynt yn dilyn y cwricwlwm cenedlaethol. Mewn sawl achos, mae disgyblion yn gadael ysgolion preifat yn methu â siarad gair o Gymraeg. Os ydym am wneud cynnydd gyda'n hiaith, ac am gyrraedd targed y llywodraeth o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, rhaid inni roi'r cyfle i bob plenty yng Nghymru ddysgu. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i:- wneud TGAU Cymraeg Ail iaith yn orfodol ym mhob ysgol yng Nghymru yn ôl y gyfraith ar gyfer y cwricwlwm newydd yn 2022.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Canol Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-888 Gwneud TGAU Iaith Gymraeg yn orfodol ym mhob ysgol yng Nghymru, Gohebiaeth – Deisebydd at y Pwyllgor, 09.02.20

Rwy'n hapus i'r Pwyllgor gau'r deiseb.

Diolch,

P-05-925 Addysgu Llesiant Mislifol mewn Ysgolion: Peidio â Gadael Cymru Tu Ôl

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Jade Morgan, ar ôl casglu cyfanswm o 846 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Fy enw i yw Jade, ac am 15 mlynedd dywedwyd wrthyf i fod y boen ddifrifol yr oeddwn yn ei phrofi fel rhan o'm cylchred mislifol yn gwbl normal.

Roeddwn i'n dioddef o boen enbyd, blinder, a phroblemau cysylltiedig â'r coluddyn a'r bledren – a hyn oll wrth geisio mynd drwy'r ysgol, mynd drwy oed aeddfedrwydd, a phasio fy arholiadau.

Byddwn i wedi hoffi gwybod nad oedd yr hyn yr oeddwn yn ei brofi yn normal – ond yn hytrach symptomau cyflwr cyffredin o'r enw endometriosis sy'n effeithio ar 1 o bob 10 menyw o'r oed aeddfedrwydd i'r menopos. Dim ond un o lawer o gyflyrau mislifol sy'n effeithio ar bobl ifanc yw endometriosis – mae eraill yn cynnwys PCOS, PMDD, ac adenomyosis. Nid wyf am i unrhyw un sy'n dioddef o gyflwr iechyd mislifol wneud hynny ar ei phen ei hun fel y gwnes i.

Drwy weithio gydag Endometriosis UK, fy ngobaith yw y gallwn ni lwyddo i berswadio'r Cynulliad Cenedlaethol i addysgu lles mislifol mewn ysgolion. Yn ogystal â helpu i chwalu'r tabŵau ynghylch iechyd mislifol ac annog pobl i siarad yn agored am eu mislif, byddai hyn hefyd yn addysgu am ba brofiadau sy'n normal a pha brofiadau nad ydynt yn normal.

Pe bawn i'n cael fy addysgu yn yr ysgol am ba brofiadau sy'n normal a pha brofiadau nad ydynt yn normal o ran poen sy'n gysylltiedig â mislif, gallwn i fod wedi gofyn am help ac osgoi blynyddoedd o ddryswch a thorcalon.

I lawer, mae'r ysgol yn gyfnod hapus i edrych yn ôl arno. Ac er fy mod yn bendant i mi gael cyfnodau da, y peth rwy'n ei gofio fwyaf yw cwmpo i gysgu yng nghefn y dosbarth a gorfod rhoi'r gorau i gymnasteg ysgol. Byddai athrawon yn fy nhrin i fel nad oeddwn i eisiau bod yno, ac nid oedden nhw hyd yn oed yn gofyn pam. Mewn gwirionedd, roeddwn i'n rhy flinedig ac mewn gormod o boen i wneud unrhyw beth.

O 2020, bydd plant yn Lloegr yn dysgu am lesiant mislifol fel rhan o'r cwricwlwm ysgolion. Dyna un pwnc y gallaf i ond dymuno iddo fod ar y cwricwlwm pan oeddwn i yn yr ysgol. Efallai na fyddai athrawon wedi fy anwybyddu i, ond yn hytrach wedi fy ngalluogi i gael yr help yr oedd ei angen arnaf.

Er bod y ffaith y bydd y rheini yn Lloegr yn dechrau dysgu am lesiant mislifol yn gam enfawr ymlaen, rhaid peidio â gadael Cymru tu ôl. Mae Llywodraeth Cymru bellach yn adolygu'r cwricwlwm ac mae gennym gyfle i sicrhau bod plant yng Nghymru yn cael yr addysg y mae ei hangen arnynt.

A fyddech cystal â llofnodi fy neiseb i wneud llesiant mislifol yn rhan o'r cwricwlwm Cymreig.

Gyda'n gilydd, gallwn ddileu'r stigma a rhoi i blant â chyflyrau mislifol y gefnogaeth y maent yn ei haeddu. O'r diwedd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Mynwy
- Dwyrain De Cymru

Eich cyf: P-05-925
Ein cyf: KW/00128/20

Janet Finch-Saunders AC
Y Cadeirydd
Pwyllgor Deisebau Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA
SeneddPetitions@cynulliad.cymru

4 Chwefror 2020

Annwyl Janet

Deiseb P-05-925 Peidio â gadael Cymru tu ôl - addysgu llesiant mislifol mewn ysgolion

Diolch am eich llythyr, dyddiedig 24 Ionawr, ynghylch y Ddeiseb uchod, sy'n cael ei hystyried gan y Pwyllgor.

Mae'r cyfnod cydweithio i fireinio'r cwricwlwm newydd wedi dod i ben, a chyhoeddais y [canllawiau diwygiedig ar gyfer Cwricwlwm i Gymru](#) ar 28 Ionawr. Darparwyd adborth o amrywiaeth eang o ffynonellau, a dyma oedd sail y gwaith mireinio a wnaed yn yr hydref.

Mae'r Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Lles yn cynnwys datganiad o'r hyn sy'n bwysig, sy'n cynnwys gofal personol, hylendid a diogelwch rhag haint. Y bwriad yw cefnogi dysgwyr i ddatblygu arferion cadarnhaol ar sail gwybodaeth, fel y gallant ofalu amdany'n nhw'u hunain a pharchu eu hunain. Mae'r arferion hyn yn hyrwyddo ymwybyddiaeth y dysgwyr o'u hunan-werth, eu hiechyd meddyliol ac emosiynol a'u lefelau egni. Bydd y datganiadau o'r hyn sy'n bwysig yn rhan orfodol o gwricwlwm ysgol.

Mae'r canllawiau ar gyfer y datganiad hwn o'r hyn sy'n bwysig yn nodi y dylai dysgwyr ddatblygu dealltwriaeth o amrywiol gyflyrau a all effeithio ar eu hiechyd a'u lles. Dylent hefyd ddysgu sut i ymateb i'r rhain a/neu eu rheoli, yn enwedig wrth iddynt dyfu. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn datblygu'r ddealltwriaeth hon o amrywiol gyflyrau sy'n gallu effeithio ar eu bywydau nhw, a bywydau eraill, a'r gallu i ymateb iddynt. Mae datblygu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o iechyd a lles eraill hefyd yn rhan allweddol o'r Maes hwn, ac felly mae hyn yn elfen ddysgu sy'n berthnasol i bob dysgwr, beth bynnag eu rhyw.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

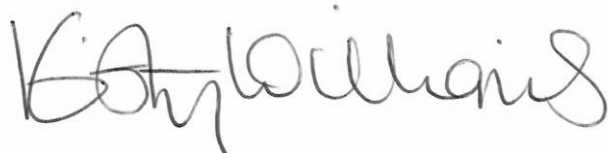
Bydd ein canllawiau newydd ar y cwricwlwm yn caniatáu i bob ysgol ddechrau'r daith o gynllunio eu cwricwlwm eu hunain sy'n bodloni eu hanghenion eu hunain o fewn dull gweithredu cenedlaethol sy'n sicrhau cysondeb.

Mae fframwaith Cwricwlwm i Gymru yn rhoi'r cyfle i bob ysgol yng Nghymru gynllunio eu cwricwlwm eu hunain. Mae'n annog ysgolion i greu eu gweledigaeth eu hunain ar gyfer eu dysgwyr yng nghyd-destun y Pedwar Diben a'r dysgu a ddiffinnir ar lefel genedlaethol.

Er nad yw canllawiau'r cwricwlwm yn cynnwys rhestr hir o bynciau unigol, mae'n nodi'r hyn y dylai ysgolion ei ystyried wrth gynllunio eu cwricwlwm, a'r disgwyliadau bras gan ddysgwyr. Fel y nodais yn fy natganiad llafar ar Ionawr 28, wrth inni edrych ymlaen at y cyfnod gweithredu, bydd swyddogion yn gweithio gydag ymarferwyr i nodi blaenoriaethau o ran datblygu adnoddau, er mwyn sicrhau bod ystod o ddeunydd ategol ar gael erbyn 2022 i helpu ymarferwyr i ddatblygu eu cwricwlwm eu hunain.

Caiff cynllun gweithredu'r cwricwlwm ei gyhoeddi ar ôl y Pasg, a bydd yn disgrifio'n glir sut y bydd yn gweithio ar sail lle dylai ysgolion fod yn canolbwyntio eu hymdrechion ar wahanol adegau hyd at 2022 a sut y cânt eu cefnogi i wneud hyn.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams'.

Kirsty Williams AC
Y Gweinidog Addysg

To: Petitions Committee
From: Endometriosis UK
Date: February 2020
Subject: **Petition P-05-925 Don't leave Wales behind – teach menstrual wellbeing in schools**

Thank you for the opportunity to comment on the letter from Kirsty Williams AM to Janet Finch-Saunders AM, Chair of the Petitions Committee, dated 4th February. Please find below our responses to the questions suggested.

What are your thoughts on the attached document?

We are disappointed with the response, which does not address the issues we had raised.

The proposed Curriculum for Wales guidance contains no mention of menstrual wellbeing, nor even any mention of puberty. Whilst we did try and identify areas where menstrual wellbeing *might* be included in the curriculum, these could easily be overlooked as there is no explicit mention. We are concerned the new curriculum could easily be implemented by schools with no inclusion of menstrual wellbeing education.

There are areas where menstrual wellbeing could be easily included explicitly and avoid a situation where learners in Wales miss out on a key area of knowledge. For example:

- Under RSE, the *Bodies and body image* section (p39) does include a reference to how the human body 'changes over time' but no reference to puberty nor menstrual wellbeing. Adding in 'puberty and menstrual wellbeing' here would clearly show this is an important area to cover. The sentence would read:

"Learners should develop an understanding of the human body and how it changes over time, including people's feelings about their bodies, puberty and menstrual wellbeing, and their sexual and reproductive capacities and functions."

However, if menstrual wellbeing is only included in RSE, it is signalling it is only important in relation to reproduction and in relationships with others. This does not support learners to believe that menstrual wellbeing is of value to their own health and wellbeing.

- It is good to see the link between Health and Wellbeing Areas and Science and Technology Areas, which would be an excellent place to explicitly mention menstrual wellbeing. We request that the following sentence is inserted into each of the relevant paragraphs under 'Key links with other Areas' for both Health and Wellbeing and Science and Technology Areas:

"Learning how hormones including the menstrual cycle work can help learners understand their thoughts, feelings and emotions."

This would help the large number of learners who will experience menstrual issues by providing them with the language, knowledge and understanding what they are experiencing is not normal and to seek help

We were concerned that the letter refers to the inclusion of a statement of what matters which includes personal care, hygiene and protection from infection, with the implication that this is where menstrual wellbeing would best fit into the curriculum, although with no explicit mention of this it is

hard to see how schools developing their curriculums would know this. We have concerns that menstrual wellbeing is an important area that has not been included to support learners previously, and including here would reinforce historic cultural stereotypes that periods are 'dirty' and 'unclean', one of the roots as to why many think the menstrual cycle is to be hidden away and not talked about. Labelling anything menstrual as 'hygiene' or 'sanitary' implies that periods – the visible output of the menstrual cycle – are unhygienic and unsanitary, reinforcing cultural labelling of periods as dirty and something to be ashamed of.

Does it adequately address the issues that you raised?

No. The issues that we raised have not been addressed. We see this as a step backwards in terms of giving learners the information and knowledge they need to support their health and wellbeing.

We request inclusion of the following which we see as the minimum needed to support the 51% of the population that experiences menstruation:

1. A statement should be included in that issues which may affect learners, such as puberty and menstruation, should be engaged with sensitively and before the onset of physiological changes, and knowledge developed age appropriately through their education.
2. "Learning how hormones including the menstrual cycle work can help learners understand their thoughts, feelings and emotions." To be inserted into Health and Wellbeing Area of Learning, Key links with other Areas, Science and Technology; and Science and Technology Area of Learning, Key links with other Areas, Health and Well-being.
3. The RSE *Bodies and body image* section (p39) should include a reference to puberty and menstrual wellbeing, as detailed above.

Do you have further questions in response?

We have the following questions given the response:

How will the Welsh Government ensure that learners understand the menstrual cycle before they experience it, and can identify and seek help should they have menstrual issues or concerns?

How is the Welsh Government going to ensure that a vital area of learning - menstrual wellbeing - is included by schools, when it is not mentioned in the new curriculum and is rarely taught at the moment?

What consideration has been given to the implication that could be conveyed to the 51% of female learners that their menstrual cycle is related only to reproduction and of value only in terms of relationship with others, if included only in Relationships and Sexuality?

Is there anything additional that you would like the Committee to know at this stage, either in response to this document or as an update to the Committee?

There are many myths around menstruation and menstrual health, with sometimes even severe and debilitating symptoms normalised, such as chronic pelvic pain, heavy menstrual bleeding and mood swings, and this is exacerbated by lack of open and consistent education. If learners are not taught

menstrual wellbeing at school, this will be perpetuated rather than overcome. It should be noted that:

- nearly half (48 per cent) of girls aged 14 to 21 in the UK are embarrassed by their periods; one in seven (14 per cent) girls admitted that they did not know what was happening when they started their period and more than a quarter (26 per cent) reporting that they did not know what to do when they started their period (Plan UK, 2017).
- menstrual diseases and conditions are not rare, they are common: of the female population, 20% have fibroids, 20% have Heavy Menstrual Bleeding, 10% have endometriosis, 10% have adenomyosis, 10% have Polycystic Ovary Syndrome, 5% have PMDD. Yet many suffer for years without a diagnosis, missing school and then employment, and taking a toll on their mental health.

With periods starting younger and menopause starting later, not to mention fewer children at a later stage and with less time breast feeding, females are having many more periods than previous generations. Given this, menstrual issues are likely having more of an impact than in previous generations.

There is an opportunity with simple, short inclusions in the new curriculum to rectify this situation for future generations in Wales, by ensuring age appropriate menstrual wellbeing is taught at key points in the learners development. To not include this is letting down future generations and allowing old cultural prejudices and taboos to continue to impact on girls, young women and those assigned female at birth to reach their potential.

We thank the Petitions Committee for considering this issue.

Eitem 3.16

P-05-913 Creu Llwybr Amldeffnydd Lôn Las Môn

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Gethyn Mon Hughes, ar ôl casglu cyfanswm o 2,216 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i dynnu ei gwrthwynebiad yn ôl ac i gefnogi'r cynnig bod Network Rail yn caniatáu i Reilffordd Ganolog Ynys Môn gael ei haddasu yn llwybr amldeffnydd di-draffig 18 milltir o Amlwch i'r Gaerwen. Gan nad yw wedi cael ei defnyddio am y 26 mlynedd diwethaf, credwn na allai'r llinell gyflawni unrhyw bwrpas defnyddiol i gludo teithwyr na chludo nwyddau rhwng y Gaerwen ac Amlwch. Yn lle hynny, byddai llwybr amldeffnydd Lôn Las Môn ar agor i'w ddefnyddio gan deuluoedd, cerddwyr, rhedwyr, reidwyr ceffylau a beicwyr hamdden, gan gynnwys y rhai â gofynion mynediad i'r anabl.

Gwybodaeth ychwanegol:

Yn wahanol i siroedd cyfagos Gwynedd a Chonwy, ychydig iawn o lwybrau di-draffig sydd yna ar Ynys Môn. Er bod dau lwybr beicio cenedlaethol i'w cael ar yr ynys, ffyrdd dosbarth B yw'r rhain ar y cyfan, gydag arwyddion yn nodi eu bod at ddefnydd beicwyr ffordd profiadol yn bennaf. Mae 60 y cant o bobl nad ydynt yn beicio yn nodi ofn traffig fel rheswm dros beidio â defnyddio beic wrth deithio o le i le. Mae llwybr di-draffig fel Lôn Las Môn yn hanfodol i annog mwy o bobl i feicio at ddibenion hamdden a thrafnidiaeth. At hynny, gan fod un digwyddiad traffig ffordd bob dydd ar gyfartaledd yn cynnwys reidwyr ceffylau, byddai reidwyr ceffylau ar Ynys Môn hefyd yn elwa ar lwybr di-draffig, i ffwrdd o gerbydau sy'n symud yn gyflym ac sy'n peri perygl mawr i geffylau a'u reidwyr. Ar ôl iddo gael ei gwblhau, byddai'r llwybr gwyrdd amldeffnydd yn goridor pellter hir di-draffig o dde orllewin i ogledd ddwyrain yr ynys, gan ganiatáu i ddefnyddwyr gysylltu â llwybr arfordirol Ynys Môn yn ogystal â llwybrau cerdded, llwybrau beicio a llwybrau ceffylau eraill. Byddai'r prosiect yn arwain at fanteision economaidd i'r sector twristiaeth ar Ynys Môn hefyd. Mae hen lwybr rheilffordd y Camel Trail yng Nghernyw yn brawf o hynny a thua'r un hyd â llwybr arfaethedig Lôn Las Môn, sef 17.3 milltir. Yn 2015, gwnaeth defnyddwyr y Camel Trail wario tua £6.7 miliwn a chynhyrchu tua £13 miliwn o drosiant busnes. Gyda gordewdra, materion iechyd meddwl a lefelau diabetes math 2 yn cynyddu ar raddfa frawychus, byddai Lôn Las Môn yn caniatáu i'r cyhoedd ymarfer corff

mewn amgylchedd di-draffig, i ffwrdd o allyriadau cerbydau a llygryddion, ac ar dir sy'n hygyrch i'r rheini ag anableddau ac anghenion mynediad. Byddai manteision sylweddol yn deillio o'r prosiect hwn i breswylwyr, busnesau ac ymwelwyr, ac yn ddi-os byddent yn gwella ansawdd bywyd pawb ar Ynys Môn.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ynys Mon
- Gogledd Cymru

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Janet Finch-Sawnders AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF88 1NA

HUW PERCY B. Eng, C.Eng., CEnv, MICE
Pennaeth Gwasanaeth - Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
Head of Service - Highways, Waste and Property
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfa'r Sir
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Gofynnwch am - Please ask for: Mr. Huw Percy

ffôn / tel:

E-Bost - E-mail: highways@anglesey.gov.uk
Ein Cyf - Our Ref. HP/LTJ/027.38/M048119
Eich Cyf - Your Ref.

20 Rhagfyr 2019

Annwyl Janet Finch-Saunders

Deiseb P-05-913 Creu Llwybr Aml-ddefnydd Lôn Las Môn

Cyfeiriaf at eich llythyr dyddiedig 4ydd Rhagfyr, 2019 yn cyfeirio at ddeiseb creu llwybr aml-ddefnydd Lôn Las Môn.

Yn dilyn trafodaethau mewnol, nid yw'r Cyngor yn credu y byddai yn addas cynnig unrhyw sylwadau ar y mater gan ein bod yn ymwybodol fod trafodaethau yn mynd yn eu blaen ynglŷn a lês defnydd y lein. Gan mai cwmni Network Rail yw perchnogion y lein, bydd y Cyngor yn cadw mewn cysylltiad gydag NR gan ofyn am ddiweddariadau rheolaidd.

Mae croeso i gysylltu gyda mi os hoffech drafod y mater ymhellach.

Yn gywir

Huw Percy
Pennaeth Gwasanaeth:Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
Head of Service: Highways, Waste and Property

Copi - Annwen Morgan

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eich cyf/Your ref P-05-913
Ein cyf/Our ref KS/08639/19

Janet Finch-Saunders AC

Government.Committee.Business@gov.wales

31 Ionawr 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 2 Rhagfyr ynghylch Deiseb P-05-913 – Creu Llwybr Amldeffnydd Lôn Las Môn.

Gwnaeth Network Rail gynnwys Llywodraeth Cymru mewn ymgynghoriad ar y bwriad i brydlesu rheilffordd Gaerwen-Amlwch ym mis Mehefin 2016. Cadarnhaodd Network Rail y byddai telerau'r brydles yn creu darpariaeth derfynu dreigl am dri mis petai angen y llinell at ddefnydd arall (hy gallai'r brydles gael ei therfynu drwy roi rhybudd o 3 mis ar unrhyw adeg yn ystod cyfnod y brydles). Gwnaeth ymateb Llywodraeth Cymru i'r ymgynghoriad nodi'r ffaith ein bod yn cefnogi'r ddarpariaeth a fyddai'n sicrhau bod modd terfynu'r brydles os bydd angen petai defnydd posibl wedi'i bennu o safbwynt teithwyr rheilffordd/cludo nwyddau. Gan fod y mesurau hyn yn eu lle roedd Llywodraeth Cymru'n barod i gefnogi'r trefniant prydesu arfaethedig hwn yn sgil y cyfraniad posibl at dwristiaeth yng Ngogledd Cymru.

Fel rhan o'n hymateb i Adolygiad Rheilffyrdd Williams gwnaethom bwysleisio'r angen i'r cyfrifoldeb am y seilwaith rheilffyrdd gael ei ddatganoli'n llwyr i Lywodraeth Cymru, gyda setliad cyllid teg ar ei gyfer. Os byddai hyn yn bosibl byddem yn barod i ystyried a datblygu cynigion ar gyfer gwella cysylltedd y rheilffyrdd fel y nodir yn ein gweledigaeth ar gyfer y rheilffyrdd sy'n cynnwys ystyried ailagor llinellau fel yr un rhwng Gaerwen ac Amlwch.

Mae'r broses asesu gorsafoedd wedi'i datblygu er mwyn sicrhau bod cyfres o gynlluniau newydd ar gael a all fanteisio ar gyfleoedd cyllid yr Adran Drafnidiaeth. Mae gwaith cychwynnol wedi'i gynnal hyd yma er mwyn atgyfnerthu'r achos ariannol ac economaidd dros greu gorsaf newydd yn Llangefni. Nid oes argymhelliad y dylai'r orsaf fod yn destun gwaith asesu pellach ar hyn o bryd. Gallwch weld rhagor o wybodaeth am y broses asesu yma:

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Ken.Skates@lyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 148
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-08/new-rail-stations-prioritisation-stage-2-assessment-report.pdf>

Yn ogystal â'r uchod, bydd gofyn cynnwys y llwybr ar Fap Rhwydwaith Integredig Cyngor Sir Ynys Môn fel y gall gael ei ystyried ar gyfer gwaith datblygu.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ken', written in a cursive style.

Ken Skates AC/AM

Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth
Minister for Economy and Transport

Lôn Las Môn

For the attention of Mr Ross Davies
Dirprwy Glerc, Y Pwyllgor Deisebau, Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Deputy Clerk, Petitions Committee, National Assembly for Wales

P-05-913 - Pwyllgor Deisebau 21.01.20 / Petitions Committee 21.01.20

Date 17th February 2020

Dear Sirs, Madam

We would like to respond as follows to the letters & enclosures from Isle of Anglesey Council & Mr Ken Skates AM as follows:

1. Letters from Isle of Anglesey Chief Executive Annwen Morgan, Huw Percy Head of Highways are rather disappointing as they do not even offer an opinion as to the merits or not of the creation of a Multiuse Path across the island & the potential benefits it could bring, from health, fitness, disabled & adaptive cycling & many other uses other than just tourism, which at best the Heritage Railway can only offer a very narrow benefit to the island. It is rather at odds that the Anglesey Local Access Forum (a subcommittee of the Council) who we presented our scheme to in November which gave Lôn Las Môn a unanimous vote of approval. As have three Community Councils along its route. As this is a scheme to be run by Lôn Las Môn CIC, we are not looking for Isle of Anglesey to run or manage the project, we just need their support and not to oppose clearly what would be a benefit to the island and a whole.
2. We are aware of the consultation between Network Rail & the Welsh Government on the proposed lease of the railway in June 2016 with an associated 3 month rolling termination provision. Currently Anglesey Central Railway Ltd (ACRL) have a licence to clear sections of the railway which comes to an end in April 2020. ACRL are in discussions with Network Rail over a long-term lease & we believe they may have gone to the heads of terms stage (than could be confirmed by Network Rail)
3. The Minister makes mention of "safeguards in place, the Welsh Government supported this proposed lease arrangement in light of the potential contribution to tourism in North Wales" this indicates that it is only tourism that is of the greatest importance here, Lôn Las Môn offers a greater range of benefits to the population of Anglesey more than just "tourism". We have previously touched on the health benefits apart from the fitness, wellbeing & being active side of things & we have attached an open letter from Dr Dyfrig ap Dafydd Cluster Lead for Anglesey Cluster. If we are to improve the health of Wales, then taking on board what Dr Dyfrig says is bound into the principle behind Lôn Las Môn.
4. We have put a proposal to Network Rail with advice from Greenways & Cyclepaths <http://www.johngrimshawassociates.co.uk> a leading consultant in the creation of cycle-paths & greenways for Lôn Las Môn to be granted a Licence similar to the lease with a 3-month rolling termination clause. This would allow access to the full length of the railway to allow the clearance of dense scrub & restoration of fences & means of enclosure, uplifting of the rails & sleepers. Then over topping of the ballast with a suitable surface for walkers, runners, leisure cyclists, horse riders & adaptive cycling & disabled users. In taking this approach although the rails & sleepers are removed the trackbed is maintained should some form of rail need to return. We cannot just leave the line as it stands presently as an overgrown & forgotten railway.

5. We have read the Williams Rail Review & we do not believe there is any economic case to support a commuter service returning to the line as it does not support a large enough population in Amlwch or Llangefni. A far greater benefit would be investment in electric or similar busses to serve the villages & towns on the island with greater connectivity to Holyhead, Amlwch, Llangefni & Menai Bridge. As a single rail line, the frequency of services to & from Gaerwen to Amlwch would be at best every two hours & there are no stations left along its route that are not in private ownership.
6. In response to the station assessment process that was announced in 2019 we were aware of the fact that Llangefni had not been selected in favour of other potential stations serving a greater Pauli's such as Deeside. As stated, there is a very weak case to reopen Llangefni if financial and economic assessments are used. The station like all the others along the route of the railway are in private ownership & would require compulsory purchase to reacquire for rail use.
7. Isle of Anglesey do not have a fully integrated network map of the entire island & have only published maps in relation to the Active Travel (Wales) Act 2013 which places duties upon local authorities in Wales to map, plan for, improve and promote opportunities for active travel. At present this only covers circular travel (cycling & walking) in Amlwch, Holyhead, Llangefni & Menai Bridge. No consideration has been given to connectivity between these centres that Lôn Las Môn would bring from Amlwch though to Llangefni & the growing business, technology & industry centre of Gaerwen.
8. There is no mention in the Ministers response about the environmental benefits that a Multiuse Path / Greenway could provide. There are a number of schemes on the island that have parallels in the creation of a green corridor: Wild Pathways - Cwllwn Seiriol <https://www.mentermon.com/en/priosectau/cwllwm-seiriol/> Long Forest Project / Cynnal Cymru <https://www.cynnalcymru.com/about-us/> & others. As Lôn Las Môn is an uninterrupted 18 mile traffic free route that passes two large bodies of water & nature reserves such as Gors Dryga, it's potential as a Green Corridor is enormous to biodiversity and wildlife connectivity from North to South on the island.
9. If we have not already reiterated there are many user groups who are supporting this project & see the benefits over and above tourism: HSBC British Cycling Breeze Rides <https://www.letsride.co.uk/breeze> 18 miles of traffic free path that would encourage women to take up or return to cycling, Pedal Power Wales <https://www.cardiffpedalpower.org> (adaptive cycling) similarly giving a truly traffic free environment, Horse Riders, historically a lack of any formal Bridleways on the island, they could make use of a greater part of Lôn Las Môn a safe traffic green environment.
10. Schools Potential, 7 secondary & junior schools lie along its length & could provide a conduit for an uptake in safe cycle to school for both pupils & teachers. We have already presented to half of the schools and all the pupils saw the potential benefits to green school travel. Our scheme fits in with Keep Wales Tidy's Eco Schools Curriculum Training 2020 <https://www.keepwalestidy.cymru/Event/eco-schools-and-the-curriculum-for-wales-training-2020>
11. Tourism Potential; one running group has approached us with the view to running a Metric Marathon along its length 26km as opposed to 26 miles, no road closures needed as route travels through a number of villages. Start of end being in Amlwch which in itself would be a boost to the town. Increased footfall from walkers & hikers wanting a more level path than the coastal path, this includes better provision for wheelchair users holidaying on the island. Increase leisure cycle use & hire, small enterprising cafes popping up along the way.
12. Business Potential: Cafes & Pubs along its route: Y Ring Rhosgoch <https://www.theringrhosgoch.co.uk> Steision Llan Café Llanerchymedd, Siop Paget Rhosybol, CycleWales Bike Hire Llangefni <https://cyclewales.net/cycle-hire/> Coffee Hut Llangefni, Holland Arms Garden Centre Gaerwen are just a few, no one big employer but all bring something to the economy.

Continued...

Lôn Las Môn

Too many have assumed for too long that it would be another preserved line. The objective now is to get the line in use for all. 30 years of decay and no one has benefited. With the Welsh Assembly's current consultation on fresh guidance on Active Travel <https://gov.wales/active-travel-guidance> Lôn Las Môn should be used as an exemplar scheme for TrafficFree - ActiveTravelPlus. "Greenways are traffic-free routes connecting communities to all kinds of destinations for commuting, everyday journeys or leisure and recreation".

Yours Sincerely

Adrian Williamson
For and on behalf of Lôn Las Môn

List of Appendices;

Appendix 1 – Dr Dyfrig ap Dafydd – Health Statement

Appendix 2 – List of UK wide former Railways converted into Rail Trails, Railway Paths, Greenways and Multiuse Paths

Appendix 3 – Community Council support

Appendix 4 – Organisations letters of support

Petitions Committee, National Assembly for Wales

Re: Anglesey Cluster Support for Lôn Las Môn

Our population is ageing, the number of over 85s will double in the next ten years.

Care needs will increase and this will place pressure on both health and social care services. We will need to focus on improving self-care, functioning and independence in our ageing population.

One of the most crucial areas in maintaining independence is maintaining good mobility and physical function. Simply leaving the house everyday has been shown to improve and maintain independence and health as we age.

Obesity is increasing, as are the associated problems such as arthritis and joint pain. Individuals with joint pain mobilise less, become increasingly weak and are much more likely to lose independence and become reliant on care services. It is extremely difficult to regain physical function when lost.

We need to emphasise that one of the most important treatments for arthritis is increasing physical activity to improve muscle strength and support around arthritic joints.

The phrase “wear and tear of the joint” is damaging. This reinforces the perception that activity contributes to worsening arthritis when in fact the opposite is true.

Many individuals believe that their joint pains are the cause of their obesity and sedentary lifestyle, but the truth is that it is the sedentary lifestyle and obesity that worsens their arthritis and joint pains.

Obesity and a sedentary lifestyle are huge risk factors for loss of function as we age, with subsequent loss of independence, large demands on care services and loss of quality of life.

We need to change attitudes and understandings and we need to change the commonly accepted view that ageing inevitable means becoming less active and more obese.

We must focus on increased physical activity throughout life but given the current situation and the near future demands we need to focus on the population most at risk, which we believe are the sedentary and obese individuals over fifty years old. This is the population that is likely to place the highest burden on our care services in the next few decades.

Individuals who have stopped being active can find it very difficult and intimidating to start exercising again. Starting at a Gym or trying to become involved in sports team is difficult at any age and can be seen as impossible for individuals who haven't carried out strenuous exercise for years.

We have some schemes based in our Leisure Centres focussing on our older population and we have Social Prescribing schemes to try and encourage and promote exercise but it is essential that we have a wide range of resources that will attract this particular group of patients.

The Lon Las route is an attractive route with good accessibility and good links throughout the Island. It would be a versatile resource, allowing walking, running, cycling and horse riding.

Whilst it is clearly possible to walk and exercise in many different settings the Lon Las route is flat and avoids road traffic. It would feel safe and achievable to individuals with health problems or poor fitness who might be intimidated by walking or exercising in areas with heavy traffic, hilly routes or traditional footpaths over difficult terrain.

Our hope is that the route becomes a good starting point for individuals of all levels of ability and would help to improve fitness and confidence, and inspire people to increase their level of exercise.

Skills "like riding a bike" can be retained for life, but the confidence to cycle on our roads is easily lost. Cycling is increasing in popularity and having this type of facility that allows individuals to return to cycling in a safe and accessible format would be hugely beneficial. It seems possible that we could utilise the growing popularity of e-bikes along with very usable paths to allow for gentle reintroduction to cycling.

A large proportion of health and social care demands are related to mental health difficulties. There is an increasing realisation that mild mental health difficulties are often related to social and community problems and that focussing on addressing these can be more useful to promoting good mental health than a medicalised model involving medication and formal therapy.

Increased physical activity, particularly activities outdoor and activities as part of a group are hugely beneficial to mental health.

Encouraging individuals to start exercising or undertake outdoor activities can be difficult and having easy access to attractive resources such as Lon Las for any level of ability to increase their physical activity would be hugely beneficial, particularly if motivation levels and confidence are low.

We know that many mental health issues are social in their nature and we believe that building more resilient communities can protect individuals and communities. We believe that this can reduce mental health problems and reduce demand on all areas of health, social care and local authority.

We want to focus on schemes that are developed by local communities themselves. Simply introducing projects devised by external agents rarely attract the community support, enthusiasm and involvement needed to be self-perpetuating and self-managing. These tend to rely on ongoing funding and risk failing when this is stopped.

One of the strengths of this scheme is the level of local support and enthusiasm and the numbers of people and groups who have expressed interest and a willingness to support and take part.

We appreciate that there is a hope that a reintroduced railway would attract tourists to the area but it seems very unlikely that a heritage tourist attraction could ever offer the same community amenity that would add value and improve the health and quality of life of the Islands residents. In any case we believe that Lôn Las Môn would be a more attractive tourism draw in its own right.

The suggestion that this line could be a meaningful commuter infrastructure link seems flawed. A service of this type seems unlikely to be able to offer frequent service and we believe that there is a higher likelihood of commuting cyclists in greater number than the numbers of individuals able to rely on what would have to be very limited number of journeys a day. It seems unhelpful to be considering the massive investment needed for commuting of this type when we should be arguing for increased bus services through the variety of isolated communities across the Island.

As practices across Anglesey we have discussed the Lôn Las proposal in our cluster meetings. Besides from the likely economic benefits we feel this is a project that aligns extremely well with our cluster goals and would be hugely beneficial to the physical and mental health of our population.

We are strongly supportive of this project and do not believe that trying to return this line to rail use offers the same potential of community, economic and health benefits that could be achieved.

Yours Sincerely,

Dr Dyfrig ap Dafydd
Cluster Lead for Anglesey Cluster

Eitem 3.17

P-05-887 Atal Aelodau Cynulliad rhanbarthol a etholwyd i gynrychioli pleidiau penodol rhag newid pleidiau

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Ifan Morgan Jones, ar ôl casglu cyfanswm o 1,301 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Erbyn hyn mae gan Gynulliad Cymru bŵer cyfreithiol dros ei system etholiadol ei hun. Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i atal Aelodau ar y rhestr ranbarthol rhag newid pleidiau gwleidyddol. Wrth bleidleisio ar y rhestr ranbarthol, mae pleidleiswyr yn dewis pleidiau gwleidyddol yn hytrach nag unigolion. O dan y rheolau presennol, fodd bynnag, gall Aelodau a etholwyd ar y rhestr ranbarthol newid pleidiau'n wirfoddol.

Yn ystod tymhorau blaenorol y Cynulliad, ni fu hynny'n fawr o bwys, ond yn ystod y tair blynedd diwethaf, mae llawer o Aelodau'r Cynulliad wedi dirmygu'r sefydliad trwy ddatgan eu bod yn annibynnol neu newid pleidiau. Mae un Aelod Cynulliad bellach wedi cynrychioli tair plaid wleidyddol wahanol yn ystod oes y Cynulliad, a datganodd un arall ei bod yn Aelod annibynnol o fewn diwrnodau iddi gael ei sefydlu fel Aelod Cynulliad. Nid oes mandad democrataidd ar gyfer hyn. Mae'n golygu nad oes gan draean o'r Senedd fawr o atebolrwydd i'r etholwyr, na wnaeth bleidleisio drostynt ond a bleidleisiodd dros y blaid yr oeddent yn ei chynrychioli'n wreiddiol. Dylid newid y rheolau fel bod Aelod Cynulliad ar y rhestr, sy'n penderfynu'n wirfoddol i newid ei ymlyniad gwleidyddol, yn gadael ei sedd fel Aelod Cynulliad a bod yr ymgeisydd nesaf dros y blaid wleidyddol honno ar y rhestr ranbarthol yn cymryd ei le. Er mwyn atal camddefnyddio'r system, dylai unrhyw ymgeisydd sy'n cael ei ddiarddel yn anwirfoddol o'i grŵp allu aros yn Aelod Cynulliad annibynnol ond ni ddylid caniatáu iddo ymuno â phlaid arall.

Yn anffodus, mae'r ddeiseb hon yn nodi y gall y newid hwn gadarnhau ymhellach y canfyddiad bod Aelodau Cynulliad rhanbarthol yn 'ddinasyddion eilradd' yn y Cynulliad. Fodd bynnag, teimlwn fod y broblem hon yn gynhenid i'r system aelod ychwanegol dwy haen ac, yn yr achos hwn, y lleiaf

o ddau ddrwg o'i gymharu â'r ffordd y mae'r rheolau presennol yn caniatáu i'r broses etholiadol gael ei thanseilio.

Mae'r ddeiseb hon yn awgrymu y dylid diwygio Bil Senedd ac Etholiadau (Cymru) i gynnwys y newidiadau y cyfeirir atynt uchod.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ceredigion
- Canolbarth a Gorllewin Cymru